Broj 1 | Poštanski tekući račun. (Conto corrente con la posta) | U Trstu, 3. januara 1929. - God. VII. | Pojedini broj 25 cent. | God. VII.

„Istarska Riječ“
izlazi svakog četvrtka uveče. Dva puta mjesečno izdaje gospodarski prilog „Narodni Gospodar“. Pretplata za tuzemstvo iznaša 15.— lira na godinu, a za inozemstvo 25.— lira. Uredništvo i uprava lista: Trst (Trieste) Piazza Oberdan 1/II. Telef. uredništva i uprave 50-19

ISTARSKA RIJEČ

Tjednik za pouku, gospodarstvo i politiku istarskog naroda.

„Slogom rastu i male stvari, a neslogu sve pokvari“. — Narodna poslovica.

Politički pregled

Novogodišnja primanja u dvoru

Na prvi dan nove godine bila su u kraljevom dvoru u Kvirinalu svečana primanja. Najprije su N. V. Kralj i Kraljica sa civilnim i vojničkim dvorskim osobljem prisustvovali tradicionalnoj misi. *Iza toga je najprije bio primljen* načelnik vlade on. Mussolini, koji je kraljevskom paru predao izraze čestitanja i odanosti vlade, fašizma i talijanskog naroda. Kralj i kraljica su uzvratili čestitanje uz želju za bolju budućnost naroda. Iza načelnika vlade bili su primljeni nosioci najvećeg odlikovanja *i ordena sv. Annunziate.* U 10 sati se u svečanskim cerimonijalnim kočijama dovezla deputacija senata. U ime senata izrazio je čestitke kraljevskom paru predsjednik senata senator Tittoni. Iza toga je u cerimonijalnim kočijama došla u Kvirinal deputacija parlamenta. Predsjednik parlamenta je sa malo riječi izrazio čestitke. Kralj i kraljica su se u prijestolnoj dvorani zadržali sa članovima deputacije. Konačno su bili primljeni članovi vlade i državni ministri. Za vrijeme primanja kralj je bio odjeven u uniformu maršala, a kraljica u bogato vezenom odijelu sa dijademom iz briljanata na glavi i historičkom tro-rednom bisernom ogrlicom oko vrata.

Pogreb maršala Cadorne

Pogreb maršala Cadorne, bivšeg glavnog komandanta talijanske vojske za vrijeme rata godine 1915. obavio se u Pallanzi uz ogromno učestvovanje naroda, visokih oficira, generala i vojničkih jedinica. Sprovodu je prisustvovao prijestolonasljednik princ Umberto, duca d'Aosta i drugi princevi vladajuće kuće. Vladu je zastupao on. Giunta. Savezničke države su zastupali vojnički izaslanici. Maršal je pokopan u obiteljskoj grobnici uz svoje slavne pretke, koji su vrlo zaslužni za domovinu.

Konac zasjedanja senata

U subotu pred Božićem senat je završio djelovanje XXVII. legislature. Iza kako su bili odobreni posljednji zakoni predsjednik senata on. Tittoni se je oprostio od svojih drugova i predao svoju visoku čast. On ima za sobom 47 godina javnog djelovanja. Zadnju riječ u senatu je imao načelnik vlade, koji je sa zadovoljstvom naglasio, da je senat duboko shvatio revolucionarno gibanje fašizma te svojim iskustvom i razboritošću upotpunio snagu i oduševljenje mladjih za duševni preporod talijanskog naroda. Ublažio je bolni dojam, koji je nastao radi odlaska sa visokog mjesta senatora Tittonija time, što je najavio, da će senator Tittoni voditi jedno drugo javno djelovanje, koje nije manje važno od dosadašnjeg.

Novi senatori

Na predlog načelnika vlade je kralj imenovao dne 22. decembra 37 novih senatora izmedju visokih državnih činovnika i generala, koji su se odlikovali svojom službom i državi učinili velike koristi te sveučilišni profesori, koji su se proslavili sa svojim znanstvenim djelima. Sada javljaju rimske novine da će u ovom mjesecu slijediti imenovanje druge skupine novih senatora isto oko četrdeset i to izmedju dosadašnjih poslanika, koji su se odlikovali u parlamentarnom životu, a ne će ući kao poslanici u novi parlamenat. Pred otvorenjem novog parlamenta bit će opet imenovana jedna skupina senatora i to medju osobama, koje su se odlikovale na polju književnosti, znanosti i umjetnosti.

Načelnik vlade ukinuo novogodišnja čestitanja

Načelnik vlade on. Mussolini je odredio, da ove godine imadu izostati tradicionalna čestitanja načelniku vlade i ministrima. Radi ovog čestitanja zaostaje rad u svim ministarstvima, jer načelnici odjelenja gube vrijeme za čestitanje ministrima, a isto tako i drugi činovnici, koji sa čestitanjem svojim pretpostavljenim starješinama. Na novu godinu on. Mussolini je primio samo sekretara stranke on. Turatija, koji mu je izrazio čestitanje u ime cijele stranke i izručio mu prvu iskaznicu stranke *za godinu 1929. Sa svoje strane je Mussolini* predao iskaznice on. Turatiju za njega i druge članove direktorija.

Povratak on. Grandija u Rim

Državni podtajnik vanjskih poslova on. Grandi vratio se je iz Angore u Rim. Odmah po povratku imao je sastanak *sa načelnikom vlade, kome je referirao* o svojim pogovorima sa turskim predsjednikom republike i eksponentima turske nacionalne vlade.

Ručak na dvoru

Po jednoj staroj tradiciji, koja je bila prekinuta za vrijeme rata, kralj će dne 13. *ovog mjeseca* dati ručak predsjedništvu senata i parlamenta te članovima komisije obiju kuća, koji su mu 1. januara čestitali. Ručku će prisustvovati i članovi vlade.

Stranka osigurala ženski pomladak

Vodstvo fašističke stranke je kod osiguravajućeg društva osiguralo sav svoj ženski pomladak (Piccole Italiane i Giovani Italiane) proti nezgodama, koje bi im se desile, kad su okupljene pod vodstvom i nadzorom fašističke stranke prigodom patriotskih manifestacija i civilnog i fizičkog uzgoja i u privatnom životu za vrijeme športskih vježba, koje stranka priznaje. Za svaku osiguranu osobu plaća stranka 50 centezima godišnje. Odštete su ove za Piccole Italiane: 6000 lira u slučaju smrti, 20.000 u slučaju posvemašne nesposobnosti, 7 lira dnevno u slučaju privremene nesposobnosti. Za Giovane Italiane: 8000 lira u slučaju smrti, 25.000 u slučaju posvemašnje nesposobnosti, a 7 lira dnevno u slučaju privremene nesposobnosti (najviše 40 dana). Svaka članica pomladka bit će osigurana, koja će plaćati godišnje 10 centezima, a ostalo će plaćati stranka.

Izbori i novi parlamenat

Dekret o raspustu parlamenta bit će objavljen ovih dana i to po svoj prilici 10. januara. Koncem januara ili početkom februara nacionalne konfederacije držati će kongrese ili nacionalna vijeća, gdje će odrediti kandidate. Koncem februara biti će sazvano veliko fašističko vijeće, koje će od 1000 predloženih kandidata izabrati 400 imena za narodne poslanike. Ta će imena biti odmah objavljena u službenim novinama. Izbori će biti 23. marta. Novi parlamenat će se otvoriti 20. aprila, jer 21. aprila rodjendan Rima spada u nedjelju.

Povreda talijanskog konsulata u Australiji

Ovih su dana prema vijestima nekih tudjih novina neki nepoznati individui skinuli sa talijanskog konsulata u Adelaidu državni talijanski grb i objesili ga na neku kinesku trgovinu staretinarske robe. Talijanski konsul u Adelaidu uložio je oštar protest kod australske vlade zbog te povrede. Australska vlada je odgovorila konsulu, da će poduzeti sve mjere, da krivci budu kažnjeni i u isto se vrijeme ispričala konsulu. Talijanske novine oštro ustaju protiv atentata i izazova, koji se dešavaju u posljednje vrijeme u inozemstvu na štetu talijanskih državljana i države, pa pozivlju vladu, da učini konac takovom djelovanju talijanskih emigranata, antifašista.

Djelovanje ministara

Za vrijeme božićnjih blagdana nisu ministri ni državni podsekretari ostavili Rim, a niti sam načelnik vlade, već je davao redovite upute, da ne zastane rad u pojedinim ministarstvima. Ministri se pripravljaju za sjednicu ministarskog vijeća, koja će se držati dne 17. ovog mjeseca. Mnogi su ministri već govorili sa načelnikom vlade o predmetima, koji će se na sjednici raspravljati. Najviši državni organi se bave u glavnom pitanjima provadjanja u život zadnjih zakona, odobrenih u parlamentu i senatu. Prvih dana ovog mjeseca će načelnik vlade konsultirati veliko fašističko vijeće i predložiti kralju na potvrdu imenovanje članova velikog vijeća.

Odnošaji sa Francuskom

»Gazzetta Ufficiale« objavila je tekst nota prema kojima se do 1. marta 1929. produžuje »modus vivendi« talijansko-francuskog utanačenja od 3. novembra *1927. Ova nota su dne 29. decembra iz*mijenjene u Parizu izmedju talijanskog poslanika konta Manzonija i francu*skog ministra inostranih djela Brianda.*

Talijansko-jugoslovenski odnošaji

Predvidja se nova atmosfera za talijansko-jugoslovenske odnošaje. Prema pisanju »Timesa« je jugoslovenski ministar u Rimu Rakić imao pogovor sa načelnikom vlade, te ga pitao, da li je talijanska vlada voljna, da obnovi jugoslovensko-talijanski ugovor, sklopljen u Rimu 1924. godine, a koji ističe 27. januara 1929. On. Mussolini da je vrlo srdačno odgovorio za obnovu ugovora, ali da je stavio u sumnju jedan takav generalni ugovor, kakav je bio sklopljen u Rimu, pa bi bio zato, da se sklopi novi ugovor, koji bi se posebice bavio svim pitanjima, koji dolaze u obzir u medjusobnim odnošajima. Takav bi ugovor služio kao baza za prijateljske odnošaje u budućnosti. Prema utiscima, koji dolaze iz Beograda, sadanja vladina kriza ne će ništa uplivati na suštinu nove atmosfere.

Trgovački ugovor sa Španjolskom

Španjolski načelnik vlade general Primo de Rivera i talijanski poslanik u Madridu markiz Medici del Vascello potpisali su novi talijansko-španjolski trgovački ugovor.

Konvencije sa Jugoslavijom predane društvu naroda

Talijanski ministar u Beogradu com. Galli bio je prošle sedmice primljen od jugoslovenskog ministra inostranih djela, kome je javio, da je talijanska vlada sve konvencije, što ih je sklopila sa Jugoslavijom, predala na registraciju društvu naroda.

Poincaré će se povući.

Ne će se povući sasma sa političkog života, već će samo predati vlast drugima i to jer će morati. On je uspio da sastavi sadašnju vladu, koju isto potpomažu i radikali i nema bojazni, da bi vlada u parlamentu dobila nepovjerenje. Ali radikali nisu sada u vladi, a oni su bili neprekidno na vladi 30 godina, pa bi opet želili doći na vladu. Svaka pak stranka će stupiti s njima u vladu, jer su oni najjača parlamentarna skupina, koja raspolaže sa preko stotinu poslanika. Govori se, da bi oni imali doći na vladu u januaru. Poincaré želi samo da bude izglasan državni budžet, a onda da preda vlast. Radikali bi sastavili vladu republikanske koncentracije sa tendencom na lijevo. Cijela Francuska znade, da je Poincaré spasio njihovu valutu i sa nekom bojazni gledaju odlazak Poicaréa. Nu novine naglasuju, da je Poincaré uzeo za ministra financija Chérona, koji će i u budućem ministarstvu ostati ministar financija, a pod njegovim ministrovanjem je stanje francuske valute vrlo dobro. Sam Poincaré je sa svoje strane sasma miran. Njemu je jedino žao, što ne će biti na vladi za vrijeme raspravljanja o promjenu Dawesova plana za njemačke reparacije, kako je poznato, on je iza kulisa vodio politiku njemačkih reparacija. Još se ne zna, ko će biti predsjednik vlade, a može da bude sadašnji ministar inostranih djela Briand, koji će svakako biti i u budućem ministarstvu ministar inostranih djela, kaošto i Tardieu ministar unutrašnjih djela.

Najbolji dokaz da će Poicaré morati ostaviti vladu je taj, što ima i svoje ministre proti sebi. Vlada je proti svome predsjedniku. Izraz tome je dan na sjednici senata, gdje se raspravljalo o povišenju poslaničke plaće. Poincaré je bio proti povišenju poslaničke plaće, a većina senata je bila za povišenje. Radi toga je Poincaré demonstrativno ostavio dvoranu, da pokaže, da je nezadovoljan držanjem senata. Došlo je do debate u kojoj je ministar financija Chéron izjavio da je za povišicu poslaničkih dnevnica, jer ima samo dva izlaza. Ili da se cenzuriraju izbori t. j. da se mogu birati samo takvi ljudi poslanicima, koji iz vlastitih sredstava mogu živjeti, ili da se povise dnevnice, tako da svaki poslanik može dostojno svog položaja živjeti. A to sa sadanjim dnevnicama koje iznose 41.000 franaka godišnje nije moguće pa se moraju dnevnice povisiti. Poslanici su tom pred*logu aplaudirali nakon čega je primljen* sa 140 glasova proti 107.

Chéronov govor bio je velikim oduševljenjem odobren Poincaréovim protivnicima. Dakle kad su i ministri proti svome predsjedniku ne ostaje drugo nego da ostavi vladu. Sva je javnost uz Poincaréa pa novine naglasuju, da ne će biti ličnosti, *koja će imati moralnu podršku u na*rodu kao Poicaré. Njega sada gledaju kao spasitelja Francuske ekonomije, pa njegovi pristaše i štovatelji nazivlju prepad u senatu kao prepad na narodnu ekonomiju, jer se spremaju da dodju u vladu oni, koji hoće da se isprazni državna blagajna.

Prijestolni govor u rumunjskom parlamentu.

Novi rumunjski parlament (poslanička kuća i senat) otvorio se je ovih dana. Član regentskog vijeća princ Nikola čitao je prijestolni govor. U govoru je naglašeno, da ova vlada uživa opće povjerenje naroda, jer je izabrana slobodnim izborima, pa su težnje ove vlade i težnje naroda. U unutrašnjoj politici imat će vlada zadaću da provede administrativnu reformu, da ozdravi državne finance i stabilizira valutu, da potpomaže produkciju, a naročito seljačke proizvode. U vanjskoj politici se naglašuje u govoru sistem starog prijateljstva i savezništva, koje će biti poštivano i od nove vlade. Podržavati će se odnošaji sa drugim državama kao i u prošlosti. Rumunjska ima živu želju za mirom i taj će ideal voditi i sadanja vladu. Konačno prijestolni govor završava s uvjerenjem, da će prava narodnih manjina biti od nove vlade najbudnije zaštićena.

Drugog dana se otvorila rasprava o prijestoljnom govoru. Grof Bethlen u ime madžarske stranke je izjavio, da dosadašnje držanje vlade, a naročito slobodni izbori zaslužuju, da vlada uživa puno povjerenje njegove stranke.

Cionistički zastupnik Fischer prima takodjer prestolnu besjedu i naglasuje da rumunjski židovi usvajaju rumunjsku ideologiju, ali traže da se što prije donese zakon o narodnim manjinama. Otto Roth u ime njemačke stranke izrazuje povjerenje vladi. I on traži što skorije riješenje pitanja narodnih manjina. Jorga i Avarescu nisu prisustvovali sjednici parlamenta. Jorga je dao slijedeću izjavu: Sada još obožavaju Maniua, ali neka čekaju šta će biti poslije. Od njega traže suzbijanje korupcije, uspostavu zakonitosti i pravice, a ja se bojim da Maniu ne prodje kao i njemački misionari medju crncima. Misionari su davali duhan onim crncima, koji su prelazili na kršćanstvo. Što je više crnaca dolazilo to je bilo manje duhana. Kada je jedan dan nestalo duhana, onda su crnci rekli, nema duhana, nema aleluja. Držim, da će i vlada proći ovako.

Iza toga se odmah pristupilo raspravi o državnom proračunu. Ministar financija traži neke nove poreze, da se dotjera ravnoteža izmedju primitaka i izdataka. Rasprava o državnom proračunu bit će vrlo kratka, jer su liberali odredili samo jednoga svoga govornika. Do jučer je imao biti već odobren proračun.

Vladina kriza u Jugoslaviji.

Ministarski predsjednik dr. Korošec predao je demisiju vlade. Položaj je svima više ili manje poznat. Dne 20. juna izvršio je Puniša Račić u skupštini atentat na nekoje pripadnike radićeve stranke. Posljedica toga je bila, da su se poslanici okolo Radića i Pribićevića povukli iz skupštine. I počela je oštra borba izvan skupštine. Takozvana seljačko-demokratska koalicija (t. j. Maček i Pribićević) tražila je i traži da se vlada povuče i da se provedu novi izbori, a nova skupština morala bi da uredi odnose s prečanima. S tim prečanima zamišljeni su svi oni krajevi i ljudi, koji su bili i živili u starim granicama Austrije i Madjarske. U suštini je to borba izmedju Zagreba i Beograda i njihih interesa. Opozicija t. j. seljačko-demokratska koalicija neće da popušta od svojih gorenavedenih zahtjeva, dapače po pisanju nekojih novina i po govorima nekojih više ili manje odgovornih osoba izgleda, kao da ti zahtjevi postaju sve više radikalni. Svakako jedno stoji, da ta opozicija do danas nije još oficijelno formulirala i točno odredila

svoje zahtjeve ili rekla kako si zamišlja riješenje tog spora.

Koroščeva vlada je dala demisiju. Stranke u vladi su bile sada ove: klerikalna (s ministarskim predsjednikom), srpska radikalna, muslimanska i demokratska grupa Davidovića i Marinkovića. U demokratskoj stranci je došlo do nesuglasja u pogledu riješenja spora s Hrvatima a uslijed toga nesuglasja i s drugim vladinim strankama. Demokratska grupa je tražila da vlada demisijonira i da se obrazuje nova vlada, koja bi morala da se pokaže više koncilijantnom naprama Hrvatima i bi morala eventualno da provede nove izbore.

Ova manja kriza u okviru vladinih stranaka može biti riješena ili koalicijom triju stranaka t. j. klerikalaca, muslimana i radikala, koje bi mogle da vladaju vrlo kratko vremena i samo radi toga, što opozicija ne dolazi u skupštinu, ili koncentracijom svih stranaka ili neutralnom vladom. Svakako jezgra cijelog pitanja, a na koliko se njegovo riješenje odgodilo, bit će samo riješenje spora sa koalicijom Radićevaca i Pribićevićevaca. Svako drugo riješenje bi bilo samo privremeno.

Kralj je prihvatio demisiju i ako je još uvijek bolestan.

Novine pišu mnogo o krizi i o njezinom riješenju. Po mnijenju demokrata je koalicija triju vladinih stranaka nemoguća stvar, jer ne bi imale većinu. Nasuprot demokrati ističu da se mora doći do sporazuma sa Zagrebom i da je jedino riješenje krize u tome, da se skupština raspusti i da se sastavi nova vlada, u kojoj bi morala biti i opozicija i koja bi morala da provede nove izbore. Demokrati bi željeli koaliciju izmedju Radićevaca, Pribićevića, Davidovića i muslimana ili srpskih zemljoradnika. S druge strane pak tvrdi se, da ima izlaz iz krize jedino na temelju jedne koncentracijone vlade, u kojoj bi morale biti sve stranke, i koja bi morala da riješi nekoja važna posla. Jedna treća grupa novina, i to osobito u Beogradu, je mišljenja, da koncentracijona vlada nije moguća, jer nekoje stranke ne bi mogle da budu zajedno u vladi. Dati mandat za izbore jednoj vladi, u kojoj bi bila sama opozicija, nije moguće, jer ta vlada bi bila jedna vlada manjine. Nasuprot da je potrebno da se stvori jedna neutralna vlada, u kojoj bi bili parlamentarci, koji nisu toliko izloženi u konfliktu sa Zagrebom, te i ličnosti, koje bi morale biti uzete izvan sadašnjega parlamenta. Ali ti neparlamentarci morali bi biti ljudi, koji uživaju povjerenje i opozicije.

Kriza će po svoj prilici prilično dugo trajati. Kralj je demisiju prihvatio i pozvati će k sebi razne predstavnike parlamentarnih stranaka. Nekoje novine pišu, da se u glavnom mora istražiti, je li položaj zaista takav, da se mora doći do revizije ustava i do raspisa novih izbora za konstituantu.

Rumunjsko-madjarski pregovori.

Rumunjsko-madjarski pregovori glede optanata, što su se vodili u Opatiji, prekinuti su time, da se nastave sredinom januara u San Remu. Šef madjarske delegacije barun Szeterény izjavio je, da se nada, da će ovi pregovori biti završeni povoljnim rezultatima. Svakako ova rumunjska vlada ima druge nazore u pogledu narodnih manjina i susjednih država, nek su imale prijašnje vlade, pa će i to doprinesti povoljnijem riješenju pitanje madjarskih optanata u Rumunjskoj.

Rekonstrukcija madjarske vlade.

Sada je već svršena stvar, da će u najskorije vrijeme biti izvršena rekonstrukcija madjarske vlade. Iz vlade će istupiti ministar pravde Pesti, koji će postati ravnatelj zavoda za financiranje agrarne reforme, a istupit će iz vlade i ministar unutrašnjih poslova Scitowski, koji će postati predsjednikom parlamenta dok predsjednik parlamenta dolazi na položaj ministra pravde. O ličnosti novog ministra unutrašnjih poslova još nije pala odluka, ali to će po svoj prilici biti jedna ličnost iz uže Bethlenove okoline.

Rumunjski zajam i stabilizacija valute.

Rok za završetak pregovora sa Blairovom grupom predvidjen je za 15. januara. Do toga dana mora se vlada odlučiti hoće li podići kod Blairove grupe zajam ili ne. Neovisno od toga, takodjer dne 15. januara, objaviti će se u Službenom listu novi tečaj leja. Pitanje je, hoće li se moći premostiti sve poteškoće, koje su se pojavile prilikom pregovora za zajam sa Blairovom grupom i ostalim grupama. Vlada je ovih dana dobila novu ponudu za zajam od engleskog konzorcija, iza kojega kako se saznaje stoje njemačke banke. O ovoj novoj ponudi pregovori se vode direktno. Vlada je obavijestila londonskog poslanika Titulescua, da preuzme vodjenje ovih pregovora u svoje ruke i da ih što prije završi. Opće je uvjerenje u rumunjskim političkim i privrednim krugovima, da će dr. Maniu dobiti u kratkom roku potreban zajam za stabilizaciju, a osim toga i za investicije.

Japanske čete u Kitaju

Većina narodnih poslanika je stavila zahtjev na japansku vladu, da se japanske čete iz provincije Šantung u Kitaju ne povlače sve dotle, dok ne budu sa Kitajem riješena sva sporna pitanja, a medju ovima i pitanje Mandžurije.

Iza poljsko-njemačkog sukoba.

U predzadnjem smo broju pisali o govoru njemačkog ministra inostranih djela Stresemanna u vijeću društva naroda u Luganu glede njemačkih manjina u Poljskoj i o njegovom oštrom sukobu s poljskim ministrom Zaleskim. Poljska velika novina »Gazeta Warszawska« piše, da je Zaleski javno upozorio Evropu na preranjenu evakuaciju Porajnja, poznavajući kao susjed najbolje politiku i njemačke političke metode. Stresemannu je vrlo mnogo do toga, da do posljednjeg časa, sve dok saveznička vojska ne evakuira Porajnja, ne otkrije karte; zato se sada prikazuje najvećim pacifistom u Evropi. Poljska opomena puna je političkog smisla. Pred zastupnicima država u tihom švicarskom domu pojavilo se strašilo velikog historijskog spora, koji se već tisućgodišnje odigrava izmedju Karpata i Baltičkog mora, a koji danas ulazi u novi period. Veliki rat završio je serijom njemačkih uspjeha vraćajući Poljsku na život i davajući joj pristup k moru preko pradavnih pomorskih zemalja. Njemačka se sprema na osvetu i odmazdu i ništa ju ne će suzdržati od priprema na novi pohod na Istok. Čim bude provedena rajnska evakuacija, promijenit će se položaj i temeljima; jedino države, kojima prijeti taj novi pohod i njihovi savezi mogu očeraniti današnju teritorijalnu situaciju u Istočnoj Evropi. Tisuć-godišnja historijska borba izmedju Poljaka i Nijemaca sve će snažnije zabrinjavati Ligu Naroda.

Sve, što se dogodilo ... svršava spomenuti list, ... samo je skromna najavljest njenoga, što će donijeti najbliža budućnost.

Uklonjena ratna opasnost izmedju Paraguaya i Bolivije.

Odbor američke konferencije je predložio arbitražni sud od pet predstavnika neutralnih američkih država, i po dva predstavnika Bolivije i Paraguaya. Ovaj sud ima u roku od šest mjeseci istražiti krivca i odgovornost uzajamnog sukoba, te predložiti način prijateljskog izravnanja spora, ne upuštajući se u stari spor radi odredjenja granica. Na temelju ovoga predloga Paraguay je već odredio demobilizaciju svojih trupa.

Konačno razgraničenje izmedju Brazilije i Bolivije.

Iz Rio de Janeiro službeno se javlja da su brazilijanski ministar vanjskih poslova i bolivijanski poslanik u Rio de Janeiro potpisali ugovor, kojim se definitivno povlači granica izmedju Bolivije i Brazilije, i tako uredjuju sva sporna pitanja u pogledu delimitacije granica.

Ustanak u Afganistanu.

Stanje u Afganistanu još nije jasno. Po nekojim vijestima izgleda da su pobunjenici morali uzmaknuti i da ih kralju vjerna vojska tjera. Po drugim vijestima su pobunjenici zapalili kraljev dvor, gdje su izgorjeli svi predmeti, koje je kraljica kupila za vrijeme svog zadnjeg putovanja po Evropi. Naš Bokac je u svom današnjem pismu opisao uzrok ustanka. Napomenuti nam je, da je kraljeva majka jedna od glavnih pokretača pobune proti kralju i kraljici. Naravski da su se najviše odupreli moderniziranju Afganistana svećenici. Stanje inostranaca, a naročito diplomatskih predstavnika nije sigurno pred pobunjenicima. Radi toga su Englezi aeroplanima prevezli žene i djecu diplomatskih činovnika tudjih država iz prijestolnice Kabula, jer su pobunjenici bili okupirali dio grada. Ustaše su stavili kralju ove zahtjeve: 1) imaju se iz zemlje ukloniti svi strani predstavnici; 2) ne smiju se u inostranstvo slati studenti na nauke; 3) imaju se iz inostranstva povratiti onih 15 djevojaka, koje su poslane na studije.

Nezavisna radnička stranka u Bugarskoj.

Povodom uapšenja komunističkih agitatora kao i vodja nezavisne radničke stranke, dva poslanika ove stranke upravila su predsjedniku vlade interpelaciju, u kojoj traže razjašnjenje, da li vlada nezavisnu radničku stranku smatra ilegalnom, i da li djelovanje članova ove stranke stavlja pod zakon o zaštiti države.

Predsjednik vlade Ljapčev dao je u Sobranju odgovor na ovu interpelaciju naglasujući, da je prema prikupljenom materijalu vlada ustanovila, da izmedju nezavisne radničke stranke u Bugarskoj i komunističke internacijonale u Moskvi, postoje najtešnije veze. Za posljednjih premetačina, koje je redarstvo izvelo, pronadjeni su mnogi dokumenti, iz kojih se razabire, da je ova stranka vršila posvuda komunističku propagandu. Tako je izmedju ostalog nekim vodećim osobama ove stranke stiglo na stotine pisama od komunističkih organizacija iz drugih država. Sva su ova pisma naravno prokriomčarena preko granice, a isto tako pokušavalo se prebaciti u Bugarsku nekoliko kamiona komunističkih brošura i letaka. Preko Jugoslavije su nekim vodjama nezavisne radničke stranke stizale u više navrata znatne svote novaca. Sindikalno djelovanje ove stranke takodjer je bilo prožeto komunističkim težnjama, pa zbog toga vlada smatra da ova stranka djeluje ilegalnim sredstvima, što neminovno mora vladu da potakne na primjenu najstrožih zakonskih mjera.

Čim je Ljapčev dao ovu izjavu u Sobranju poslanici nezavisne radničke stranke oštro se protestirati. Na trgu pred parlamentom bili su se sakupili članovi komunističkih omladinskih organizacija, koji su pokušali da pri izlasku Ljapčeva iz Sobranja prirede demonstracije. Medjutim je policija rastjerala demonstrante i provela brojna uapšenja.

Osamsatni rad u Kini.

Vlada je izdala naredbu o obvezatnom osamsatnom radu. Djeca ispod 18 godina uopće nesmiju raditi, a žene nesmiju raditi noću.

Zahtjevi njemačkih socijalista u pogledu narodne obrane.

Socijalistički odbor za proučavanje zemaljske obrane objavio je rezultate svoga rada. Kako Wolfov ured javlja, socijaldemokratska stranka zabacuje rat kao sredstvo politike i traži potpuno razoružanje putem medjunarodnih ugovora i sporazuma. Da se ovo ispuni, socijalna demokracija traži: 1) kontrolu nad svim ugovorima; 2) da se ne subvencijoniraju nikakove trgovine niti preduzeća, koja služe legalnom ili ilegalnom naoružanju; 3) da se ukine kazna zbog objavljivanja ilegalnog naoružavanja; 4) da se ukloni svako privilegiranje oficirskog zbora; 5) da se osiguraju gradjanska prava vojnika; 6) da se provede demokratizacija vojnog kaznenog zakona; 7) da se za vojnu naobrazbu upotrebljuju isključivo republikanski učitelji i knjige; 8) da se zabrani upotreba vojske u sporovima izmedju radnika i kapitala.

Ponovno progonstvo Buharina.

Kako javljaju iz Moskve, poslan je ponovno na duži dopust pučki povjerenik Buharin. On se tek nedavno vratio sa prisilnog dopusta, pa se ovo slanje opet na dopust tumači tako, da vlada hoće, da se riješi Buharina i da ga potpuno riješi uprave, u kojoj je igrao vrlo važnu ulogu.

Da se u Španjolskoj ne dogodi kao u Francuskoj.

Kako je poznato, u zadnje su vrijeme otkrivene u Francuskoj razne afere novčane naravi, u koje su upleteni razni poslanici, pa je čak zatvoren i bivši ministar financija za vrijeme rata Klotz. Radi toga je francuski parlament zaključio, da nijedan poslanik ni senator ne može u isto vrijeme biti članom odbora kakvog preduzeća. Sada objavljuju i španjolske službene novine dekret, koji zabranjuje članovima vlade, predsjednicima obiju komora, državnim savjetnicima, državnim podsekretarima, generalnim direktorima, civilnim guvernerima i članovima direktorija, da budu članovi ikakova administrativnog vijeća i to i u trajanju kroz pet godina poslije prestanka njihove funkcije. Ujedno taj dekret zabranjuje isto i svim državnim činovnicima, ali samo kroz dvije godine poslije izlaska iz državne službe.

Rusko-japanske veze.

Rusija i Japan učvršćuju sve više medjusobne saobraćajne veze, jer su jedna na drugu usko vezane zajedničkim i jednakim interesima. Sada se radi na otvorenju zračne pruge Tokio - Irkutsk i o japansko-ruskom zrakoplovnom ugovoru.

Suzbijanje komunizma u Kini.

Javljaju iz Šangaja, da je kineska vlada poduzela oštre mjere protiv sovjetskih agenata, koji su u Šangaju i u ostalim ovećim centrima Kine pripremali revolucionarnu akciju. U Šangaju je policija uapsila 22 putnika, koji su tamo stigli jednim danskim parobrodom. Utvrdjeno je, da su ovi putnici većinom kineski radnici, koji su duže vremena živjeli u Rusiji. Na policiji drže, da se medju njima nalazi jedan opasan sovjetski agitator, koji se sa svojom akcijom već odavno istiće. Na ovom parobrodu je nadjeno i zaplijenjeno mnogo revolvera i komunističkih brošura, koje su bile sakrivene u jednom mrtvačkom lijesu.

Nagrade porodicama sa mnogo djece

U nedjelju dne 23. decembra su prefekti po cijeloj Italiji razdijelili božićnje nagrade roditeljima sa mnogo djece. Te su nagrade doznačene od načelnika vlade on. Mussolinija kao znak priznanja sa najvišeg mjesta o važnosti porodice i množenja pučanstva Italije. Istarski prefekt podijelio je nagrade medju 121 obitelj.

I tršćanski gosp. prefekt Fornaciari sazvao je tog dana na prefekturu očeve i majke, kojima je imao razdijeliti nagrade načelnika vlade. Prije razdijeljenja gosp. prefekt je u lijepom govoru razložio političku i moralnu važnost ovog čina.

Na tršćanskoj prefekturi bili su nagradjeni ovi: Bergamasco Ivan pok. Julija, Buri Franjo pok. Petra, Primozic Antun pok. Antuna, Porcelluzzi Vjekoslav od Franja, Pegan Josip pok. Josipa, Fermo Antun pok. Antuna, Maffi Viktor pok. Stjepana, Sedmak Josip, Marcusa Andrija, Donaggio Orest od Vinka, Zorn Marijana, Ferluga Antun pok. Antuna, Martinuzzi Siviz Marija, Fabris Andrija, Spazzal Rikard pok. Antuna, Gall Antun pok. Franja, Sanzin Ursula ud. Kociancic, Vouk Andjeo pok. Antuna, Brandolisio Rudolf pok. Fabija, Zigon Emilij pok. Franja, Benevoli Klement pok. Vjekoslava, Cavalieri Dominik pok. Dominika, Rovere Umbert pok. Ivana, Corte Eugenij pok. Alfreda, Cobol Marija ud. Cobol, Steffe Jakov pok. Ivana, Gabersčic Ivan pok. Josipa, Franza Josip pok. Josipa, Padovan Augustin pok. Ivana, Salvagno Benedetti Marija, Lupiz ud. Panicali Marija, Zol Antun, Kruker Fachin Eugenija, Colonna Angela, Prodan Viktor, Caris Kaiser Adele, Bonetti Roza pok. Mate, Decarli Marko pok. Ivana, Giadrossich ud. Kiru Vjekoslava, Antonini Josip pok. Ivana, Tenze Jakov pok. Andrije, Cossutta Josip pok. Jakova, Matassi ud. Matassi Celestina, Iess Mate pok. Andrije, Marraffa Andjelo pok. Andrije, Hrovatin Karlo pok. Bartolomeja, Ulle Ivan pok. Franja, Murro Josip pok. Ivana, Visintini Antun pok. Ivana, Marin Jakov pok. Ivana, Papa Vjekoslav pok. Ivana, Sinigoi Andrija pok. Josipa, Križmančič Antun pok. Matije, Pischianz Antonija pok. Antuna, Parovel Just pok. Stjepana, Cren Marija pok. Stjepana, Simich Vjekoslav pok. Franja, Gherardi ud. Marija, Bogatec Petar pok. Stjepana, Toffanin Mojsije pok. Fortunata, Cerqueni Josip pok. Josipa, Marchetti Andrija pok. Vinka, Zagner Vjekoslav pok. Josipa, Porzio Benco Bianka, Gagliardi Ivan pok. Franja, Bello Karlo pok. Karla, Baidè Petar pok. Ivana, Battistig Ivan pok. Andrije, Gall ud. Schiffan Marija, Cerkvenik Vjekoslav pok. Josipa, Babic Petar pok. Andrije, Adamolli Petar pok. Josipa, Miani r. Gerotti Ermenegilda, Vecchiet Miho pok. Josipa, Vever Franjo pok. Josipa, Zecchini Jakov pok. Dominika, Müllner Ana pok. Ivana, Radio Izidor pok. Franja, Rosa ud. Gabas Franjica, Lucarello Martin pok. Tome, Zamagna Sebastjan pok. Salvatora, Simeone Carmine od Baltazara, Curincich Antonija ud. Brandolin, Pavsler Aleksandar pok. Miha, Buttiglioni Rozalia ud. Capodistria, Visintin Josip pok. Antuna, Comisso Anzelmo pok. Mate, Weigl Lav, Desanti Ivan pok. Ivana, Leban ud. Bontempo Josipa, Bettuzzi Corvemizza Vjekoslava, Vertovez Maksimilijan pok. Franja, Podbersich Franjo, Cian Justina, Baiz Ivan, Veronese Andjelo, Gostinger Vjekoslav, Decollo ud. Florit Marija, Marc Ivan pok. Mije, Del Rosso Vulgo, Rossi Jakov pok. Romeja, Sillig Jakov pok. Jakova, Milang Viktor od Josipa, Valzania Pavao, Paulich Franjo, Negroni Vinko, Bosic Saitz Marija svi iz Trsta.

Iz Monfalkona: Nadalutti Valentin pok. Antuna, Sdrigotti Petar pok. Antuna, Piapan Josip i Valtolina Antun.

Iz Fogliana: Vinzi ud. Vjekoslava r. Lenardon, Toncatti Vjekoslava ud. Furlan, Bottignon Ivan pok. Petra, Cechet Antun pok. Franja.

Iz Dutovlja: Filipčič Ivan pok. Ivana, Gomizelj Josip, Šuc Florijan pok. Andrije, Sčuka Josip, Gulič Franjo, Gec Ivan, Zlobec Franjo, Merzek ud. Lavrenčič Marija, Gulič Ivan, Gulič ud. Gulič Justina, Volčič Franciska ud. Uršič, Stoka Mihael, Stoka Anto, Bele Ivan, Bebec Antonija ud. Ivanova, Gorup Josip, Lah Anton, Gorup Andrija, Gec Amalija ud. Gomizelj, Filipčič Marija ud. Gulič, Potrata Ivan, Romelj Ivan.

Iz Doline: Žerjal Ivan pok. Miha, Licen Franjo pok. Andrije.

Iz Divače: Ivančič Mihael pok. Valentina, Dujec Ivan pok. Jakova, Gombač Marija.

Iz Košane: Trebec Franjo.

Iz Tomaja: Kobal Anton.

Iz Štjaka: Sanabor Josip pok. Franja.

Pravedno stvorenje

I.

Nekom se čovjeku rodilo dijete. Želio je da mu kum bude pravedno stvorenje. Ali gdje da ga nadje? Otidje da traži. Susretne svetog Petra i sveti Petar mu veli:

Što tražite, dobri čovječe?

Tražim kuma za svog sinčića.

Hoćete li da ga držim ja na krstu?

Stvar je u tome, da bih ja htio pravedno stvorenje.

Niste mogli boljeg da nadjete. Ja sam Sveti Petar.

Sveti Petar? Onaj od ključeva? Ali vi niste pravedni; za koji grijeh više ili koji manje vi primate jedne u raj, a druge šaljete u pakao... Vi niste stvorenje, koga ja tražim. Zbogom.

II.

Ide i ide, traži i traži, susretne dobrog Boga.

— Što tražite, dobri čovječe?

— Tražim kuma za svoje djetešce.

— Ako hoćete, da vam ga ja držim, na vaše sam raspolaganje.

— No ja bih htio pravednog stvora.

— Bolji od mene ne može biti nitko.

— Nu tko ste vi?

Ja sam dobri Bog.

Dobri Bog? Ah, ne, ne... Vi niste kum, kakvog ja tražim.

Kako, nesretni griješniče, ti misliš, da ja nisam pravedan.

Vi, gospodine Bože, pravedan? Vi dajete na svijet bogate i siromahe, ljude nadarene i ludjake, lijepe i ružne, sretne i nesretne. Ne, ne, vi niste kum, koga ja trebam.

III.

Ide i ide, traži i traži, susretne Smrt i Smrt mu kaže:

Što tražite dobri čovječe?

Tražim kuma za svoje novorodjenče.

— Ako hoćete, na vaše sam usluge. Ako ne za kuma, mogu biti za kumu.

— Radi se o tome da bih ja htio pravednog stvora.

— Upravo niste mogli naići shodnije.

— A tko ste vi?

— Ja sam Smrt.

— Smrt! Baš u dobar čas! Vi, lijepa Smrti, vi ste, da, pravedna: pred vama nema ni bogata, ni siromaha, ni plemenitaša, ni prostaka, ni kralja, ni podanika, ni magarca, ni mladog ni starog! Tako valja! Vi ćete, o pravedna Smrti, biti kuma mom sinčiću.

IV.

Smrt je držala dijete na svetom krstu, i obavilo se lijepo krštenje. Za objed je bio tanjur leće i smrt ju je jela sa rtom igle pribadače. Čovjek joj reče:

Kako to, Smrti, da jedete leću sa rtom igle pribadače?

— Lijepi moj — odgovori Smrt. — Ja sam žena ustrpljenja. I ako vrijeme ide polagano, polagano, ja ga uvijek imam. Mladi, jaki, sretni me ne cijene i smiju se majci Drolji (Cicchetto), ali ja ih čekam na zavoju; niti jedan mi ne pobjegne.

Kad su poobjedovali Smrt reče čovjeku:

— Budući da sam držala tvog sina, dat ću ti jednu tajnu kao dar za dijete. Slušaj dobro: Kad tko bude bolestan, a ti me vidiš uspravu uz njegovo uzglavlje, možeš stalno ustvrditi, da će bolesnik biti spasen; ali kad me vidiš kod noga kreveta, sa mojom kosom, kaži slobodno da je bolesnik izgubljen.

Vrlo dobro. Naš čovjek postane liječnik i kada ga je koji bolesnik dao pozvati, čim bi stupio u sobu i vidio majku Drolju kod uzglavlja, pripisao bi za lijek malo vode iz bunara i govorio bi bolesniku.

— Ne boj se. Budi miran, isplivat ćeš.

Nasuprot kad bi vidio Smrt sa kosom u ruci, uz noge kreveta, kazao bi pognutom glavom odmah rodjacima:

— Težak je slučaj. Bojim se da ne će svladati; možete pozvati bilježnika i svećenika.

Kako se u svojim proricivanjima nije nikada prevario, brzo je stekao opće povjerenje i zaslužio je silnog novca; i postao je bogat kao more. Kadikad prolazom Smrt mu je dolazila u posjete i stalno ju je liječnik dostojanstveno primao i uvijek joj govorio: Živila pravednost!

V.

No medjutim on je stario i eto jednog dana i Smrt mu reče:

— Ja dolazim da te vidim. Kada ćeš ti doći k meni?

— Kada hoćeš.

— Dobro, ako nemaš ništa protivno, dodji sa mnom, pokazat ću ti svoju kuću.

— Ajdemo!

Oboje krenuše, idu i idu, po putevima i stazama. Pod večer dodjoše na podnožje jedne tamne gore, unidjoše u tamno strahovito ždrijelo i na dnu tog ždrijela naišli su na pećinu, koja je izgledala, kao da je posuta zvijezdama.

Ovdje je — reče Smrt — udji!

Naš čovjek udje i opazi jednu veliku dvoranu pune svijetiljaka, koje su u tmici bacale raznovrsno svijetlo, silno ili malko. Uz ovu bile su druge dvorane, isto osvijetljene, brez konca...

Koliko svijeća — usklikne čovjek obsjenut (zabliještenih očiju).

— To su svjetiljke — reče Smrt — vašeg života.

— Vidi, eto jedne, koja se prelijeva.

— To je dijete, koje se radja.

— A ona tamo, kako je lijepo jako svijetlo!

Ono je od čovjeka u cvijetu života.

A ona tamo dole koja se gasi.

— To je čovjek na umoru.

— Htio bih malko pogledati svoju svjetiljku.

Dodji — reče Smrt — idimo u drugu dvoranu: vidit ćeš je.

Kad su bili u drugoj dvorani čovjek usklikne:

— Oh! Kako lijepa svjetiljka! Kako svjetli.

— To je moja, je li?

— To je tvoga sina.

— A ona tamo, bijedna, koja ima samo kaplju ulja i šalje zadnji bljesak.

— To je tvoja.

— Ah! je li moguće? Sada kada imam sreću i mogao bi je uživati...

— Tvoja je to i ja kao dobra prijateljica ti savjetujem, da metneš u red svoje stvari, da kažeš svome sinu svoju tajnu i da se ispovjediš, jer nemaš više života od tri dana.

— O Smrti, o dobra Smrti, ulij u moju svjetiljku malo ulja iz one, koja se prelijeva, iz one moga sina, koja je puna.

— Nemoguće je — odvrati mu Smrt — tvoj je sin moje kumče, i ne sjećaš se, ludjače, da si htio, da ga drži na krstu pravedan stvor?

I kaošto mu je kazala, tri dana iza toga došla je Smrt da ga potraži.

GJURO JANEKOVIĆ:

Tuča.

Sparina, da ti ponestaje daha... Daske na krovovima sjaje se kovnim sjajem. Crijep puca od ljute žege. Četrnaest dana pali sunce od zore do mraka — pali ljuto, nesmiljeno! — Bašće povenule, u polju se trava svrla, požutjela; šume klonule, oćutale; vinogradi zarudili, pocrvenjeli. Zaludu molitve tužnoga naroda po crkvama, zaludu očajan pogled, koji se diže k sjajnome nebu — oblačka ni za lijek! — Žedja zemlja, žedja čovjek, gine blago. A nesmiljeno nebo gori, žeže pali...

Deseti je odbio sat na crkvenom tornju, a sparina takova, e ne znaš kuda bi se djenuo, da ti živ mozak u glavi ne zavri. Nigdje gotovo živa stvora, nigdje ni glasa ni sluha, kao da se sve živo pod zemlju uvuklo, kada već na njoj ne može da podnese.

Daleko, tamo na obzorju, zatutnji...

Hvala Bogu! — uzdahnuše ljudi.

Časom sve oživjelo, sve se užurbalo. — Požuri! Spremi sve pod sušu! — Poskidaj, gdje je što na užetima! — Pozatvaraj sjenike! — Podstavi kablove pod žlijebove, da se uhvati kišnica! Svuda žurba, trka, vika i — radost na licima. —

Vjetar dunu — leden, kao mrtvački dah, noseći s krovova triješće ispucanih dasaka; kotrljajući komadiće crijepa i pootpale žbuke — pa se stiša tišinom teškom, strašnom...

Tamo iz onoga kuta, eno baš preko staje, primiče se težak, crn oblak...

Portčah pred dvorište. Sinu!... Bum! Brrrr! — potrese i nebom i zemljom. Nešto teška pade preda me u prašinu. — Sagnuh se i digoh a to zebe medju prstima... Odskakah baki, da joj pokažem — što do tada moje oči, sred ljeta, ne vidješe — komad leda, kao orah!

Baka samo otkrenu glavu, a dvije suze kliznuše joj niz lica...! Čemu? — Za što? — pitao sam se u čudu. Nijesam ja — mališ — toga shvaćao, tek mi teško bilo, što baka proplaka. Uze me za ruku, pa gore u kuću; dozva sestre i svi mi kleknusmo u drvenom hodniku, stišćući grčevito ruke na moltivu.

Tama se spustila, kao da je večer, te jedva razabiremo jedno drugo. —

Sad sinu, planu i raspara nebo od kraja na kraj... Lup!... Lup, lup, lup!... Lup!... pa sve gušće, sve teže, sve strašnije prapršti i lupa po drvenom krovu. — Pred prozorom odskakuje bijeli led — jedan pada okomito, drugi koso — e se čini, da je sav prostor zračni što ga pred sobom vidimo isprekrižan debelim, bijelim užetima.

Grom zagrmi, a s tornja zazveči sitno zvonce, pa jeca, jeca...

Djeco! Molite dragoga Boga, da nam očuva šenicu na polju i kukuruze i šumu i vinograd... i jecaj, pun boli i očaja, zakrati baki riječ. —

To sipa, lupa, tutnji... Daske s krova odskakuju, te nam već i ledene kaplje kapiju upravo za vrat. Crijep puca, staklo pršti, a crno nebo zinulo — pa riga teški, bijeli led.

Mi mališi prestravljeno gledamo u baku, u nebo. Teško nam i oči pune suza, a u grlu nešto steže i pali, te se i naša molitva pretvara u težak, grčevit plač...

Jenjalo...

Još gdjegdje lupi led, još katkad bljesne — no grom odmiče, gubi se sve dalje i dalje.

Po dvorištu — sam led, kao šljiva. Staklo, daske, crijepovlje — sve leži prebacano, smrvljeno. — Krovovi probiti, bašće uništene — a mjestom plač i kukujava.

Za neko pol sata eto Antića iz sela, gdje nam leže polja i šuma. — Noge mu bose, preko glave navukao ugao od vreće, a ostalim se pokrio. Vas mokar i ozebao.

Dobar dan! — dahne.

Bog dao, Antiću! Kako je? — upita baka.

— Žalosno, gospoja!... Nije — van sve okrenulo pod zemlju — utuklo! Od cijeloga polja kuruza ne ostalo van dvista, trista klasova. Pocijepalo sve po poli! —

A šenicu? —

— Žalosno! Eno, pred podrug ure, ka suvo zlato — ljepota pogledati! — A sada? Ka da je onuda tri dana i tri noći vršaj bio...

— A šumu?

— Šumu okljaštrilo. Mjestimice otrglo granje — ka ruka debelo, koru zgulilo — lišća, lijepog, zelenog lišća do gležanja!

— A vaše?

— Eh! Utuklo, gospoja, utuklo... i suze navrješe bijednome Antiću na oči, te ih sve otire žuljavim dlanom.

— O, Bože, — uzdahnu baka. —

— Dika mu budi i vala! — sleže Antić ramenima.

Oblaci se razgone, minu...

Sunce sinu na modroj čistini, prodirući led, da ga za čas nestane... Već se i zemlja suši pod žarkim zrakama podnevnoga sunca, a zvono zabruji tihim, čistim zrakom — zovući na molitvu.

Sjaji sunce žarko i bezbrižno, da suši suze ljudske; da ogrije toliko bijedne i prnjave sirotinje...

Čuvaj se šarlaha.

U posljednje se vrijeme čita, da šarlah, škrlet ili škrlatina proredjuje djecu u mnogim mjestima. Šarlah se širi jedino radi neobrazovanosti i nemara roditelja u higijenskom odgoju djece.

Pravila, da sebe i svoju djecu očuvamo od šarlaha i njegovih posljedica, gluhoće i gluhonijemosti, bolesti srca i bubrega i drugog, vrlo su jednostavna. Svako dijete i svaki roditelj može da ih provodi u životu.

Šarlah je bolest u vratu. Od otrova nastaje poznati osip škrleti. Šarlah je zarazna i priljepčiva bolest. To znači, da je uzročnik šarlaha sitna, prostom oku nevidljiva, živa klica. Klica se nalazi u grlu, ždrijelu i nosu svakog čovjeka, koji imade šarlah. Ona izilazi iz tih mjesta samo u sluzi rose, koja leti iz usta kad se kašlje, kiše, glasno govori ili ljubi. Naravno samo u rosi onih bolesnika, koji imadu šarlah, klice šarlaha nalaze se u vratu sve dotle, dogod vlada upala na spomenutim mjestima — dogod bolesnik kašlje. To može da traje šest i više nedjelja od početka bolesti. Zato je bolesnik opasan za svoju okolinu sve dotle dogod kašlje. Kašlje pak dotle dogod traje upala (katra) u nosu, ždrijelu, grla i na žabnicama (angina). Za opasnost zaraze je svejedno, da li se bolesnik dotle oljuštio ili nije.

Kad bi roditelji odgojili sebe i djecu da se drže ovih pravila — na temelju spomenutog znanja, onda bi šarlaha nestalo ili bi se sveo na najmanju mjeru.

1. Samo rosa iz usta drugog čovjeka je opasna, naravno i svi predmeti, na koje i u koje je mogla ta rosa da padne. Tako je opasan zrak u blizini čovjeka, koji kašlje, jer će zrak drugi s rosom udahnuti. Opasne su ruke, u koje možda bolesnik svoj kašalj hvata. Opasan je pokrivač, stolci, krevet, na koji je rosa kod kašljanja mogla da padne. Opasno je i mlijeko, ako se u njega bolestan nakašljava (kod muzenja ili kod prodaje). Rosa prska iz usta oko 1 metar daleko. Dalje ne dosiže. Osobito su opasni predmeti, koje je bolesni čovjek imao u svojim ustima: olovke, igračke, rupčiće, ubrus itd.

2. Čuvaj se rose, koja leti iz usta drugog čovjeka, bio on bolestan od šarlaha ili ne bio.

3. Zato prisili sebe, svoje i svoju okolinu — osobito djecu — da kod kašljanja i kod kihanja sebi stavljaju pred usta i nos rupčić. I to zato, da u njih uhvate rosu, koja leti iz usta. Na taj način ne će biti zaražen niti zrak oko bolesnika, a niti predmeti oko njega.

4. Ljude, koji kašlju i kišu, a da ne stavljaju sebi rupčić pred usta, izbjegavajte kao antisocijalne i nekulturne elemente.

5. Osobito pazite na sebe na mjestima, gdje se ljudi tiskaju, kao na tramvajima, vagonima, skupštinama, kafanama, brijačnicama, školama i drugim mjestima. Tu ne dajte, da Vam tko kašlje ili diše u lice.

6. Da tijelo postane otporno protiv klica šarlaha, treba da cijepite cjepivom protiv šarlaha. Ako se to cijepljenje točno provede, čuva sigurno po iskustvu liječnika iz Amerike, Francuske, Rusije i dr. najmanje dvije godine. Naravno, ako se cijepljenje prekida radi toga, što je majka u strahu radi nastalih pojava na djetetu od cijepljenja, onda takovo cijepljenje ne čuva, jer je nepotpuno. Cijepljenje je neopasno. Cijepe sve zdravstvene državne, gradske i općinske ustanove.

7. Za vrijeme epidemije puštajte djecu što manje od kuće. Ne dajte da dodju u dodir s drugom djecom.

8. Ne branite, da se bolesna djeca izluče i odvezu u bolnicu.

Roditelji, uputite svoju djecu u ova mala pravila pristojnosti. Ispunite na oko malu, ali u istinu veliku roditeljsku dužnost. Kod bolesti šarlaha ne igra ulogu sudbina, nego neznanje i neodgojenost ljudi.

ŠALE

Zna si pomoći. — Sudac: «Koliko ste zima proživili, gospodjice?»

Svjedokinja: «Dvadeset i tri.»

Sudac: «Ali vi morate biti ipak starija.»

Svjedokinja: «Sedamnaest puta bila sam na jugu, a tamo nema zime.»

Zlobno. — A: «Odkako sam oženjen laglji sam upravo za pet sto grama.»

B: «Toliko je čini mi se težak ključ od kućnih vrata, što si ga nosio uza se.»

Potvrda. — «Vaša supruga sigurno je teško umirala?»

«Ah da, bila su potrebna tri liječnika.»

Dobar savjet. — Kritičar: «Najbolje bi bilo, da vi sami ocijenite svoje djelo.»

Pjesnik: «A zašto?»

Kritičar: «Jer ste vi sigurno jedini, koji ga je pročitao.»

Nesporazumljenje. — Ona: «Ako mi još jednoć dodješ pijan, pokazat ću ti vrata.»

On: «Posve pravo, draga ženice, jer i onako teško mi ih je naći.»

Ah tako! — Suprug: «Ti imaš zločestu navadu, da nikada ne pregledavaš moje žepove.»

Supruga: «I ti to nazivlješ zločestom navadom?»

Suprug: «Dakako, jer inače bi vidila, da su poderani.»

Neugodno. — Bravar: «Zar da otvorim kuhinjski ormar? Gdje ste izgubili ključ?»

Kuharica: «Nisam ga izgubila, nu gospodja zaključa sve prije nego podje na šetnju... a danas je bio u njem još moj dragi.»

Trgovački pomoćnik: — «Molim, gospodine, da bi mi povisili plaću.»

Gospodar: «Nije moguće — to jest: Vi znate, da je vrijeme novac?»

Pomoćnik: «Znam.»

Gospodar: «Onda smijete u buduće jedan sat više raditi.»

To je pitanje! — A: «Što misliš, ima li suprug pravo otvarati pisma svoje žene?»

B. (oženjen): «Pravo ima, nu pitanje je, ima li toliko srčanosti.»

Zgodan odgovor. — «Molim te, druže, pozajmi mi 10 lira.»

«Žalim, ali nemam novaca kod sebe.»

«A kod kuće?»

«Hvala Bogu, svi su živi i zdravi.»

Pogodio. — Gospodin: «Nu, jeste li položili izpit?»

Pravnik: «Brinite se vi za svoje poslove.»

Gospodin: «Žao mi je, da vam se dogodila ta neprilika.»

Obrana. — Domaćica (koja se vratila s puta): «Sve mi se čini, da ste u mojoj odsutnosti nosili moje oprave.»

Služavka: «Da, ali samo u svetkovne dane.»

Strašna kletva. — Šumar (svadjajuće se sa nedjeljnim lovcem): «Dao Bog da pojedete sve što ustrijelite!»

Lukavac. — Starija tetka (svomu nećaku): «Sve se bojim, dragi moj, da ti odviše piješ.»

Nećak: «Ne popijem u mjesecu više čaša, nego ti imaš godina, tetice.»

Tetka: «Nu tih nekoliko čaša možeš si priuštiti.»

Zaletio se. — Zaručnica (slugi zaručnika): «Nu, Ivane, vama ne će biti posve drago, da se vaš gospodar ženi.»

Sluga: «Zašto ne... onda ću barem dobiti zaostalu plaću.»

Dobro odgojen. — «Je li istina, da vaša supruga digne strašnu viku, kada se na večer vratite kući?»

«To je bezobrazna laž, ja ne izlazim u obće na večer iz kuće.»

EDGAR ALLAN POE:

Čudnovata ubijstva u ulici Morg

Pripovijetka.

(Nastavak.)

Moje je istraživanje bilo više temeljito i bavilo se više s potankostima. Bilo mi je jasno, da je to bila ona točka, gdje sam morao dokazati, da ta nemogućnost nije dostojala.

Ja sam počeo tako rekuć ostraga. Ubojice bili su pobjegli kroz jedan od tih prozora. Radi toga nisu mogli da okvir prozora opet iznutra zatvore. Ovo tačno razmišljanje je policiju navelo do toga, da je ona obustavila svoja istraživanja glede tih prozora. Pa ipak su bili prozori zaista pričvršćeni! Što sam morao iz toga zaključiti. Da se tamo nalazila sprava, pomoću koje se je mogao prozor sam zatvoriti. Ovaj je zaključak bio neizbježiv. Pristupio sam k onom slobodnom prozoru, izvadio sam s priličnim trudom čavao i pokušao sam da dolnji dio prozora porinem u vis. Moji su napori ostali bezuspješni, kako sam mislio. Sad mi je bilo jasno, da se je tamo nalazila jedna tajna sprava. Pomno sam ja tražio i konačno sam je i našao. Pritisnuo sam na nju, ali nisam još pokušao da prozor podignem prema gore. Za sada bio sam zadovoljan, jer sam imao dokaz, da sam se nalazio na pravom putu.

Zabio sam čavao opet u njegovu škulju i pozorno sam ga promatrao. Ako je koja osoba skočila kroz taj prozor napolje, mogla ga je iz vana zatvoriti, jer se je prozor uslijed one sprave sam zatvarao. Ali nije ga mogao iz nutra zabiti, stoga mi se je nehotice nametnuo zaključak da je ubojica morao pobjeći kroz drugi prozor. Pretpostavljao sam, da su sprave na obim prozorima bile po svoj prilici jednake. Razlika je dakle mogla biti samo u tome, da nisu bili čavli jednaki ili da nisu na isti način zabiti. Ja stupih na gornji kraj kreveta te preko daske na uzglavlju kreveta pogledao sam u drugi prozor. Rukom posegnem dole, hitro nadjoh spravu te je pritisnem; bila je, kako sam i mislio sasvim ista, kao i na prvom prozoru. Onda pogledoh čavao. Bio je isto tako debeo kao onaj prvi te kao i onaj zabit sasvim do glavice.

Ako vi mislite, da me je to zabunilo, niste me razumjeli. Ja sam bio na pravom putu. Ja traga ni jednog trenutka nisam izgubio. Ja sam u svojim istraživanjima otkrio tajnu do njezine najposljednje točke i ta posljednja zagonetna točka bio je čavao. Kako već rekoh, izgledao je tačno kao onaj u drugom prozoru. Ta je činjenica bila mjerodavna za policiju. Za mene je bila nuzgredna naprama promišljanju, da je moje istraživanje svršilo kod onog prozora i kod onog čavla. «S ovim čavlom, rekao sam sebi, nešto nije u redu. I zaista, kad sam ga primio i povukao ostala mi je glavica i još četvrt palca od čavla u ruci. Ostali dio čavla ostao je bio u izvrtanoj škulji, gdje se je prebio. Na prelomu bili su rubovi sasma zardjali. Prama tome morao je čavao već odavna biti prelomljen; valjda su ga bili već onda razbili, kad su ga zabijali. Položio sam glavicu od čavla na isto mjesto, od kuda sam je i uzeo bio, i čavao se je pričinjao sasvim cijeli. Nije se vidilo, da je prelomljen. Pritisnuo sam na spravu i podigao sam prozor nekoliko palaca na gore; glavica od čavla ostala je čvrsto u svojoj škulji i makla se je s prozorom. Spustio sam opet prozor, a čavao je opet izgledao kao čitav. Dakle do ovuda je zagonetka riješena. Ubojica bio je pobjegao kroz ovaj prozor, koji se nalazio pred posteljom. Pošto je bio vani, prozor je sam po sebi pao dole ili bio je od njega namjerom spušten; kao i prije sprava ga je automatski zakvačila. Policija pak je mislila, da je prozor pričvršćen s čavlom i nije dalje istraživala.

Iza toga je nastalo pitanje: Kojim je putem ubojica sišao s četvrtog kata na ulicu. I o toj točki sam dobio jasnu sliku, kad sam s Vama zajedno obašao kuću. Otprilike pet i po stopa odaljeno od onog drugog prozora ide gromobran. Od njega dakako nikome ne bi bilo moguće da s rukom dodje do prozora, a kamo li kroz prozor u sobu. Ali ja sam opazio, da su kapci na prozorima četvrtog kata načinjeni na onaj osobiti način, što ga pariški stolari zovu «ferrades». Njih se sada rijetko u Parizu vidi, ali vrlo često još kod starih kuća u Lionu i Borbou. Oni izgledaju kao obično vrata, samo je njihova dolnja polovica izradjena kao otvorena rešetka. Na njima može ruka da se čvrsto i sigurno drži. Kapci pred ona dva prozora su pune tri i pol stope široki. Moguće je, da su policijski činovnici pretražili stražnji dio kuće kao i ja; sigurno je, da im nije udarilo u oči velika širina tih kapaka ili pak da nisu dostatno računali s tom širinom. Oni su bili uvjereni, da se iz onih prozora ne može pobjeći i radi toga su samo površno pregledali prozore. Meni pak je bilo jasno, da kapak onog prozora, gdje se nalazi krevet nije više od dvije stope udaljen od gromobrana, ako je sasvim otvoren i prislonjen na zid. Isto tako bilo mi je jasno, da osobito vješti i odvažan čovjek može tim putem da dodje do prozora i od prozora u sobu. Ako dakle uzmemo da je za vreme ubijstva kapak bio sasvim otvoren, to jest naslonjen na zid, onda je već moguće, da je osobito odvažan provalnik od gromobrana uhvatio se na rešetki, da je onda ostavio gromobran i da je mogao da smjelim skokom mahne kapak prema prozoru i da se je mogao paće i sam baciti u sobu, da je prozor bio baš otvoren. Ja Vas molim, da osobito pazite na to, da sam istaknuo, kako treba za to jedna posvema neobična vještina i kuraža, jer je to zaista vrlo smion čin. Meni se radi prije svega o tome, da Vam dokažem, da se to može izvršiti; onda hoću pak da Vam u potpunom rastumačim, da je onaj, kojemu je to pošlo za rukom morao imati neobičnu, skoro nadnaravnu spretnost. I sada spojite ovu izvanrednu neobičnu vještinu s onim izvanredno čudnim kriještećim (ili osornim) i nejednakim glasom, o kojem ni dvojica svjedoka nisu znali kojem jeziku pripada i od kojeg ni jedan nije znao razabrati ni slovca.»

Kod tih riječi Dipena skoro sam mislio, da ga razumijem, ali ipak nisam mogao da si stvorim jasnu sliku. Bilo mi je, kako mnogim ljudima, koji se muče, da se nečega sjete, njima to jasno lebdi pred očima, ali ipak ne mogu da si stvore jasan pojam.

Moj prijatelj nastavi:

«Vi ste opazili da sam ja prije svega istražio, kako je ubojica došao u sobu i ne kako je iz sobe pobjegao. To sam navlaš učinio. Ulaz i izlaz izvršio se na isti način. Da se vratimo sada u sobu. Kažu da su bile okradjene ladice pisaćeg stola, iako su u njima ostale još mnoge stvari velike vrijednosti. Ovo mišlenje nije točno. To je samo jedno glupo naslućivanje. Gospodja Lespanaj i njezina kći živile su vrlo povučeno. Nisu primale nikakvih posjeta, rijetko kada su izlazile i prema tome nisu trebale nikakve garderobe. Odiješće, koje su nadjene u pretincima bile su dobre kvalitete. Ako je tat ukrao odiješće iz te komode, zašto nije uzeo najbolju robu? Zašto da je tamo pustio 4000 franaka u zlatu i da je uzeo samo svježanj odijela i rublja? To stoji da je zlato bilo tamo ostavljeno. Skoro sva od bankira Minjoa spomenuta svota našla se je u vrećicama na podu. Dakle onaj, koji je počinuo zločinstvo, nije ga počinuo zbog zlata. Držimo sada pred očima sve ove točke, na koje sam Vas upozorio: čudan glas, neobična vještina i što osobito upada u oči, pomanjkanje dovoljnog uzroka razloga za to strašno zločinstvo. Da se pozabavimo malo s tim samim pokoljem. Jedna je ženska s prostim rukama zadavljena. Njezina je lešina s glavom prema dole urinuta u dimnjak. Obične ubojice ubijaju na drugi način. Nikako pak ne otstranjuju svoje žrtve na takav način. U tome, što je lešina bila porinuta u dimnjak je nešto, što prelazi svaku mjeru običnog zločinaštva, nešto što se nikako ne slaže s našim običnim mišljenjem o ljudskim djelima. I najpokvareniji čovjek ne može da dodje do takve ideje. Molim Vas pomislite i ovo: kako je ogromna bila snaga, koja je porinula ljudsko truplo kroz onaj otvor s tolikom silom, da su morale mnoge osobe teškom mukom da ga opet dole povuku.

Molim Vas, držite na umu i druge činjenice, koje nam govore o izvanrednoj tjelesnoj snazi. Na ognjištu nalazili su se debeli čupovi ljudske kose. Isčupani su bili s korijenjem. Vama je sigurno poznata, koliko snage je potrebno, da se, pa makar samo dvadeset ili trideset vlasi na jedamput s korjenjem izvuče. To je bilo grozno: na korjenima bilo je još i kože, koja je bila zajedno s vlasima otrgnuta. Bez dvojbe dokaz za silnu snagu, s kojom je ubojica na jedamput istrgnuo moguće pol milijuna vlasi. Onda Vas upozorujem na bestijalnost tog čina.

Ponovimo sada sve ove stvari i nadovezimo karike u tom lancu ovako: čudna spretnost i vještina, nadčovječna jakost, brutalno divljaštvo, mrcvarenje bez motiva, upravo hirasta užasnost ljudskoj ćudi nepoznata i glas, koji ljudima najrazličitijih naroda zvuči kao strani glas i u kojem nema ni jedne jasne razumljive slovke. Kako se to tumači? Kakav je utisak sve ovo učinilo na Vašu maštu?»

Osjećao sam, kako mi po cijelom tijelu idu srsi. «Ludjak — odgovorih mu — morao je da počini ovo ubojstvo. Bijesan čovjek, koji je pobjegao iz najbliže ludnice.»

«Ova Vaša ideja nije baš loša — odgovori on. Nu glasovi ludjaka ni onda, kad imaju najbijesnije napadaje ne zvuče onako, kao onaj, što su ga slušali susjedi. I ludjaci imaju svoju narodnost, pa ako i riječi, što ih oni govore nemaju nikakve veze, to se ipak razabiru pojedine slovke. A osim toga ludjaci nemaju takvih vlasi, kao ove, što ih ja imam u ruci. Ovaj mali čup vlasi istrgao sam iz grčevito stisnute šake gospodje Lespanaj. Što vi kažete tome?»

«Dipen — odgovorih mu uzrujano, — ovo su vrlo neobične vlasi. To nisu čovječji vlasi!»

«Toga nisam ja tvrdio — odgovori on. Nu prije nego što odlučimo o toj točki, pogledajte samo ovaj mali nacrt, što sam ga narisao na ovom papiru. To je točan otisak onoga, što se u jednom iskazu opisuje kao tamna mjesta i duboki otisak nokata na vratu gospodjice Lespanaj, i što ga nekoji drugi svjedoci opisuju kao niz modrih mrlja, koje su očevidno nastale pritiskom prsti.»

«Vi ćete domala viditi — rekao je on — razloživši pred nama papir na stolu, da ova risarija podava nama jasnu sliku, kako je bila čvrsta i sigurna ruka onog ubojice. Svaki prst se je ukopao u vrat i nije popustio, dok nije nastala smrt one bijedne žrtve. Pokušajte sada da položite istodobno svoje prste na dotične otiske, što su narisani na ovom papiru.

Pokušao sam, ali nisam mogao.

Moguće da ne postupamo baš pravilno — reče on. Papir leži na ravnoj površini, a čovječju vrat imade formu cilindra. Ovaj komad drva ima po prilici promjer i oblik čovječjeg vrata. Omotajte oko njega papir te pokušajte još jednom.

Učinih, kako mi je rečeno, ali sad mi je još manje pošlo za rukom nego prije. To nisu tragovi čovječje ruke, odgovorih mu.

«A sada pročitajte ovo što piše Kigjer, — reče Dipen.

Dao mi je knjigu glasovitog prirodoslovca, u kojoj je točno i anatomski i općenito opisan smedje crveni orangutan istočno indijskih otoka; samo jedan orangutan od ove vrsti može da ostavi takve otiske u vratu. (Slijedi.)

Franina i Jurina

Na zadnji dan leta.

Fr.: I tako je pomalo prišal i ov zadnji dan leta.
Jur.: Prišal je...
Fr.: I ča smo lane na ov dan pustili, to smo sada i našli.
Jur.: Ja, to smo i našli.
Fr.: A moglo je i huje bit.
Jur.: Moglo je.
Fr.: Ja ne znam kamo već.
Jur.: Ne znam ni ja.
Fr.: Zahvalimo, dakle, Bogu, da smo i ovako pasali.
Jur.: Zahvalimo.
Fr.: I preporučimo mu se, da nam ovo drugo leto, ko gre, bude bolje.
Jur.: Preporučimo se.
Fr.: Kemu?
Jur.: Gospodinu Bogu.
Fr.: Tako je! Ki s Bogom drži, će i Bog s njim.
Jur.: Će, će.
Fr.: I tako smo mi pomalo dočekali i ov zadnji dan leta.
Jur.: Smo.
Fr.: I ča smo lane na ov dan pustili, to smo sada i našli.
Jur.: Ja, to smo i našli.
Fr.: A moglo je i huje bit.
Jur.: Moglo je.
Fr.: Ma reci mi, Jurino, srcem te prosim, kade smo se mi dva navadili ovako razgovarat?
Jur.: Kade? Va Nikolajeve, va Maloj Rusije. Ča si već pozabil? Jedanput sam na svoje uši čul dveh od njih govorit baš ovako, kako i mi dva govorimo večeras. Počeli bi, pak kada bi svršili, onput bi speta počeli i sve tako po uri, po dve.
Fr.: Dobro, ma ča nam je skočilo va glavu, da baš na današnji dan govorimo onako kako i oni va Maloj Rusije? Nedeja, ponedejak, utorak, petak, sobota, pak speta: nedeja, ponedejak i sve tako. Je to jedan razgovor, ki se govori na zadnji dan leta.
Jur.: Ako ćemo pravo: ki j' prvi počel?
Fr.: Ja sam počel.
Jur.: Pak ča se tužiš? Kako si mašil, onako sam ti i otpeval. Da si me ča pametnejega pital, bim ti bil morda ča i pametnejega odgovoril.
Fr.: A ča ćeš, kada j' dan današnji teško pametno i mislet, a kamo pak govorit. Mislim, da bi najbolje bilo, da ti pitaš, a ja, siromah, da odgovaram.
Jur.: Dobro: Reci mi, ča j' najbolje na svete?
Fr.: Dobar prijatelj.
Jur.: Aj ni, nego mirna savjest. A ki je pak najmudreji čovek na svete?
Fr.: On, ki je najviše knjig pročital.
Jur.: Aj ni, nego on, ki sam sebe pozna. A ki je pak najtrubasteji čovek na svete?
Fr.: Ki najmanje zna.
Jur.: Aj ni, nego on, ki misli, da sve zna. Homo napred: Ka je najveća slava na svete?
Fr.: Bit junak na vojske.
Jur.: Aj ni, nego bit strpljiv i ponizan va nesreće. A ki je pak najbogateji čovek na svete?
Fr.: Ki ima najviše beči.
Jur.: Aj ni, nego on, ki je i z malem zadovoljan. Ko blago je na svete najjače?
Fr.: Lionfant.
Jur.: Aj ni, nego crv, ki će zgrist i lionfanta i čoveka.
Fr.: Kako ja vidim, laglje je pitat nego odgovarat. Ala, pusti sada ti malo mane, da te ja neč pitam.
Jur.: Ala, pitaj!
Fr.: Kako je velik ov svet?
Jur.: Jako velik, ma još je neč puno veće od njega.
Fr.: A ča to?
Jur.: Ljudska bedastoća.
Fr.: A ča j' Bog delal, prej nego j' stvoril ov svet?
Jur.: Mislel je na te i sve se je sam sobum smei, zač je već napred znal, da ćeš me ovo pitat.
Fr.: Jurino, ti si jedanput vragu s torbi skočil.
Jur.: Neka sam. Ma da mi ne biš ča zameril! Ti znaš, da mi dva stojimo kako klisurina.
Fr.: I imamo još morbina.
Jur.: Neka dakle živu Franina i Jurina!
Fr.: I svi naši, koliko ih ima!

Male vijesti iz Italije i cijeloga svijeta

— Sekretar fašističke stranke, eke. Turati, naredio je, da fašisti pod prijetnjom disciplinarnih kazni ne smiju više da nose znak kluba Rotary namjesto fašističkog znaka. Klub Rotary je nekakav amerikanski internacijonalni klub, za koji se misli, da imaju framasuni svoj uticaj na njega.

— Troškovi za novu kanalizaciju u Trstu predvidjeni su s iznosom od 47 milijuna lira (za 104 kilometara novih kanala).

— Početkom januara otvorit će se automobilska pruga izmedju Trsta i Pule. Ona će ticati Kopar, Buje, Pazin i Vodnjan.

— Poznata tvrtka Fratelli Nicotera, trgovina s brašnom, u Cataniji pala je u konkurz. Napram 18 milijuna lira pasiva imade 8 miljuna lira aktiva.

— Dne 23. decembra podijelio je prefekt u Trstu mnogobrojnim porodicama u Trstu darove, što ih je njima namjenio ekse. Mussolini.

— Načelnik grada Buseto, gdje se je rodio Giuseppe Verdi, svjetski poznati operni komponist, odlučio je, da sagradi u Busetu novo narodno kazalište, gdje će se davati samo Verdijeve opere.

— Pretor u Novari osudio je nekoga radnika zbog opetovanog pijanstva na dvije sedmice zatvora. Namjesto da ih odsjedi, sudac mu je naredio, da obavi javne radnje u opću korist.

— U nekom selu kod Mitrovice u Slavoniji neki se je 19-godišnji seljak vjenčao s 16-godišnjom djevojkom. Pri tome su slavili silno slavlje. Bilo je pozvano 550 gostova, ali došlo ih je nekoliko stotina više. Svi su jeli i pili i zabavljali se kroz osam dana. Glazbu je svirala ciganska kapela od 80 momaka. Pojeli su 36 praščića, 4 vola, 8 teleta, 400 kokoši, 200 gusaka, 200 purana i masu drugih stvari. Popili su 20 hektolitara piva i 2 hektolitra rakije.

— Poslovna godina talijanskih željeznica zaključila se je sa viškom od 110 milijuna. U to vrijeme (1927-1928) željezničke pruge narasle su od 16.499 kilometara na 16.534. Broj željezničkih agenata opet je bio snižen i to od 169.930 na 166.294.

— «Gazzetta Ufficiale» objavlja dekret, kojim se «modus vivendi» sklopljen izmedju Italije i Francuske dne 3. decembra 1927. produži do 1. aprila 1929.

— Početkom januara prestao je puljski dnevnik «L'Azione». Mjesto «L'Azione» izlazi dnevnik «Corriere striano».

— Advokati i prokuratori provincе Vidma poslali su ministru Rocco brzojav, kojim traže, da prizivno sudište za njih bude u Trstu, a ne u Veneciji.

— Za tekuću godinu predvidjena je tolika proizvodnja šećera, da ne će biti potrebno uvažati šećer iz inozemstva. Na šećer iz inozemstva udarit će se visoka carina. 120.000 hektara odredjeno je za šećernu repu, a od nje će se dobiti 3,500.000 kvintala šećerne repe, što je dostatno za unutarnju potrebu Italije. Moguće je da bude cijena šećeru povišena za najviše 10 centezima za kilogram.

DOPISI

IZ RIJEKE.

Buna u Afganistanu. - Nije svaka glava za svaku kapu. - Telefon, koji šalje ... u Boliviji i Paragvaju. - One ...

Svi se zacijelo još sjećate ... kralja Afganistana, koji je prošle godine sa svojom ženom propotovao ... Evropu. I kralju i kraljici iskazane su ... u najvećim evropskim prijestolnicama najveće počasti. Kao da su se svi natjecali, tko će da im više ugodi, tko će ... bolje ulaska.

I tako je taj azijatski kraljevski par mnogo vidio, čuo i saznao, a kako su ... ona još dosta mladi, nije čudo, što su sve ono, što su vidjeli takodjer i usvojili. Kralju i kraljici nisu se dopali samo evropski parobrodi, automobili, željeznice, aeroplani, veliki gradovi sa svojim širokim ulicama, već i fini saloni, mostje, mode, elegantni sportovi, jednom riječi, sav onaj fini, raskošni, a recimo i grješni život naših velikih gradova presao je u njih tako, da su se poslije nekoliko vremena vratili kući sa posve nekim drugim, novim nazorima, mislima i običajima. Razumije se, da taj kraljevski par nije imao vremena da bira i da razmišlja, dali su baš svi ti novi nazori, običaji i misli ispravni, i nema li možda medju svim tim evropskim mušicama i takvih, koje mogu i da ubodu i otruju srce i dušu. Pa i sve i da su imali kada, ne bi oni mogli o takvim stvarima da rasprave, jer su bili do ušiju opojeni svim onim, što su na svojim putovanjima u Evropi vidjeli i čuli. Štaviše, njih se je tako dojmilo, tako ih je sve to zaslijepilo, da su sve gošto vidjeno i naučeno najprije, kako ... rekoh, sami poprimili, a poslije su to htjeli silom da nature i svojim podanicima. Muškarci u Afganistanu imali su da se sasvim okane svoje starine i da misle i rade baš onako, kaošto to misle i rade evropejci, a isto tako i žene. Kraljica im je sama htjela da prednjači: skinula je koprenu, što bi po mohamedanskom zakonu morala da joj pokriva lice, a uz to ... i svoje starinsko afganistansko odijelo zamijenila najfinijim, pariskim. Onda je stala da traži od drugih, da i one čine ... isto.

E, ali Afganistanci imaju svoju staru dušu, koja im ne da, da se onako preko noći odreču svega, što im je do tada bilo tako drago i milo. Imaju oni svoj način mišljenja, svoju vjeru i običaje, svoje svetinje i uspomene, koje se ne dadu lako zbrisati, jer su preduboko u srcu okorjenjene. I to srce, u kome su afganistanski pradjeli ohranili toliko lijepih i dragih stvari, najednom se uzbunilo i odgovorilo kralju i kraljici, mi tih vaših tudjinskih novotarija ne ćemo. Mi imamo našu starinu, po njoj nas svijet pozna, da smo živi, na njoj se naša budućnost osniva. Ljepše baštine nemamo potomstvu da ostavimo. To je naš dragi kamen, koji ćemo čuvati kao oko, braniti kao soko. Ako pak svaka zvijezda svojim svijetlom sjeva i svaka ptica svojim pjevom pjeva, zašto da ne pjevamo i mi onako, kako su nas naučili naši stari? Zašto da pjevamo, kako u Berlinu pjevaju, kad mi imamo naše lijepe stare pjesme? Zašto da pleše ... carlstone i slične glupe hlače potome, kad mi imamo naše stare, narodne igre? Tudje tudjinu, a nama naše doliči. Tudje poštujemo, a svojim se dičimo, tako je u ... uvijek bilo i tako će biti.

Eto kako je afganistanski narod odgovorio na novotarije svoga kralja i kraljice. I nije odgovorio samo riječima, već i činom: digao se na noge, i sad imaju kralj i kraljica vražkoga posla, da se obrane od te grdne bune svojih razjarenih podanika. Ima nade, da će se najzad sve ... dobro svršiti, nešto će popustiti kralj, a nešto buntovnici. Uostalom Afganistan je tako dalek, da nas se sve to vrlo malo tiče.

Kako već znate, nekom je Englezu palo u pamet, da govori s planetom Marsom kroz telefon. Taj planet Mars mnogo je veći od mjeseca, manji od naše zemlje, ali joj u kojećemu nalići kako jaje jajetu. Na njemu ima snijega i oblaka kao i na našoj zemlji: ima osim toga jedan južni i jedan sjeverni pol. Planet se kreće oko sunca kao i mi, samo što za jedno putovanje oko sunca treba njemu oko dvije godine dana budući da se nalazi od sunca za nekih osamdeset milijuna kilometara dalje negoli mi. Prema tome, ako je na Marsu od prilike sve kao i na našoj zemlji, mogio bi tamo biti i života, ako ima života, mogio bi biti i ljudi, ako ima ljudi, bit će i nebrojeno mnogo ćudi, to jest: da će tamo biti osim glupih takodjer i nekoliko pametnih ljudi, pa ako ... tamo pametnih ljudi, bit će zacijelo ... koji telefon.

Tako je od prilike ... onaj Englez, koji je sebi nedavno utuvio u glavu, da mora govoriti sa stanovnicima Marsa. On ... zaista i namjestio negdje taj telefon i ... da zvoni: drin! drin! drin! Zvoni ... da zvoni, tucka i kucka ... niko se ne javlja. Sjutradan ista pjesma: zvoni i ... javlja. Sjutradan ista pjesma: zvoni ... odgovora ... Naposlije se ... razljutio i počeo lupati po telefonu i ... vikati sve u šesnaest: Šta ne čujete, vrag vas odnio? Što radite, zar spavate? Zašto ne odgovarate? Pokazat ću vam ja ... i ... kao ... Mars ... kao ... tabla.

... čini se, da ne ... doći ... Paragvaja. ... to drago. Tako ćemo barem ... od onih dosadnih ratnih Berichta, kojima nas je u svoje vrijeme ... gnjavio onaj ... generalmajor Hofer. Ista muziku bismo i danas morali da slušamo. Evo kako bi glasili ti ... Berichti:

«Neprijatelj je pokušao da zauzme ... ali je bio spriječen. Nekoliko ... Dvije ... puške.»

«Paljba. Neprijatelj nije izišao iz svojih ... Nevrijeme sprječava operacije.»

«Današnji dan je prošao prilično mirno. Naljeno je nekoliko dum-dum metaka.

Položaj nepromijenjen.

I danas je položaj ostao nepromijenjen.

Neprijatelj je najednom postao aktivniji. Moral naših četa visok. Iz strateških razloga zaposjeli smo čitavu liniju otraga.»

«Neprijateljski «Bericht» o našem taktičnom kretanju lažan je i u mnogočemu pretjeran. Mi smo se borili u vrlo teškim prilikama, jer nam je sunce udaralo u oči.»

«I današnji je dan prošao mirno. Mali ... umgrupirung.» Moral izvanredno visok.»

I tako redom. Time nas ne bi mrcvarilo samo Paragvaj, već i Bolivija. Zato ću im biti veoma zahvalan, ako ne dodje medju njima do gušćega.

One tri: Juče se je na Korzu tužio jedan otac drugom ćaći:

— Ja ne znam, šta je, ali meni moj sin nikada ne piše.

— Ne bi ni meni moj pisao, da nisam našao načina, da ga na to prisilim.

— A kako to? — molim vas?

— Evo ovako: Napišem mu, da sam mu u pismu priložio 50 lira.

— Mogu ja momu priložiti i petstotina lira, deran mi ne će ni zahvaliti.

— Jest, ali ja mu samo napišem, da sam mu ih priložio, a priložio zapravo nisam ništa, pa kad on razmote list i pretrese omot, a u njemu ne nadje ništa, tada mi brže bolje piše, neka mu smjesta javim, šta je s novcem, neka reklamiram i sve tako. Na taj čin ja eto doznam, da je onaj huncut negdje ipak živ.

Ona druga:

Opet na Korzu. Jedan se tuži drugome.

— Ja sam, ti, brate, propao čovjek.

— Ta što se, za Boga, dogodilo?

— Lupovi su mi ovu noć provalili u dućan...

— Jesu li ti odnijeli mnogo?

— Ništa nisu odnijeli.

— E, pa što onda?

— E, ali ja sam juče rekao ženi, da ću čitavu noć radit u dućanu, dok sam zapravo bio — ti već znaš gdje. Kuku meni, kad kući dodjem!

Posljednja: — Digo, Menigo, kako ti je žene?

— Jako slabo.

— Ma će mi to govoriš? A ča njoj je?

— Dotor njoj zabranil, da ne smije niš govoril.

— Neboga ženska! Baš mi je milo!

Fokac.

IZ ĆIĆKOG KRASA.

Vatra. - Žena smrznula na putu.

Božićni blagdani započeli su po nekojim našim selima ne baš u skladu sa Isusovim riječima «i na zemlji mir ljudima...» Uznemirilo nas više nesreća u oči blagdana. U Golcu izgorjele su 2 štale pokrivene slamom (strihe). Kad jednom plane slamnati krov, uzalud sav napor oko gašenja. Tako je bilo i u Golcu. Požar je uništio sve što je bilo pod krovom: seno, gospodarsko orudje, vozove, a uz to jednome od seljaka 2 krave. Velika je sreća da one noći nije vjetar nimalo duvao, jer inače bi bile uništene sve susjedne kuće, slamom pokrivene. U isto vrijeme uništila je i u Podgorju vatra jednu kuću. Kuće slamom pokrivene velika su nesreća selima. Bilo je vremena, kad bi si bili naši seljaci sa neveliklm žrtvama lako kuće opekom pokrili i bolje uredili svoj dom — dom u kome se čovjek rodi, poživi u njemu najveći dio svog života i u kome proboravi posljednji dan svoj na mrtvačkom odru. Teško je danas u današnjim ekonomskim prilikama uredjivati kuću, ali ono što je neobhodno potrebno, dužnost je valjana gospodara, da uz bilo koju žrtvu učini.

U noći od 16. 17. decembra planula je vatra na gospodarstvu «Gaberk» iznad Materije i uništilo sve: kuću, štalu, sjenik. Spasili se jedva ljudi i stoka. Srećom bili su svi nešto osigurani, ali pita se koliko će dobiti.

Oštra studen pred božičnim blagdanima zahtevala je kod nas i jedan ljudski život. Na stazi iz Vodica u Golac našli su seljaci u jutro na 22. dec. smrznutu ženu. Sirota rodom iz Vodica, udata u Golcu, vraćala se u Golac. Fizički onemogla, pala je na zemlju i zaspala za uvijek. «Štrige su je ugušile na kvaterni tjedan,» čulo se mrmljanje naših ženica. «Štrige i crne more imadu tog tjedna najveću moć i zato tih dana najjače tlače one nesretnike, koji se slučajno u noći na putu izvan doma nadju.»

Na ovu sirotu žrtvu je uništila njezina tjelesna slabost, a nikakve štrige ni more.

Sretnu novu 1929. godinu svim saradnicima, predplatnicima i čitateljima žele

Uprava i uredništvo Istarske Riječi.

Veliki istarski vodovod.

U zadnjem smo broju javili, da je istarski prefekt primio iz Rima obavijest, da je odobren nacrt za gradnju velikog istarskog vodovoda. Prefekt je odmah pristupio konstituiranju konsorcija za vodovod. Dne 29. decembra sastali su se u Puli predstavnici istarskih općina za stvorenje konzorcija izmedju pokrajine i 29 interesiranih općina. Inž. Veronese je rastumačio svoj nacrt za gradnju vodovoda. Puljski podestat on. Bilucaglia je u ime svojih drugova izrazio prefektu i inž. Veronese zahvalnost za njihovo zauzimanje u ovom pothvatu historičke važnosti, jer će se sad ostvariti, što je Austrija kroz 130 godina proučavala i obećavala. Prefekt je predložio, da na sjednicama konsorcija bude prisutan i federativni tajnik stranke, da se time dade stranci prigoda, da slijedi za svakim korakom rada u konsorciju.

Kako je poznato, troškove za gradnju vodovoda će snašati: 75% država, 5% pokrajina i 20% interesirane općine.

Rasprodaja koledara.

Ko ne želi ostati bez koledara «Franina i Jurina» za godinu 1929, neka ga odmah naruči, jer smo već pri koncu rasprodaje. Naši čitatelji iz Puljštine mogu dobiti koledar i u Puli u papirnici via Barbacani br. 17, cartoleria Veit.

Nagrade mnogobrojnim obiteljima u Slumu.

U sjedištu slumske općine u Račjivasi sakupio je općinski komesar glavare porodica sa velikim brojem članova, da im razdijeli nagrade, koje je poslao načelnik vlade on. Mussolini. Bili su nagradjeni: Ivančić Josip iz Sluma, Šverko Roko iz Klenovšćaka, Brajković Ivan iz Dana, Buljevac Ivan iz Kopriujaka, Poropat Ivan iz Dana, Poropat Martin iz Dana i Božić Jure iz Rašpora. Komesar je napomenuo, da ove nagrade sa strane načelnika vlade nisu potpore, već su samo priznanje važnosti porasta pučanstva.

Nagrade mnogobrojnim obiteljima u Pazinu.

Načelnik vlade on. Mussolini u znak priznanja za mnogobrojne obitelji doznačio je pazinskoj općini ove nagrade: Šaina Josip iz Gračišća 200 lira, Bason Santo iz Škopljaka 400 lira, Krivičić Vinčenco 400 lira, Šuran Anton iz Berma 400 lira, Šain Ivan iz Lindara 400 lira, Matejčić Josip iz Kršikle 400 lira i Kalister Kalisto iz Kringa 500 lira.

Odobrenje centralne blagajne istarskih seoskih posujilnica.

Ministarskim dekretom od 12. decembra 1928. dozvoljava se centralnoj blagajni istarskih seoskih posujilnica u Puli da započne svojim djelovanjem isključivo na području istarske pokrajine. Ova ustanova je ustanovljena na temelju sporazuma predstavnika istarskih seoskih posujilnica, puljske posujilnice i federalnog istituta kao zadruga na ograničeno jamčenje.

«Città di Milano» u Puli.

U Pulu je došla ladja «Città di Milano». Ova se ladja toliko spominjala, jer je služila kao baza za Nobilovu ekspediciju na sjeverni pol. Sada je ta slavna ladja preuzela svoju staru funkciju postavljanja podvodnog kabela, pa je radi toga i došla u Pulu.

Smrtna kosa.

Dne 27. decembra umro je u Premanturi 19-godišnji mladić Josip Mezulić, sin vrlo štovanog i razumnog gospodara Josipa Mezulića. Pokojnik je četiri godine učio zanat u tvornici češalja i gumbova u Zagrebu, a iza kako je izučio zanat, bio u toj struci neko vrijeme i uposlen. Na radu je obolio, pa je morao ići u zagrebačku bolnicu. Odatle se vratio kući i ovdje bolovao još pola godine, dok mu nije sada ona nemilosrdna bolest — sušica — pregrizla nit života, kad je počeo da samostalno stupa u život. Njegovim roditeljima i braći naše saučešće, a pokojniku neka je laka domaća rodna zemlja.

Sekcija prizivnog sudišta na Rijeci.

Kr. dekretom-zakonom od 6. decembra 1928. ustanovljuje se sa danom 1. jula 1929. sekcija prizivnog sudišta na Rijeci za djelokrug tribunala Rijeke, Pule i Zadra. Ova sekcija je odvisna od prizivnog sudišta u Trstu. Istim je dekretom odredjeno, da suci i sudski činovnici tršćanskog prizivnog sudišta i njegovih sekcija, koji proizlaze iz austrijske administracije ili riječke administracije, moći će učiniti molbu, da budu penzionirani, ako to odobri ministar pravde. Do 31. decembra 1929. moći će biti otpušteni iz službe suci i sudbeni činovnici spomenutih sudbenih područja, koji radi bolesti ili nesposobnosti ili drugog razloga nisu u stanju da vrše svoju službu ili radi neprobitačnosti posla.

Silna mećava po gorskim krajevima.

U srijedu ujutro padala je silna mećava po sjevernim krajevima Istre, a još više po krasu. Snijeg je spriječio redoviti željeznički saobraćaj. Na pruzi Pula - Trst vlak se je morao ustaviti na štaciji Podgorje, jer nije mogao dalje radi visoko nametnutog snijega na pruzi. Tamo je morao čekati 6 sati, dok nije došao novi vlak iz Pule, koji je preudešen za čišćenje snijega. Tako je onaj vlak, koji bi imao iz Pule doći ujutro u Trst u 10 sati, došao tekar u 4 poslije podne.

Na željezničkoj pruzi Trst - Postojna željeznički je saobraćaj sasma prestao. Izmedju Divače i Ležeća je na željezničkoj pruzi bio snijeg visok do 3 metra tako, da ni pomoćni vlakovi, koji čiste snijeg, nisu mogli ništa učiniti. Vlakovi, koji su se nalazili na pruzi, morali su se zaustaviti. Jake skupine željezničkih radnika išle su da čiste put. Da se pak internacionalni saobraćaj sasma ne prekine, skrenuti će ekspresni vlak Pariz - Carigrad preko Podbrda na Jesenice i zatim u Ljubljanu, namjesto da ide preko Postojne. Već mnogo i mnogo godina nije bilo takove mećave.

Pozdravi iseljenika iz Argentine.

Svim znancima, prijateljima i čitateljima «Istarske Riječi» žele sretnu novu godinu naši iseljenici iz Buenos Airesa: Andrija Kalčić Hrasnica, Andrija Gržin, Ivan Sirotnjak, Ivan Sirotnjak Antić, Viktor Janjetić, Mery Janjetić, Ante Mihalić, Svetko Mihalić, Ante Perišić, Ante Kurelić, Ivan Grum, Vlado Piglić, svi iz Lovrana, Josip Dešković i Ante Peršić iz Mošćenica, Vinko Kovačević i Gjuro Zorica iz Splita te Josip Kekez iz Sinja.

Ovi isti iseljenici upozoravaju one, koji žele onamo da dodju, a nemaju kakvog zanata, nek ostanu kod kuće. Imade tu hiljade i hiljade nezaposlenih težaka. Ima i takovih iseljenika, koji nemaju ni kriške kruha. Za težake (neprofesionalne radnike) su plaće od 3 do 5 pesosa, a za zanatlije (zidare, stolare, kovače) od 6 do 8 pesosa dnevno.

Isto tako šalju pozdrave iz Buenos Airesa i naši istarski iseljenici Martin Kostešić i Josip Švik.

Kretanje pučanstva u Trstu.

Rodjenih: u novembru živih 284, mrtvih 12; u decembru živih 333, mrtvih 9; razlika 49 više rodjenih živih, 3 manje rodjena **mrtva**.

Mrtvih: u novembru 313, u decembra **347**; razlika 34 više mrtvih.

Vjenčanih parova: u novembru 167, u decembru 207; razlika 40 više vjenčanih parova.

Ne loži vatru bez dimnjaka.

Poznato je da je u kući opasno držati vatru, a da izgaranje ne izlazi kroz dimnjak, jer izgaranjem nastaju otrovni plinovi, osobito kod izgaranja ugljena. Dne 28. ovog mjeseca je nastradala baš radi toga jedna starica u Puli, neka Ana Sošić. Ona je cijeli dan radila, a kad se vratila kući, stavila je u jednu posudu karbun u sobu i palila, da se ugrije. Karbun je razvijao otrovne plinove, koji su se raširili po sobi, te su omamili staricu. Ona se je onesvješćena srušila na tlo. Zapalilo joj se je odijelo, a ona si nije mogla pomoći. Slučajno su mimo njezine kuće prolazili karabinijeri, koji su opazili dim. Ušli su u kuću i tamo našli Sošićku svu izgorjelu. Prenesli su je u bolnicu u vrlo teškom stanju, ali teško da ostane živa.

Razbojnički napad kod Kopra.

U Kavaličima kod Sv. Antona kod Kopra u 10 sati uveče ušli su u sobu jednog seljaka dva razbojnika. Čim su se pojavili na vratima jedan je odapeo pet hitaca jedan za drugim. Gospodar, starac od 60 godina ostao je odmah mrtav. Žena se sakrila iza kreveta i zvala na pomoć. Razbojnici su razbili ormar, u kome su znali da ima novaca, ali odnjeli nisu ništa, jer su morali pobjeći. Došli su naime susjedi, koji su čuli zapomaganje napadnute žene. Više je osoba radi ovog napadaja i umorstva zatvoreno i vodi se dalnja istraga.

Razno

Mjesto koje ne će da primi 150 hiljada dolara. To čudno mjesto zove se Bidhošč u Poljskoj. Prije sedam godina umrla je u Americi gdja Leona Coenova, koja se rodila u tom mjestu i u mladim danima iselila se u Ameriku. Ondje se je udala i živila sretno. Na svoje rodno mjesto nije mogla nikako zaboraviti i kad je umirala odredila je u oporuci da se 150.000 dolara pošalje općini Bidhošč po tim uslovom, da se svota upotrebi za potpomaganje siromašnih starih Židova, koji su ostali bez igdje ičega. Kao nagradu za upravljanje ovim imetkom ostavila je ova Amerikanka gradu Bidhošču veliku galeriju slika u vrijednosti od nekoliko desetina hiljada dolara. Općinsko zastupstvo spomenute općine očito se ne odlikuje suviše bistrim glavama. Ono je naime zaključilo da ovaj dar ne prima, i to iz razloga, što u mjestu nema starih Židova.

300.000 slijepaca u Rusiji. Broj slijepih u Rusiji mnogo je veći nego u drugim državama. To se može objasniti time što u Rusiji mnogi ljudi gube vid uslijed jako proširenih očnih bolesti, naročito trahoma. Prema popisu od 1886. godine bilo je u Rusiji 190.000 slijepih. Medjutim u zapadnoj Evropi je procentualno bilo šest puta manje slijepaca. Prilikom popisa stanovništva od 1897. godine nabrojeno je 250.000 slijepih, pa se tom prilikom konstatovalo da se slijepoća jako širi medju finskomongolskim plemenima. Prema popisu od 1913. godine imade 320.000 slijepih u Rusiji, a taj je broj ostao po prilici i danas.

Zagonetna epidemija medju djecom. U španjolskoj provinciji Santander bjesni od nekog vremena epidemija medju malom djecom. Uzrok i karakter epidemije još nije objašnjen. Djeca dobivaju jake rane na koži, a mnogo od njih je i pomrlo. Točnom istragom ustanovilo se da je epidemija uzrokovana od otrovanog praška za posipanje. Misli se da je nemarnošću, mjesto običnog praha, zakopavan arsenik i taj izaziva strašne rane na koži. Naravski ako se to ustanovi da će fabrika biti pozvana na tešku odgovornost.

Zagonetan princ od Kurdistana. U Amsterdamu uhapšen je neki varalica Muhamed koji je u Berlinu, Londonu, Washingtonu i Parizu izveo najnevjerojatnije prevare, pod raznim zvučnim imenima. On je godine 1921. osvanuo u Washingtonu kao opunomoćenik neke navodne princese Fatime od Egipta, a nazivao se »princ od Kurdistana«. Stanovao je sa princesom u otmjenom hotelu. Par je uskoro dobivao pozive od otmjenoga društva a bio je, šta više, i zvanično primljen od predsjednika republike. Godine 1923. boravio je varalica u londonskom Savoy-hotelu i to u sobi za koju je dnevno plaćao 100 funti sterlina, a nastupao je u uniformi bogato iskićenoj zlatom. Londonska policija je ustanovila da je on rodjen godine 1900. u Egiptu i da je mnogo godina radio kod jedne londonske firme, gdje je glačao pantalone. Nakon dalnjih pustolovina svratio se Muhamed u Berlin gdje je stanovao kao »Kurdistanski prestolonasljednik« u najotmjenijem hotelu. U svojoj zlatnoj odori, okićen mnogobrojnim orijentalnim ordenima, bio je mnogo željeni gost u mondenim salonima. Navadjao je da želi organizirati filmsku ekspediciju u Kurdistanu, pa je od poštivaća obojeg spola dobivao velike novčane iznose, koji su mu omogućavali da živi na velikoj nozi.

Golema kradja na izložbi štampe. Prilikom izložbe štampe u Kölnu nestalo je na neobjašnjiv način mnogo nenadoknadivih rukopisa koji pripadaju Guttenbergovemu muzeju u Mainzu, a koji su procijenjeni na 200.000 maraka. Nestalo je jednog molitvenika iz XV. stoljeća, koji je bio vlasništvo Karla Hrabroga Burgundskoga. Rukopis imade devet miniatura, a obrubljen je sa vrlo bogatim risarijama. Dalje je nestalo jedne njemačke biblije sa slikama. U toj bibliji nalazi se 80 slika iz starog i 18 slika iz novog zavjeta. Dalje manjka jedan psalterij iz XV. stoljeća, pisan na pergameni, jedno Ivanovo evangjelje iz XII. stoljeća, zatim zbirka latinskih rukopisa i nekoliko rukopisa iz XII. i XIII. stoljeća.

Razbojnici ugrabili 22 djevojke. Historija Mexika puna je raznih razbojstava i zločina, ali što se je ovih dana dogodilo u gradu Jicotepec, to nadilazi svaku fantaziju. Razbojnici su napali na taj grad i odveli silom 22 mlade djevojke. 70 razbojnika provalilo je u mjesto, i dok je gotovo cijelo stanovništvo bilo u kinu, zaposjeli su glavne ulice, razbili općinsku kuću dinamitom, provalili u kino i primorali sve posjetnike da ostanu na svojim mjestima. Onda su opljačkali sve ljude. Na njihovu zapovijed morale su se djevojke i žene postaviti pred zgradu. Razbojnici su onda potražili 22 najljepše djevojke i odveli ih. Majke mladih djevojaka molile i nudile su sav novac i nakit. Neke majke su se onesvijestile. Medjutim ništa nije ganulo ove odvratne razbojnike, koji su naglo sa svojim plijenom nestali. Odaslane su vladine trupe da ih progone, ali do sada im još nije pronadjen trag.

Njemački poslanik u Budimpešti ubio čovjeka. — Budimpeštanski listovi javljaju o teškoj lovačkoj nesreći u koju je upleten njemački poslanik barun Schön. Poslanik je bio u lovu na divje patke kod budimpeštanskog velikog župana. Barun je po jezeru vozio u čamcu jedan gonič i on je stojeći pucao na patke. Nenadano se čamac izvrnuo i poslanik je pao u vodu. Kod pada je nehotice opalio pušku i zatjerao sačmu goniču u nogu. Poslanika su ostali učesnici izvukli iz vode, a goniča su automobilom prevezli u bolnicu. Kako je medjutim gusta sačma rastrgala glavnu žilu umro je nesretnik usput od gubitka krvi. Istragom je odmah konstatovalo, da za ovu žalosnu nesreću nitko nije odgovoran. Lov je odmah prekinut a nesretni poslanik vratio se u Budimpeštu.

London se može uništiti za 12 sati s novim ratnim plinom. — Na skupštini prijatelja Društva Naroda u Londonu održao je lord Halsbury predavanje o budućem ratu. On je rekao, da će u idućem ratu po svoj prilici biti upotrebljen neki novi plin, sa kojim se stanovništvo Londona može uništiti za 12 sati. Po računu predavača za to će dostajati 42 tone plina. Još se ne zna, kakav će to plin biti, ali sve velike zemlje već 10 godina neumorno istražuju takav plin i neda se zamisliti da ne bi pronašle jedno sredstvo, koje će biti jače od svih do sada upotrebljavanih. Možda će novi plin biti još i strašniji nego si to čovjek i zamišlja. Jedina garancija protiv takve strašne opasnosti bila bi prijetnja sa represalijama. Svaka zemlja treba da zna, ako pokuša uništiti London, da Engleska ne će zastati niti pred najstrašnijom osvetom. U isti mah bile bi tako uništene dvije zemlje. To je, kaže lord Halsbury, jedini način da se spasi civilizacija.

Profesor Gilbert Murray, nadovezujući na Halsburyjevo predavanje, kazao je da se jedina zaštita protiv strašnih mogućnosti kemijskoga rata sastoji u tome, da se velike kemijske industrije svijeta internacijonaliziraju. Englezi, Francuzi i Talijani morali bi dobiti mjesto u upravnim savjetima njemačkih fabrika, tako da se ove ne bi mogle upotrebiti kao instrumenat rata. Pitanje bi li se tako moglo spriječiti da fabrike ne okupira jedna vlast koja vodi rat, do sada još nije odlučeno. Na koncu debate narodni poslanik Ammon dao je vrlo pesimističku izjavu. On je kazao da će svi predlozi o zabrani upotrebe izvjesnih ratnih sredstava, a naročito kemijskih produkata, ostati bez svakog učinka. Čim planu neprijateljstva, ne će nitko više paziti na ustanove zabrane i zato će sve zabrane ostati bez praktičnog rezultata.

Na Filipinima tajfun ubio 200 ljudi. Iz Manile javljaju o silnom tajfunu, koji je pogodio srednje filipinsko otočje. Na samom otoku Leyti ostalo je uslijed nevremena do deset hiljada ljudi bez krova nad glavom. Materijalna šteta računa se na milijune, a broj ljudskih žrtava diže se na 200.

Prije raspustili harem, a sada ih sile na ženidbu. — Jedna od modernih uredaba Turske bile je u nedavnoj prošlosti, da su raspušteni haremi, u kojima su Turci držali svoje žene. U Turskoj je bilo dopušteno kako je to poznato, mnogoženstvo. Sada medjutim, kako vijesti iz Angore javljaju, došlo je dotle, da se mladi Turci nerado uopće žene, pak je vlada naumila da tome predusretne raspisom naročitih i dosta visokih poreza na neženje.

Velika znanstvena ekspedicija sprema se na sjeverni pol. — Iz Berlina javljaju o pripremama, koje se već sada čine za jednu veliku znanstvenu ekspediciju, koja bi u proljeću 1930. imala proslijediti za sjeverni pol i to u velikom njemačkom zrakoplovu »Graf Zeppelin«. Zrakoplovom će upravljati dr. Hugo Eckener, sadanji njegov komandir, a naučenjaci, koji će na taj put poći, uključivati će predstavništvo Njemačke, Norveške, Amerike, Sovjetske Rusije i sedam drugih narodnosti. Znanstveno odijelenje predvoditi će Fridjof Nansen.

Izdavač, direktor i odgovorni urednik: IVAN STARI
Tisak: TISKARA „EDINOST“ U TRSTU.

RED VOŽNJE

Važi od 1. januara 1929. dalje.

Željeznička pruga Trieste-Campomarzio—Pola (Trst—Pula i obratno)

Vlakovi (putnički, brzi, mješoviti, putnički) — odlazak	Km	Stanice	Vlakovi (putnički, mješoviti, brzi, putnički) — dolazak
5.35 12.45 12.10 19.	–	Trieste-Campomarzio (Sv. And.)	9.42 7.40 16.56 21.08
5.50 12.25 19.15	5	S. Anna di Trieste (Sv. Ana)	9.29 7.27 16.25 20.55
6.05 12.38 19.28	9	S. Giuseppe della Chiusa (Ricmanje)	9.17 7.15 20.45
6.09 12.44 19.31	10	S. Antonio Mocco (Boršt)	9.13 7.11 16.09 20.39
6.24 12.59 19.49	15	S. Elia (Draga)	8.59 6.57 15.55 20.25
6.57 13.42 15.12 20.02 dol. / 6.55 13.58 20.18 odl.	20	Erpelle-Cosina (Herpelje-Kozina)	odl. 8.45 6.45 15.45 20.15 / dol. 8.28 15.27 19.37
7. 20.25	23	Bresenza del Taiano (Prešnica)	8.21 19.50
7.07 14.11 20.32	28	Piedimonte del Taiano (Podgorje)	8.15 15.15 19.42
7.19 20.44	31	Sassero (Zazid)	8.04 19.33
7.27 14.30 20.52	38	Acquaviva-Valmorasa (Rakitovac)	7.52 14.57 19.21
7.36 14.39 21.02	41	Pinguente (Buzet)	7.35 14.40 19.04
7.45 14.47 21.11	49	Rozzo (Roč)	7.26 14.29 18.55
8. 15. 21.24	54	Castel Lupogliano (Lupoglav)	7.15 14.19 18.45
8.09 21.34	65	Colmo (Hum)	7.06 18.28
8.18 21.45	67	Borutto (Borut)	6.51 18.19
8.34 15.25 17.15 21.59	72	Cerreto istriano (Cerovlje)	6.42 11.34 15.50 18.10
8.40 22.05	74	Novacco (Novaki)	6.29 17.57
8.49 15.37 18.46 22.14	79	Pisino (Pazin)	6.21 11.20 15.35 17.49
9.05 22.29	86	Checchi (Heki)	6.11 17.39
9.14 15.57 19.14 22.37	90	S. Pietro in Selve (Sv. Petar u Šumi)	6.02 10.07 15.17 17.30
9.20 22.46	95	Gimino (Žminj)	5.52 17.20
5.55 9.29 16.12 14.45 19.55 22.57	99	Canfanaro (Kanfanar)	5.44 9.17 9.50 15.02 17.12 18.45
6.05 9.36 14.54 19.58 23.04	102	Smogliani-Carmedo (Smoljani)	5.36 9.06 17.04 18.41
6.11 9.42 15.05 20.07 23.10	106	Sanvincenti (Sv. Vičenat)	5.29 8.55 16.57 18.37
6.20 9.49 15.13 20.16 23.17	108	Zabroni-Roveria (Cabroni)	5.23 8.50 16.51 18.25
7.37 10.02 16.36 15.44 20.32 23.30	117	Dignano (Vodnjan)	5.08 8.37 12.36 16.37 18.08
6.46 10.10 15.54 20.41 23.38	124	Gallesano (Galižana)	5.— 8.19 16.29 17.54
7.— 10.22 16.55 16.10 20.55 23.50	130	Pola (Pula)	4.45 8.— 12.15 16.14 17.35

iz Rovinja — iz Cerovlja do Kanfanara samo III razred osim nedjelje — iz Rovinja; u Rovinj — iz Kanfanara do Cerovlja samo III razred osim nedjelje — u Rovinj

Željeznička pruga Trieste—Parenzo (Trst—Poreč i obratno)

Putnički vlakovi (odlazak)	Km	Stanice	Putnički vlakovi (dolazak)
5.— 9.47 13.55 18.25	—	Trieste-Campomarzio (Trst-Sv. And.)	7.50 12. 18.20 21.16
5.22 10.09 14.18 18.48	5	Trieste-Servola (Trst-Škedenj)	7.28 11.40 17.58 20.54
5.46 10.33 14.41 19.11	11	Muggia Milje	7.02 11.11 17.32 20.2[illegible]
5.57 10.44 14.52 19.22	15	Albaro Vescova (Škofije)	6.55 11.04 17.21 20.18
6.05 11.— 15.01 19.31	17	Villa Decani (Dekani)	6.47 10.54 17.10 20.09
6.28 11.40 15.24 19.55	23	Capodistria (Kopar)	6.25 10.35 16.49 19.51
6.49 12.40 15.45 20.16	30	Isola d' Istria Izola	5.51 10.08 16.05 19.1[illegible]
7.15 13.07 16.09 20.40	37	Portorose-Pirano (Portorose-Piran)	5.27 9.44 15.09 18.54
7.34 14.07 16.51 21.25	48	Salvore (Savudrija)	4.46 9.07 14.08 18.15
5.05 8.37 14.40 17.33 21.56	59	Buie (Buje)	4.15 8.32 13.50 17.42 20.—
5.38 8.58 17.54	62	Grisignana (Grožnjan)	8.01 17.12 20.[illegible]
6.22 9.36 18.31	78	Portole (Oprtalj)	7.20 16.50 19.[illegible]
7.10 10.04 18.59	86	Bagni S. Stefano-Levade (Livade)	6.57 16.08 19.[illegible]
7.25 10.19 19.14	90	Montona (Motovun)	6.37 15.47 18.[illegible]
7.48 10.35 19.28	95	Caroiba (Karojba)	6.25 15.35 18.[illegible]
8.20 10.57 19.52	103	Visinada (Vižinada)	6.01 15.11 17.[illegible]
8.45 11.16 20.11	109	S.Domenica Villa Sammarco (Labinci)	5.42 14.52 17.[illegible]
8.55 11.23 20.18	111	Visignano (Višnjan)	5.35 14.45 17.0[illegible]
9.07 11.35 20.30	116	Villanova (Novavas)	5.29 14.30 16.4[illegible]
9.27 11.54 20.49	125	Parenzo (Poreč)	5.— 14.10 16.[illegible]

Željeznička pruga Canfanaro—Rovigno (Kanfanar—Rovinj i obratno)

mješ.	putn.	mješoviti	mješoviti	Km	Stanice	mješ.	putn.	mješoviti	mješoviti
9.35	13.10	19.40	22.59		Canfanaro (Kanfanar)	5.37	12.47	15.52	22.42
9.55	13.30	20.00	23.19	8	Sossi (Sošići)	5.19	12.29	15.34	22.22
10.03	13.38	20.07	23.26	11	Villa di Rovigno (Rovinjsko Selo)	5.11	12.21	15.26	22.17
10.22	13.57	20.26	23.45	21	Rovigno d' Istria (Rovinj)	4.50	12.—	15.05	21.5[illegible]

Željeznička pruga Trieste—Fiume (Trst—Rijeka i obratno)

Putnički	brzi	putnički	brzi		Km	Stanice		brzi	putnički		brzi	putnički
19.05	14.40	9.15	7.30	1.–	—	Trieste Centrale (Trst južna stanica)		9.08	13.05	16.35	20.17	22.[illegible]
19.39	15.14	9.56	8.04	1.37	17	Aurisina (Nabrežina)		8.39	12.40	15.39	19.44	21.5[illegible]
	15.41	10.25		2.06	28	Opicina Campagna (Općina)				15.45	19.39	21.[illegible]
20.27	16.08	10.53	8.52	2.36	45	Divaccia S. Canziano (Divača)		8.04	12.05	15.18	19.07	21.1[illegible]
21.06	16.44	11.30	9.32	3.15 dol.	69	S. Pietro del Carso (Sv. Petar na Kr.)	pol.	7.36	11.37	14.47	18.59	20.[illegible]
21.20	16.52	11.42	9.47	5.25 pol.			dol.	7.28	11.26	14.25	18.51	20.[illegible]
21.45	17.17	12.07	10.09	6.07	86	Torrenova-Bisterza (Trnovo-Il. Bistr.)		6.58	10.56	13.56	18.01	20.
22.04	17.36	12.24	10.31	6.33	98	Sappiane (Šapjane)		6.32	10.30	13.08	17.35	19.[illegible]
22.23	17.55	12.43	10.50	6.57	110	Giordani (Jurdani)		6.13	10.11	12.45	17.16	19.[illegible]
22.33	18.08	12.54	11.—	7.10	116	Abbazia-Mattuglie (Opatija - Matulji)		5.50	9.51	12.20	17.—	18.[illegible]
22.56	18.21	13.06	11.26	7.35	130	Fiume (Rijeka)		5.25	9.30	11.50	16.35	18.[illegible]

Željeznička pruga Divaccia—Erpelle—Cosina (Divača—Herpelje—Kozina i obratno)

Vlakovi mješoviti	Km	Stanice	Vlakovi mješoviti
5.58 12.20 19.10	—	Divaccia S. Canziano (Divača)	8.55 16.— 20.[illegible]
6.15 12.37 19.27	6	Rodilli (Rodik)	8.45 15.48 20.[illegible]
9.25 12.48 19.37	12	Erpelle-Cosina (Herpelje-Kozina)	8.31 15.36 20.[illegible]

Broj 1 Poštanski tekući račun. (Conto corrente con la posta) **U Trstu, 3. januara 1929. - God. VII.** Pojedini broj 25 cent. **God. VII.**

„Istarska Riječ" izlazi svakog četvrtka uveče. Dva puta mjesečno izdaje gospodarski prilog „Narodni Gospodar". Pretplata za tuzemstvo iznaša 15·— lira na godinu, a za inozemstvo 25·— lira. Uredništvo i uprava lista: Trst (Trieste) - Piazza Oberdan 1/II. Telef. uredništva i uprave 50-19

ISTARSKA RIJEČ

Tjednik za pouku, gospodarstvo i politiku istarskog naroda.

„Slogom rastu male stvari, a neslogu sve pokvari". — Narodna poslovica.

Politički pregled

Novogodišnja primanja u dvoru

Na prvi dan nove godine bila su u kraljevom dvoru u Kvirinalu svečana primanja. Najprije su Nj. V. kralj i kraljica sa civilnim i vojničkim dvorskim osobljem prisustvovali tradicionalnoj misi. Iza toga je najprije bio primljen načelnik vlade on. Mussolini, koji je kraljevskom paru predao izraze čestitanja i odanosti vlade, fašizma i talijanskog naroda. Kralj i kraljica su uzvratila čestitanje uz želju za bolju budućnost naroda. Iza načelnika vlade bili su primljeni nosioci najvećeg odlikovanja kolara sv. Anuncijate. U 10 sati se u starinskim cerimonijalnim kočijama dovezla deputacija senata. U ime senata izrazio je čestitke kraljevskom paru predsjednik senata senator Tittoni. Iza toga je u cerimonijalnim kočijama došla u Kvirinal deputacija parlamenta. Predsjednik parlamenta je sa malo riječi izrazio čestitke. Kralj i kraljica su se u prijestoljnoj dvorani zadržali sa članovima deputacije. Konačno su bili primljeni članovi vlade i državni ministri. Za vrijeme primanja kralj je bio odjeven u uniformu maršala, a kraljica u bogato vezenom odijelu sa diademom iz briljanata na glavi i historičkom trostrukom bisernom ogrlicom oko vrata.

Pogreb maršala Cadorne

Pogreb maršala Cadorne, bivšeg glavnog komandanta talijanske vojske za vrijeme rata godine 1915. obavio se u Pallanzi uz ogromno učestvovanje naroda, visokih oficira, generala i vojničkih jedinica. Sprovodu je prisustvovao prijestolonasljednik princ Umberto, duca d'Aosta i drugi princevi vladajuće kuće. Vladu je zastupao on. Giunta. Savezničke države su zastupali vojnički izaslanici. Maršal je pokopan u obiteljskoj grobnici uz svoje slavne pretke, koji su vrlo zaslužni za domovinu.

Konac zasjedanja senata

U subotu pred Božićem senat je završio djelovanje XXVII. legislature. Iza toga su bili odobreni posljednji zakoni predsjednik senata on. Tittoni se je oprostio od svojih drugova i predao svoju visoku čast. On ima za sobom 47 godina javnog djelovanja. Zadnju riječ u senatu je imao načelnik vlade, koji je sa zadovoljstvom naglasio, da je senat duboko shvatio revolucionarno gibanje fašizma te svojim iskustvom i razboritošću upotpunio snagu i oduševljenje mladjih za duševni preporod talijanskog naroda. Ublažio je bolni dojam, koji je nastao radi odlaska sa visokog mjesta senatora Tittonija time, što je najavio, da će senator Tittoni voditi jedno drugo javno djelovanje, koje nije manje važno od dosadašnjeg.

Novi senatori

Na predlog načelnika vlade je kralj imenovao dne 22. decembra 37 novih senatora izmedju visokih državnih činovnika i generala, koji su se odlikovali svojom službom i državi učinili velike koristi te sveučilišni profesori, koji su se proslavili sa svojim znanstvenim djelima. Sada javljaju rimske novine da će u ovom mjesecu slijediti imenovanje druge skupine novih senatora isto oko četrdeset i to izmedju dosadašnjih poslanika, koji su se odlikovali u parlamentarnom životu, a ne će ući kao poslanici u novi parlamenat. Pred otvorenjem novog parlamenta bit će opet imenovana jedna skupina senatora i to medju osobama, koje su se odlikovale na polju književnosti, znanosti i umjetnosti.

Načelnik vlade ukinuo novogodišnja čestitanja

Načelnik vlade on. Mussolini je odredio, da ove godine imadu izostati tradicionalna čestitanja načelniku vlade i ministrima. Radi ovog čestitanja zaostaje rad u svim ministarstvima, jer načelnici odjelenja gube vrijeme za čestitanje ministrima, a isto tako i drugi činovnici, koji su čestitali svojim pretpostavljenim starješinama. Na novu godinu on. Mussolini je primio samo sekretara stranke on. Turatija, koji mu je izrazio čestitanja u ime crnih košulja i izručio mu prvu iskaznicu stranke za godinu 1929. Sa svoje strane je Mussolini predao iskaznice on. Turatiju za njega i druge članove direktorija.

Povratak on. Grandija u Rim

Državni podtajnik vanjskih poslova on. Grandi vratio se je iz Angore u Rim. Odmah po povratku imao je sastanak sa načelnikom vlade, kome je referirao o svojim pogovorima sa turskim predsjednikom republike i eksponentima turske nacionalne vlade.

Ručak na dvoru

Po jednoj staroj tradiciji, koja je bila prekinuta za vrijeme rata, kralj će dne 13. ovog mjeseca dati ručak predsjedništvu senata i parlamenta te članovima komisije obiju kuća, koji su mu 1. januara čestitali. Ručku će prisustvovati i članovi vlade.

Stranka osigurala ženski pomladak

Vodstvo fašističke stranke je kod osiguravajućeg društva osiguralo sav svoj ženski pomladak (Piccole Italiane i Giovani Italiane) proti nezgodama, koje bi im se desile, kad su okupljene pod vodstvom i nadzorom fašističke stranke prigodom patriotskih manifestacija i civilnog i fizičkog uzgoja i u privatnom životu za vrijeme športskih vježba, koje stranka priznaje. Za svaku osiguranu osobu plaća stranka 50 centezima godišnje. Otštete su ove za Piccole Italiane: 6000 lira u slučaju smrti, 20.000 u slučaju posvemašne nesposobnosti, 7 lira dnevno u slučaju privremene nesposobnosti. Za Giovane Italiane: 8000 lira u slučaju smrti, 25.000 u slučaju posvemašnje nesposobnosti, a 7 lira dnevno u slučaju privremene nesposobnosti (najviše 40 dana). Svaka članica pomladka bit će osigurana, koja će plaćati godišnje 10 centezima, a ostalo će plaćati stranka.

Izbori i novi parlamenat

Dekret o raspustu parlamenta bit će objavljen ovih dana i to po svoj prilici 10. januara. Koncem januara ili početkom februara nacionalne konfederacije držati će kongrese ili nacionalna vijeća, gdje će odrediti kandidate. Koncem februara biti će sazvano veliko fašističko vijeće, koje će od 1000 predloženih kandidata izabrati 400 imena za narodne poslanike. Ta će imena biti odmah objavljena u službenim novinama. Izbori će biti 23. marta. Novi parlamenat će se otvoriti 20. aprila, jer 21. aprila (osnutak Rima) spada u nedjelju.

Povreda talijanskog konsulata u Australiji

Ovih su dana prema vijestima nekih tudjih novina neki nepoznati individui skinuli sa talijanskog konsulata u Adelaidu državni talijanski grb i objesili ga na neku kinesku trgovinu starinarske robe. Talijanski konsul u Adelaidu uložio je oštar protest kod australske vlade zbog te povrede. Australska vlada je odgovorila konsulu, da će poduzeti sve mjere, da krivci budu kažnjeni i u isto se vrijeme ispričala konsulu. Talijanske novine oštro ustaju protiv atentata i izazova, koji se dešavaju u posljednje vrijeme u inozemstvu na štetu talijanskih državljana i državе, pa pozivlju vladu, da učini konac takovom djelovanju talijanskih emigranata, antifašista.

Djelovanje ministara

Za vrijeme božićnjih blagdana nisu ministri ni državni podsekretari ostavili Rim, a niti sam načelnik vlade, već je davao redovite upute, da ne zastane rad u pojedinim ministarstvima. Ministri se pripravljaju za sjednicu ministarskog vijeća, koja će se držati dne 17. ovog mjeseca. Mnogi su ministri već govorili sa načelnikom vlade o predmetima, koji će se na sjednici raspravljati. Najviši državni organi se bave u glavnom pitanjima provodjenja u život zadnjih zakona, odobrenih u parlamentu i senatu. Prvih dana ovog mjeseca će načelnik vlade konstituirati veliko fašističko vijeće i predložiti kralju na potpis imenovanje članova velikog vijeća.

Odnošaji sa Francuskom

«Gazzetta Ufficiale» objavila je tekst nota, prema kojima se do 1. marta 1929. produljuje «modus vivendi» talijansko-francuskog utanačenja od 3. novembra 1927. Ove note su dne 29. decembra izmijenjene u Parizu izmedju talijanskog poslanika konta Manzonija i francuskog ministra inostranih djela Brianda.

Talijansko-jugoslovenski odnošaji

Predvidja se nova atmosfera za talijansko-jugoslovenske odnošaje. Prema pisanju «Timesa» je jugoslovenski ministar u Rimu Rakić imao pogovor sa načelnikom vlade, te ga pitao, da li je talijanska vlada voljna, da obnovi jugoslovensko-talijanski ugovor, sklopljen u Rimu 1924. godine, a koji ističe 27. januara 1929. On. Mussolini da je vrlo srdačno odgovorio za obnovu ugovora, ali da je stavio u sumnju jedan takav generalni ugovor, kakav je bio sklopljen u Rimu, pa bi bio zato, da se sklopi novi ugovor, koji bi se posebice bavio svim pitanjima, koji dolaze u obzir u medjusobnim odnošajima. Takav bi ugovor služio kao baza za prijateljske odnošaje u budućnosti. Prema vijestima, koji dolaze iz Beograda, sadašnja vladina kriza ne će ništa uplivati na suštinu nove atmosfere.

Trgovački ugovor sa Španjolskom

Španjolski načelnik vlade general Primo de Rivera i talijanski poslanik u Madridu markiz Medici del Vascello potpisali su novi talijansko-španjolski trgovački ugovor.

Konvencije sa Jugoslavijom predane društvu naroda

Talijanski ministar u Beogradu com. Galli bio je prošle sedmice primljen od jugoslovenskog ministra inostranih djela, kome je javio, da je talijanska vlada sve konvencije, što ih je sklopila sa Jugoslavijom, predala na registraciju društvu naroda.

Poincaré će se povući.

Ne će se povući sasma sa političkog života, već će samo predati vlast drugima i to jer će morati. On je uspio da sastavi sadašnju vladu, koju isto potpomažu i radikali i nema bojazni, da bi vlada u parlamentu dobila nepovjerenje. Ali radikali nisu sada u vladi, a oni su bili neprekidno na vladi 30 godina, pa bi opet želili doći na vladu. Svaka pak stranka će stupiti s njima u vladu, jer su oni najjača parlamentarna skupina, koja raspolaže sa preko stotinu poslanika. Govori se, da bi oni imali doći na vladu u januaru. Poincaré želi samo da bude izglasan državni budžet, a onda da preda vlast. Radikali bi sastavili vladu republikanske koncentracije sa tendencom na lijevo. Cijela Francuska znade, da je Poincaré uredio njihovu valutu i sa nekom bojazni gledaju odlazak Poicaréa. Nu novine naglasuju, da je Poincaré uzeo za ministra financija Chérona, koji će i u budućem ministarstvu ostati ministar financija, a pod njegovim ministrovanjem je stanje francuske valute vrlo dobro. Sam Poincaré je sa svoje strane sasma miran. Njemu je jedino žao, što ne će biti na vladi za vrijeme raspravljanja o promjenu Dawesova plana za njemačke reparacije. Kako je poznato, on je iza kulisa vodio politiku njemačkih reparacija. Još se ne zna, ko će biti predsjednik vlade, a može da bude sadašnji ministar inostranih djela Briand, koji će svakako biti i u budućem ministarstvu ministar inostranih djela, kaošto i Tardieu ministar unutrašnjih djela.

Najbolji dokaz da će Poicaré morati ostaviti vladu je taj, što ima i svoje ministre proti sebi. Vlada je proti svome predsjedniku. Izraz tome je dan na sjednici senata, gdje se raspravljalo o povišenju poslaničke plaće. Poincaré je bio proti povišenju poslaničke plaće, a većina senata je bila za povišenje. Radi toga je Poincaré demonstrativno ostavio dvoranu, da pokaže, da je nezadovoljan držanjem senata. Došlo je do debate u kojoj je ministar financija Chéron izjavio da je za povišicu poslaničkih dnevnica, jer ima samo dva izlaza. Ili da se cenzuriraju izbori t. j. da se mogu birati samo takvi ljudi poslanicima, koji iz vlastitih sredstava mogu živjeti, ili da se povise dnevnice, tako da svaki poslanik može dostojno svog položaja živjeti. A to sa sadanjim dnevnicama koje iznose 41.000 franaka godišnje nije moguće pa se moraju dnevnice povisiti. Poslanici su tom predlogu aplaudirali nakon čega je primljen sa 140 glasova proti 107.

Chéronov govor bio je velikim oduševljenjem odobren Poincaréovim protivnicima. Dakle kad su i ministri proti svome predsjedniku ne ostaje drugo nego da ostavi vladu. Sva je javnost uz Poincaréa pa novine naglasuju, da ne će biti ličnosti, koja će imati moralnu podršku u narodu kao Poicaré. Njega sada gledaju kao spasitelja Francuske ekonomije, pa njegovi pristaše i štovatelji nazivlju prepad u senatu kao prepad na narodnu ekonomiju, jer se spremaju da dodju u vladu oni, koji hoće da se isprazni državna blagajna.

Prijestolni govor u rumunjskom parlamentu.

Novi rumunjski parlament (poslanička kuća i senat) otvorio se je ovih dana. Član regentskog vijeća princ Nikola čitao je prijestolni govor. U govoru je naglašeno, da ova vlada uživa opće povjerenje naroda, jer je izabrana slobodnim izborima, pa su težnje ove vlade i težnje naroda. U unutrašnjoj politici imat će vlada zadaću da provede administrativnu reformu, da ozdravi državne finance i stabilizira valutu, da potpomaže produkciju, a naročito seljačke proizvode. U vanjskoj politici se naglašuje u govoru sistem starog prijateljstva i savezništva, koje će biti poštivano i od nove vlade. Podržavati će se odnošaji sa drugim državama kao i u prošlosti. Rumunjska ima živu želju za mirom i taj će ideal voditi i sadanju vladu. Konačno prijestolni govor završava s uvjerenjem, da će prava narodnih manjina biti od nove vlade najbudnije zaštićena.

Drugog dana se otvorila rasprava o prijestoljnom govoru. Grof Bethlen u ime madžarske stranke je izjavio, da dosadašnje držanje vlade, a naročito slobodni izbori zaslužuju, da vlada uživa puno povjerenje njegove stranke.

Cionistički zastupnik Fischer prima takodjer prestolnu besjedu i naglasuje da rumunjski židovi usvajaju rumunjsku ideologiju, ali traže da se što prije donese zakon o narodnim manjinama. Otto Roth u ime njemačke stranke izrazuje povjerenje vladi. I on traži što skorije riješenje pitanja narodnih manjina. Jorga i Avarescu nisu prisustvovali sjednici parlamenta. Jorga je dao slijedeću izjavu:

Sada još obožavaju Maniua, ali neka čekaju šta će biti poslije. Od njega traže suzbijanje korupcije, uspostavu zakonitosti i pravice, a ja se bojim da Maniu ne prodje kao i njemački misionari medju crncima. Misionari su davali duhan onim crncima, koji su prelazili na kršćanstvo. Što je više crnaca dolazilo to je bilo manje duhana. Kada je jedan dan nestalo duhana, onda su crnci rekli, nema duhana, nema aleluja. Držim, da će i vlada proći ovako.

Iza toga se odmah pristupilo raspravi o državnom proračunu. Ministar financija traži neke nove poreze, da se dotjera ravnoteža izmedju primitaka i izdataka. Rasprava o državnom proračunu bit će vrlo kratka, jer su liberali odredili samo jednoga svoga govornika. Do jučer je imao biti već odobren proračun.

Vladina kriza u Jugoslaviji.

Ministarski predsjednik dr. Korošec predao je demisiju vlade. Položaj je svima više ili manje poznat. Dne 20. juna izvršio je Puniša Račić u skupštini atentat na nekoje pripadnike radićeve stranke. Posljedica toga je bila, da su se poslanici okolo Radića i Pribićevića povukli iz skupštine. I počela je oštra borba izvan skupštine. Takozvana seljačko-demokratska koalicija (t. j. Maček i Pribićević) tražila je i traži da se vlada povuče i da se provedu novi izbori, a nova skupština morala bi da uredi odnose s prečanima. S tim prečanima zamišljeni su svi oni krajevi i ljudi, koji su bili i živili u starim granicama Austrije i Madjarske. U suštini je to borba izmedju Zagreba i Beograda i njihovih interesa. Opozicija seljačko-demokratska [illegible] popušta od svojih [illegible] va, dapače po pisanju [illegible] po govorima [illegible] [illegible]

svoje zahtjeve ili rekla kako si zamišlja riješenje tog spora.

Koroščeva vlada je dala demisiju. **Stranke u vladi su bile sada ove: Klerikalna** (s ministarskim predsjednikom), **srpska radikalna**, muslimanska i **demokratska grupa Davidovića i Marinkovića.** U demokratskoj stranci je došlo do nesuglasja u pogledu riješenja spora s Hrvatima a uslijed toga nesuglasja i s drugim vladinim strankama. Demokratska grupa je **tražila** da vlada demisijonira i da se **obrazuje nova vlada**, koja bi morala da se **pokaže** više koncilijantnom napram **Hrvatima i bi** morala eventuelno da provede **nove izbore.**

Ova manja kriza u okviru vladinih stranaka može biti riješena ili koalicijom **triju stranaka** t. j. klerikalaca, muslimana **i radikala,** koje bi mogle da vladaju vrlo kratko vremena i samo radi toga, što opozicija ne dolazi u skupštinu, ili koncentracijom svih stranaka ili neutralnom vladom. Svakako jezgra cijelog pitanja, a ma koliko se njegovo riješenje odgodilo, bit će samo riješenje spora sa koalicijom Radićevaca i Pribićevićevaca. Svako drugo riješenje bi bilo samo privremeno.

Kralj je prihvatio demisiju i ako je još uvijek **bolestan.**

Novine pišu mnogo o krizi i o njezinom riješenju. Po mnijenju demokrata je koalicija triju vladinih stranaka nemoguća stvar, jer ne bi imale većinu. Nasuprot demokrati ističu da se mora doći do sporazuma sa Zagrebom i da je jedino riješenje krize u tome, da se skupština raspusti i da se sastavi nova vlada, u kojoj bi morala biti i opozicija i koja bi morala da **provede novo izbore.** Demokrati bi željeli koaliciju izmedju Radićevaca, Pribićevića, **Davidovića** i muslimana ili srpskih zemljoradnika. S druge strane pak tvrdi se, da ima izlaz iz **krize** jedino **na temelju** jedne koncentracijone vlade, u kojoj bi morale biti sve stranke, i koja bi morala da riješi nekoja važna posla. Jedna treća grupa novina, i to osobito u Beogradu, je mišljenja, da koncentracijona vlada nije **moguća, jer nekoje stranke** ne bi mogle da budu zajedno u vladi. Dati mandat za izbore jednoj vladi, u kojoj bi bila sama opozicija, nije moguće, jer ta vlada bi bila jedna vlada manjine. Nasuprot da je potrebno da se stvori jedna neutralna vlada, u kojoj bi bili parlamentarci, koji nisu toliko izloženi u konfliktu sa Zagrebom, te i ličnosti, koje bi morale biti uzete izvan sadašnjega parlamenta. Ali ti neparlamentarci morali bi biti ljudi, koji uživaju povjerenje i opozicije.

Kriza će po svoj prilici prilično dugo trajati. Kralj je demisiju prihvatio i pozvati će k sebi razne predstavnike parlamentarnih stranaka. Nekoje novine pišu, da se u glavnom mora istražiti, je li položaj zaista takav, da se mora doći do revizije ustava i do raspisa novih izbora za konstituantu.

Rumunjsko-madjarski pregovori.

Rumunjsko-madjarski pregovori glede **optanata,** što su se vodili u Opatiji, prekinuti su time, da se nastave sredinom januara u San Remu. Šef madjarske delegacije barun Szetereny izjavio je, da se nada, da će ovi pregovori biti završeni povoljnim rezultatima. **Svakako** ova rumunjska vlada ima druge nazore u pogledu narodnih manjina i susjednih država, nek su imale prijašnje vlade, pa će i to doprinesti povoljnijem riješenju pitanje madjarskih optanata u Rumunjskoj.

Rekonstrukcija madjarske vlade.

Sada je već svršena stvar, da će u najskorije vrijeme biti izvršena rekonstrukcija madjarske vlade. Iz vlade će istupiti ministar pravde Pesti, koji će postati ravnatelj zavoda za financiranje agrarne reforme, a istupit će iz vlade i ministar unutrašnjih poslova Sreltowski, koji će postati predsjednikom parlamenta dok predsjednik parlamenta dolazi na položaj ministra pravde. O ličnosti novog ministra unutrašnjih poslova još nije pala odluka, ali to će po svoj prilici biti jedna ličnost iz uže Bethlenove okoline.

Rumunjski zajam i stabilizacija valute.

Rok za završetak pregovora sa Blairovom grupom predvidjen je za 15. januara. Do toga dana mora se vlada odlučiti hoće li podići kod Blairove grupe zajam ili ne. Neovisno od toga, takodjer dne 15. januara, objaviti će se u Službenom listu novi tečaj leja. Pitanje je, hoće li se moći premostiti sve poteškoće, koje su se pojavile prilikom pregovora za zajam sa Blairovom grupom i ostalim grupama. Vlada je ovih dana dobila novu ponudu za zajam od engleskog konzorcija, iza kojega kako se saznaje stoje njemačke banke. O svoj novoj [illegible] pregovora će voditi [illegible]. Vlada je obavijestila londonskog poslanika [illegible], da [illegible] vodjenje ovih [illegible] u svoje ruke i da ih što prije završi. [illegible] uvjerenje u rumunjskim [illegible] krugovima, da će [illegible] Marina dobiti u kratkom roku [illegible] zajam za stabilizaciju [illegible]

Japanske čete u Kitaju

[illegible]

Iza poljsko-njemačkog sukoba.

U predzadnjem smo broju pisali o govoru njemačkog ministra inostranih djela Stresemanna u vijeću društva naroda u Luganu glede njemačkih manjina u Poljskoj i o njegovom oštrom sukobu s poljskim ministrom Zaleskim. Poljska velika novina «Gazeta Warszawska» piše, da je Zaleski javno upozorio Evropu na preuranjenu evakuaciju Porajnja, poznavajući kao susjed najbolje politiku i njemačko političke metode. Stresemannu je vrlo mnogo do toga, da do posljednjeg časa, sve dok saveznička vojska ne evakuira Porajnje, ne otkrije karte; zato se sada prikazuje najvećim pacifistom u Evropi. Poljska opomena puna je političkog smisla. Pred zastupnicima država u tihom švicarskom domu pojavilo se strašilo velikog historijskog spora, koji se već tisuću godina odigrava izmedju Karpata i Baltičkog mora, a koji danas ulazi u novi period. Veliki rat završio je seriju njemačkih uspjeha vraćajući Poljsku na život i davajući joj pristup k moru preko prastarih pomorskih zemalja. Njemačka se sprema na osvetu i odmazdu i ništa ju ne će suzdržati od priprema na novi pohod na Istok. Čim bude provedena rajnska evakuacija, promijenit će se položaj u temeljima; jedino države, kojima prijeti taj novi pohod i njihovi savezi mogu obraniti današnju teritorijalnu situaciju u Istočnoj Evropi. Tisuć-godišnja historijska borba izmedju Poljaka i Nijemaca sve će snažnijo zabrinjavati Ligu Naroda. — Sve, što se dogodilo — svršava spomenuti list, — samo je skromno nagovještenje onoga, što će donijeti najbliža budućnost.

Uklonjena ratna opasnost izmedju Paraguaya i Bolivije.

Odbor američke konferencije je predložio arbitražni sud od pet predstavnika neutralnih američkih država, i po dva predstavnika Bolivije i Paraguaya. Ovaj sud ima u roku od šest mjeseci istražiti krivca i odgovornost uzajamnog sukoba, te predložiti način prijateljskog izravnanja spora, ne upuštajući se u stari spor radi odredjenja granica. Na temelju ovoga predloga Paraguay je već odredio demobilizaciju svojih trupa.

Konačno razgraničenje izmedju Brazilije i Bolivije.

Iz Rio de Janeiro službeno se javlja da su brazilijanski ministar vanjskih poslova i bolivijanski poslanik u Rio de Janeiro potpisali ugovor, kojim se definitivno povlači granica izmedju Bolivije i Brazilije. i tako uredjuju sva sporna pitanja u pogledu delimitacije granica.

Ustanak u Afganistanu.

Stanje u Afganistanu još nije jasno. Po nekojim vijestima izgleda da su pobunjenici morali uzmaknuti i da ih kralju vjerna vojska tjera. Po drugim vijestima su pobunjenici zapalili kraljev dvor, gdje su izgorjeli svi predmeti, koje je kraljica kupila za vrijeme svog zadnjeg putovanja po Evropi. Naš Rokac je u svom današnjem pismu opisao uzrok ustanka. Napomenuti nam je, da je kraljeva majka jedna od glavnih pokretača pobune proti kralju i kraljici. Naravski da su se najviše odoprli moderniziranju Afganistana svećenici. I stanje inostranaca, a naročito diplomatskih predstavnika nije sigurno pred pobunjenicima. Radi toga su Englezi aeroplanima prevezli žene i djecu diplomatskih činovnika tudjih država iz prijestolnice Kabula, jer su pobunjenici bili okupirali dio grada. Ustaše su stavili kralju ove zahtjeve: 1) imaju se iz zemlje ukloniti svi strani predstavnici; 2) ne smiju se u inostranstvo slati studenti na nauke; 3) imaju se iz inostranstva povratiti onih 15 djevojaka, koje su poslane na studije.

Nezavisna radnička stranka u Bugarskoj.

Povodom uapšenja komunističkih agitatora kao i vodja nezavisne radničke stranke, dva poslanika ove stranke upravila su predsjedniku vlade interpelaciju, u kojoj traže razjašnjenje, da li vlada nezavisnu radničku stranku smatra ilegalnom, i da li djelovanje članova ove stranke stavlja pod zakon o zaštiti države.

Predsjednik vlade Ljapčev dao je u Sobranju odgovor na ovu interpelaciju naglašujući, da je prema prikupljenom materijalu vlada ustanovila, da izmedju nezavisne radničke stranke u Bugarskoj i komunističke internacijonale u Moskvi, postoje najtešnje veze. Za posljednjih premetačina, koje je redarstvo izvelo, pronadjeni su mnogi dokumenti, iz kojih se razabire, da je ova stranka vršila posvuda komunističku propagandu. Tako je izmedju ostalog nekim vodećim osobama ove stranke stiglo na stotine pisama od komunističkih organizacija iz drugih država. Sva su ova pisma naravno prokrijumčarena preko granice, a isto tako pokušalo se prebaciti u Bugarsku nekoliko kažalona komunističkih brošura i letaka. Preko Jugoslavije su nekim vodjama nezavisne radničke stranke stizale u više navrata [illegible] svote novaca. Sindikalno [illegible] ove stranke takodjer je bilo [illegible] komunističkim tečajama, pa zbog [illegible] stranka djeluje [illegible] [illegible]

Kad je Ljapčev [illegible] ove izjave u Sobranju [illegible] nezavisne radničke stranke

ke oštro su protestirali. Na trgu pred parlamentom bili su se sakupili članovi komunističkih omladinskih organizacija, koji su pokušali da pri izlasku Ljapčeva iz Sobranja prirede demonstracije. Medjutim je policija rastjerala demonstrante i provela brojna uapšenja.

Osamsatni rad u Kini.

Vlada je izdala naredbu o obvezatnom osamsatnom radu. Djeca ispod 18 godina uopće nesmiju raditi, a žene nesmiju raditi noću.

Zahtjevi njemačkih socijalista u pogledu narodne obrane.

Socijalistički odbor za proučavanje zemaljske obrane objavio je rezultate svoga rada. Kako Wolfov ured javlja, socijal-demokratska stranka zabacuje rat kao sredstvo politike i traži potpuno razoružanje putem medjunarodnih ugovora i sporazuma. Da se ovo ispuni, socijalna demokracija traži: 1) kontrolu nad svim ugovorima; 2) da se ne subvencijoniraju nikakove trgovine niti preduzeća, koja služe legalnom ili ilegalnom naoružanju; 3) da se ukine kazna zbog objavljivanja ilegalnog naoružavanja; 4) da se ukloni svako privilegiranje oficirskog zbora; 5) da se osiguraju gradjanska prava vojnika; 6) da se provede demokratizacija vojnog kaznenog zakona; 7) da se za vojnu naobrazbu upotrebljuju isključivo republikanski učitelji i knjige; 8) da se zabrani upotreba vojske u sporovima izmedju radnika i kapitala.

Ponovno progonstvo Buharina.

Kako javljaju iz Moskve, poslan je ponovno na duži dopust pučki povjerenik Buharin. On se tek nedavno vratio sa prisilnog dopusta, pa se ovo slanje opet na dopust tumači tako, da vlada hoće, da se riješi Buharina i da ga potpuno riješi uprave, u kojoj je igrao vrlo važnu ulogu.

Da se u Španjolskoj ne dogodi kao u Francuskoj.

Kako je poznato, u zadnje su dane otkrivene u Francuskoj razne afere novčane naravi, u koje su upleteni razni poslanici, pa je čak zatvoren i bivši ministar financija za vrijeme rata Klotz. Radi toga je francuski parlament zaključio, da nijedan poslanik ni senator ne može u isto vrijeme biti članom odbora kakvog preduzeća. Sada objavljuju i španjolske službene novine dekret, koji zabranjuje članovima vlade, predsjednicima obiju komora, državnim savjetnicima, državnim podsekretarima, generalnim direktorima, civilnim guvernerima i članovima direktorija, da budu članovi ikakova administrativnog vijeća i to i u trajanju kroz pet godina poslije prestanka njihove funkcije. Ujedno taj dekret zabranjuje isto i svim državnim činovnicima, ali samo kroz dvije godine poslije izlaska iz državne službe.

Rusko-japanske veze.

Rusija i Japan učvršćuju sve više medjusobne saobraćajne veze, jer su jedna na drugu usko vezane zajedničkim i jednakim interesima. Sada se radi na otvorenju zračne pruge Tokio - Irkutsk i o japansko-ruskom zrakoplovnom ugovoru.

Suzbijanje komunizma u Kini.

Javljaju iz Šangaja, da je kineska vlada poduzela oštre mjere protiv sovjetskih agenata, koji su u Šangaju i u ostalim većim centrima Kine pripremali revolucionarnu akciju. U Šangaju je policija uapsila 52 putnika, koji su tamo stigli jednim danskim parobrodom. Utvrdjeno je, da su ovi putnici većinom kineski radnici, koji su duže vremena živjeli u Rusiji. Na policiji drže, da se medju njima nalazi jedan opasan sovjetski agitator, koji se sa svojom akcijom već odavno isticao. Na ovom parobrodu je nadjeno i zaslijenjeno mnogo revolvera i komunističkih brošura, koje su bile sakrivene u jednom mrtvačkom lijesu.

Nagrade porodicama sa mnogo djece

U nedjelju dne 23. decembra su prefekti po cijeloj Italiji razdijelili božićnje nagrade roditeljima sa mnogo djece. Te su nagrade doznačene od načelnika vlade on. Mussolinija kao znak priznanja sa najvišeg mjesta o važnosti porodice i množenja pučanstva Italije. Istarski prefekt podijelio je nagrade medju 121 obitelj.

I tršćanski gosp. prefekt Fornaciari sazvao je tog dana na prefekturu oceve i majke, kojima je imao razdijeliti nagrade načelnika vlade. Prije razdijeljenja gosp. prefekt je u lijepom govoru razložio političku i moralnu važnost ovog čina.

Na tršćanskoj prefekturi bili su nagradjeni ovi: Bergamasco Ivan pok. [illegible]lija, Buri Franjo pok. Petra, Pomozic Antun pok. Antuna, Porcellozzi Vjekoslav od Franja, Pegan Josip pok. Josipa, Fermo Antun pok. Antuna, Ma[illegible] Viktor pok. Stepana, [illegible] Matteo[illegible] Andrej[illegible] [illegible] Vanke, Zorn Ma[illegible] [illegible] pok. Antuna, Ma[illegible] [illegible] Antuna [illegible] zin Uršula ud. Kociancic, Vouk Andjeo pok. Antuna, Brandolisio Rudolf pok. Fabija, Zigon Emilij pok. Franja, Benevoli Klement pok. Vjekoslava, Cavalieri Dominik pok. Dominika, Rovere Umbert pok. Ivana, Corte Eugenij pok. Alfreda, Cobol Marija ud. Cobol, Steffe Jakov pok. Ivana, Gaberscic Ivan pok. Josipa, Franza Josip pok. Josipa, Padovan Augustin pok. Ivana, Salvagno Benedetti Marija, Lupiz ud. Panicali Marija, Zol Antun, Kruker Fachin Eugenija, Colonna Angela, Prodan Viktor, Caris Kaiser Adele, Bonetti Roza pok. Mate, Decarli Marko pok. Ivana, Giadrossich ud. Kirn Vjekoslava, Antonini Josip pok. Ivana, Tenze Jakov pok. Andrije, Cossutta Josip pok. Jakova, Matassi ud. Matassi Celestina, Iess Mate pok. Andrije, Marraffa Andjelo pok. Andrije, Hrovatin Karlo pok. Bartolomeja, Ulle Ivan pok. Franja, Murro Josip pok. Ivana, Visintini Antun pok. Ivana, Marin Jakov pok. Ivana, Papa Vjekoslav pok. Ivana, Sinigoi Andrija pok. Josipa, Križmančič Antun pok. Matije, Pischianz Antonija pok. Antuna, Parovel Just pok. Stjepana, Cren Marija pok. Stjepana, Simich Vjekoslav pok. Franja, Gherardi ud. Marija, Bogatec Petar pok. Stjepana, Toffanin Mojsije pok. Fortunata, Cerqueni Josip pok. Josipa. Marchetti Andrija pok. Vinka, Zagner Vjekoslav pok. Josipa, Porzio Bruch Bianka, Gagliardi Ivan pok. Franja, Bello Karlo pok. Karla, Baldè Petar pok. Ivana, Battistig Ivan pok. Andrije, Gall ud. Schillan Marija, Cerkvenik Vjekoslav pok. Josipa, Babic Petar pok. Andrije, Adamolli Petar pok. Josipa, Miani r. Gerotti Ermenegilda, Vecchiet Miho pok. Josipa, Vever Franjo pok. Josipa, Zecchini Jakov pok. Dominika, Müllner Ana pok. Ivana, Radio Izidor pok. Franja, Riosa ud. Gabas Franjica, Lucarello Martin pok. Tome, Zamagna Sebastjan pok. Salvatora, Simeone Carmine od Baltazara, Curincich Antonija ud. Brandolin, Pavsler Aleksandar pok. Miha, Buttiglioni Rozalia ud. Capodistria, Visintin Josip pok. Antuna, Comisso Anzelmo pok. Mate, Weigl Lav, Desanti Ivan pok. Ivana, Leban ud. Bontempo Josipa, Bettuzzi Corvemizza Vjekoslava, Vertovez Maksimilijan pok. Franja, Podbersich Franjo, Cian Justina, Baiz Ivan, Veronese Andjelo, Gostinger Vjekoslav, Decollo ud. Florit Marija, Marc Ivan pok. Mije, Del Rosso Vulgo, Rossi Jakov pok. Romeja, Sillig Jakov pok. Jakova, Milang Viktor od Josipa, Valzania Pavao, Paulich Franjo, Negroni Vinko, Bosic Saitz Marija — svi iz Trsta.

Iz Monfalkona: Nadalutti Valentin pok. Antuna, Sdrigotti Petar pok. Antuna, Piapan Josip i Valtolina Antun.

Iz Fogliana: Vinzi ud. Vjekoslava r. Lenardon, Toneatti Vjekoslava ud. Furlan, Buttignon Ivan pok. Petra, Cechet Antun pok. Franja.

Iz Dutovlja: Filipčič Ivan pok. Ivana, Gomizelj Josip, Šuc Florijan pok. Andrije, Sčuka Josip, Gulič Franjo, Gec Ivan, Zlobec Franjo, Merzek ud. Lavrenčič Marija, Gulič Ivan, Gulič ud. Gulič Justina, Volčič Franciska ud. Uršič, Stoka Mihael, Stoka Anto, Bele Ivan, Rebec Antonija ud. Ivanova, Gorup Josip, Lah Anton, Gorup Andrija, Gec Amalija ud. Gomizelj, Filipčič Marija ud. Gulič, Potrata Ivan, Romelj Ivan.

Iz Doline: Žerjal Ivan pok. Miha, Licen Franjo pok. Andrije.

Iz Divače: Ivančič Mihael pok. Valentina, Dujec Ivan pok. Jakova, Gombač Marija.

Iz Košane: Trebec Franjo.

Iz Tomaja: Kobal Anton.

Iz Štjaka: Sanabor Josip pok. Franja.

Pravedno stvorenje

I.

Nekom se čovjeku rodilo dijete. Želio je da mu kum bude pravedno stvorenje. Ali gdje da ga nadje? Otidje da traži. Susretne svetog Petra i sveti Petar mu veli:

— Što tražite, dobri čovječe?

— Tražim kuma za svog sinčića.

— Hoćete li da ga držim ja na krstu?

— Stvar je u tome, da bih ja htio pravedno stvorenje.

— Niste mogli boljeg da nadjete. Ja sam Sveti Petar.

— Sveti Petar? Onaj od ključeva? Ali vi niste pravedni; za koji grijeh više ili koji manje vi primate jedne u raj, a druge šaljete u pakao... Vi niste stvorenje, koga ja tražim. Zbogom.

II.

Ide i ide, traži i traži, susretne dobrog Boga.

— Što tražite, dobri čovječe?

— Tražim kuma za svoje djetešce.

— Ako hoćete, da vam ga ja držim, na vaše sam raspolaganje.

— No ja bih htio pravednog stvora.

— Bolji od mene ne može biti nitko.

— Nu tko ste vi?

— Ja sam dobri Bog.

— Dobri Bog? Ah, ne, ne... Vi niste kum, kakvog ja tražim.

— Kako, nesretni griješniče, ti misliš, da ja nisam pravedan.

— Vi, gospodine Bože, pravedan? Vi dajete na svijet bogate i siromahe, ljude nadarene i ludjake, lijepe i ružne, sretne i nesretne. Ne, ne, vi niste kum, koga ja trebam.

III.

Ide i ide, traži i traži, susretne Smrt i Smrt mu kaže:

— Što tražite dobri čovječe?

— Tražim kuma za svoje novorodjenče.

— Ako hoćete, na vaše sam usluge. Ako ne za kuma, mogu biti za kumu.

— Radi se o tome da bih ja htio pravednog stvora.

— Upravo niste mogli naići shodnije.

— A tko ste vi?

— Ja sam Smrt.

— Smrt! Baš u dobar čas! Vi, lijepa Smrti, vi ste, da, pravedna: pred vama nema ni bogata, ni siromaha, ni plemenitaša, ni prostaka, ni kralja, ni podanika, ni magarca, ni mladog ni starog! Tako valja! Vi ćete, o pravedna Smrti, biti kuma mom sinčiću.

IV.

Smrt je držala dijete na svetom krstu, i obavilo se lijepo krštenje. Za objed je bio tanjur leće i smrt ju je jela sa rtom igle pribadače. Čovjek joj reče:

— Kako to, Smrti, da jedete leću sa rtom igle pribadače?

— Lijepi moj — odgovori Smrt. — Ja sam žena ustrpljena. I ako vrijeme ide polagano, polagano, ja uvijek imam. Mladi, jaki, sretni me ne cijene i smiju se majci Droiji (Cicchetto), ali ja ih čekam na zavoju; niti jedan mi ne pobjegne.

Kad su poobjedovali Smrt reče čovjeku:

— Budući da sam držala tvog sina, dat ću ti jednu tajnu kao dar za dijete. Slušaj dobro: Kad tko bude bolestan, a ti me vidiš usprav uz njegovo uzglavlje, možeš stalno ustvrditi, da će bolesnik biti spasen; ali kad me vidiš kod noga kreveta, sa mojom kosom, kaži slobodno da je bolesnik izgubljen.

Vrlo dobro. Naš čovjek postane liječnik i kada ga je koji bolesnik dao pozvati, čim bi stupio u sobu i vidio majku Droiju kod uzglavija, pripisao bi za lijek male vode iz bunara i govorio bi bolesniku.

— Ne boj se. Budi miran, isplivat ćeš.

Nasuprot kad bi vidio Smrt sa kosom u ruci, uz noge kreveta, kazao bi pognutom glavom odmah rodjacima:

— Težak je slučaj. Bojim se da ne će svladati; možete pozvati bilježnika i svećenika.

Kako se u svojim proricivanjima nije nikada prevario, brzo je stekao opće povjerenje i zaslužio je silnog novca; i postao je bogat kao more. Kadikad prolazom Smrt mu je dolazila u posjete i stalno ju je liječnik dostojanstveno primao i uvijek joj govorio: Živila pravednost!

V.

No medjutim on je staria i eto jednog dana i Smrt mu reče:

— Ja dolazim da te vidim. Kada ćeš ti doći k meni?

— Kada hoćeš.

— Dobro, ako nemaš ništa protivno, dodji sa mnom, pokazat ću ti svoju kuću.

— Ajdemo!

Oboje krenuše. Idu i idu, po putevima i stazama. Pod večer dodjoše na podnožje jedne tamne gore, unidjoše u tamno strahovito ždrijelo i na dnu tog ždrijela naiđli su na pećinu, koja je izgledala, kao da je posuta zvijezdama.

— Ovdje je — reče Smrt — udji!

Naš čovjek udje i opazi jednu veliku dvoranu pune svijetiljaka, koje su u tmici bacale raznovrsno svijetlo, silno ili muklo. Uz ovu bile su druge dvorane, isto osvijetljene, brez konca...

— Koliko svijeća — usklikne čovjek obsjenut (zabliještenih očiju).

— To su svjetiljke — reče Smrt — vašeg života.

— Vidi, eto jedne, koja se prelijeva.

— To je dijete, koje se radja.

— A ona tamo, kako je lijepo jako svijetlo!

— Ono je od čovjeka u cvijetu života.

— A ona tamo dole koja se gasi.

— To je čovjek na umoru.

— Htio bih malko pogledati svoju svjetiljku.

— Dodji — reče Smrt — idimo u drugu dvoranu: vidit ćeš je.

Kad su bili u drugoj dvorani čovjek usklikne:

— Oh! Kako lijepa svjetiljka! Kako svijetli.

— To je moja, je li?

— To je tvoga sina.

— A ona tamo, bijedna, koja ima samo kaplju ulja i šalje zadnji bljesak.

— To je tvoja.

— Ah! je li moguće? Sada kada imam sreću i mogao bi je uživati...

— Tvoja je to i ja kao dobra prijateljica ti savjetujem, da metneš u red svoje stvari, da kažeš svome sinu svoju tajnu i da se ispovjediš, jer nemaš više života od tri dana.

— O Smrti, o dobra Smrti, ulij u moju svjetiljku malo ulja iz one, koja se prelijeva, iz one moga sina, koja je puna.

— Nemoguće je — odvrati mu Smrt — tvoj je sin moje kumče, i ne sjećaš se, ludjače, da si htio, da ga drži na krstu pravedan stvor?

I kaošto mu je kazala, tri dana iza toga došla je Smrt da ga potraži.

GJURO JANEKOVIĆ:

Tuča.

Sparina, da ti ponestaje daha... Daske na krovovima sjaje se kovnim sjajem. Crijep puca od ljute žege. Četrnaest dana pali sunce od zore do mraka — pali ljuto, nesmiljeno! — Bašće povenule, u polju se trava svrla, požutjela; šume klonule, ocutale; vinogradi zarudili, pocrvenjeli. Zaludu molitve tužnoga naroda po crkvama, zaludu očajan pogled, koji se diže k sjajnome nebu — oblačka ni za lijek! — Žedja zemlja, žedja čovjek, gine blago. A nesmiljeno nebo gori, žeže pali...

Deseti je odbio sat na crkvenom tornju, a sparina takova, e ne znaš kuda bi se djenuo, da ti živ mozak u glavi ne zavri. Nigdje gotovo živa stvora, nigdje ni glasa ni sluha, kao da se sve živo pod zemlju uvuklo, kada već na njoj ne može da podnese.

Daleko, tamo na obzorju, zatutnji...

— Hvala Bogu! — uzdahnuše ljudi.

Časom sve ožívjelo, sve se užurbalo. — Požuri! Spremi sve pod sušu! — Poskidaj, gdje je što na užetima! — Pozatvaraj sjenike! — Podstavi kablove pod žlijebove, da se uhvati kišnica! Svuda žurba, trka, vika i — radost na licima. —

Vjetar dunu — leden, kao mrtvački dah, noseći s krovova trlješće ispucanih dasaka; kotrljajući komadiće crijepa i pootpale žbuke — pa se stiša tišinom teškom, strašnom...

Tamo iz onoga kuta, eno baš preko staje, primiče se težak, crn oblak...

Portčah pred dvorište. Sinu!... Bum! Brrrr! — potrese i nebom i zemljom. Nešto teška pade preda me u prašinu. — Sagnuh se i digoh a to zebe medju prstima... Odskakah baki, da joj pokažem — što do tada moje oči, sred ljeta, ne vidješe — komad leda, kao orah!

Baka samo otkrenu glavu, a dvlje suze kliznuše joj niz lica...! Čemu? — Za što? — pitao sam se u čudu. Nijesam ja — mališ — toga shvaćao, tek mi teško bilo, što baka proplaka. Uze me za ruku, pa gore u kuću; dozva sestre i svi mi kleknusmo u drvenom hodniku, stišćući grčevito ruke na molitvu.

Tama se spustila, kao da je večer, te jedva razabiremo jedno drugo.

Sad sinu, planu i rasparа nebo od kraja na kraj. Lup! Lup, lup, lup!... Lup!... pa sve brže, sve teže, sve strašnije pra-[illegible] ... Pred prostim i lupa po drvenom krovu ... jedan pada [illegible] odskakuje bijeli led ... e se čini, da je [illegible] ... sav prostor [illegible] ... dekelim, bijelim [illegible] tima.

Grom zagrmi, a s tornja zazveči sitno zvonce, pa jeca, jeca...

— Djeco! Molite dragoga Boga, da nam očuva šenicu na polju i kukuruze i šumu i vinograd... I jecaj, pun boli i očaja, zakrči baki riječ. —

A to sipa, lupa, tutnji... Daske s krova odskakuju, te nam već i ledene kaplje kaplju upravo za vrat. Crijep puca, staklo pršti, a crno nebo zinulo — pa riga teški, bijeli led.

Mi mališi prestravljeno gledamo u baku, u nebo. Teško nam i oči pune suza, a u grlu nešto steže i pali, te se i naša molitva pretvara u težak, grčevit plač...

Jenjalo...

Još gdjegdje lupi led, još katkad blijesne — no grom odmiče, gubi se sve dalje i dalje.

Po dvorištu — sam led, kao šljiva. Staklo, daske, crijepovlje — sve leži prebacano, smrvljeno. — Krovovi probiti, bašće uništene — a mjestom plač i kuknjava.

Za neko pol sata eto Antića iz sela, gdje nam leže polja i šuma. — Noge mu bose, preko glave navukao ugao od vreće, a ostalim se pokrio. Vas mokar i ozebao.

— Dobar dan! — dahne.

— Bog dao, Antiću! Kako je? — upita baka.

— Žalosno, gospoja!... Nije — van sve okrenulo pod zemlju — utuklo! Od cijeloga polja kuruza ne ostalo van dvista, trista klasova. Pocijepalo sve po polil —

— A šenicu? —

— Žalosno! Eno, pred podrug ure, ka suvo zlato — ljepota pogledati! — A sada? Ka da je onuda tri dana i tri noći vršaj bio...

— A šumu?

— Šumu okljaštrilo. Mjestimice otrglo granje — ka ruka debelo, koru zgulilo — lišća, lijepog, zelenog lišća do gležanja!

— A vaše?

— Eh! Utuklo, gospoja, utuklo... I suze navrješe bijednome Antiću na oči, te ih sve otire žuljavim dlanom.

— O, Bože, — uzdahnu baka. —

— Dika mu budi i vala! — sleže Antić ramenima.

Oblaci se razgone, minu...

Sunce sinu na modroj čistini, prodirući led, da ga za čas nestane... Već se i zemlja suši pod žarkim zrakama podnevnoga sunca, a zvono zabruji tihim, čistim zrakom — zovući na molitvu.

Sjaji sunce žarko i bezbrižno, da suši suze ljudske; da ogrije toliko bijedne i prnjave sirotinje...

Čuvaj se šarlaha.

U posljednje se vrijeme čita, da šarlah, škrlet ili škrlatina proredjuje djecu u mnogim mjestima. Šarlah se širi jedino radi neobrazovanosti i nemara roditelja u higijenskom odgoju djece.

Pravila, da sebe i svoju djecu očuvamo od šarlaha i njegovih posljedica, gluhoće i gluhonijemosti, bolesti srca i bubrega i drugog, vrlo su jednostavna. Svako dijete i svaki roditelj može da ih provodi u životu.

Šarlah je bolest u vratu. Od otrova nastaje poznati osip škrleti. Šarlah je zarazna i prilijepčiva bolest. To znači, da je uzročnik šarlaha sitna, prostom oku nevidljiva, živa klica. Klica se nalazi u grlu, ždrijelu i nosu svakog čovjeka, koji imade šarlah. Ona izlazi iz tih mjesta samo u sluzi rose, koja leti iz usta kad se kašlje, kiše, glasno govori ili ljubi. Naravno samo u rosi onih bolesnika, koji imadu šarlah, klice šarlaha nalaze se u vratu sve dotle, dogod vlada upala na spomenutim mjestima — dogod bolesnik kašlje. To može da traje šest i više nedjelja od početka bolesti. Zato je bolesnik opasan za svoju okolinu sve dotle dogod kašlje. Kašlje pak dotle dogod traje upala (katra) u nosu, ždrijelu, grlu i na žabnicama (angina). Za opasnost zaraze je svejedno, da li se bolesnik dotle oljuštio ili nije.

Kad bi roditelji odgojili sebe i djecu da se drže ovih pravila — na temelju spomenutog znanja, onda bi šarlaha nestalo ili bi se sveo na najmanju mjeru.

1. Samo rosa iz usta drugog čovjeka je opasna, naravno i svi predmeti, na koje i u koje je mogla ta rosa da padne. Tako je opasan zrak u blizini čovjeka, koji kašlje, jer će zrak drugi s rosom udahnuti. Opasne su ruke, u koje možda bolesnik svoj kašalj hvata. Opasan je pokrivač, stolci, krevet, na koji je rosa kod kašljanja mogla da padne. Opasno je i mlijeko, ako se u njega bolestan nakašljnva (kod muzenja ili kod prodaje). Rosa prska iz usta oko 1 metar daleko. Dalje ne doseže. Osobito su opasni predmeti, koje je bolesni čovjek imao u svojim ustima: olovke, igračke, rupčiće, ubrus itd.

2. Čuvaj se rose, koja leti iz usta drugog čovjeka, bio on bolestan od šarlaha ili ne bio.

3. Zato prisili sebe, svoje i svoju okolinu — osobito djecu — da kod kašljanja i kod kihanja sebi stavljaju pred usta i nos rupčić. I to zato, da u njih uhvate rosu, koja leti iz usta. Na taj način ne će biti zaražen niti zrak oko bolesnika, a niti predmeti oko njega.

4. Ljude, koji kašlju i kišu, a da ne stavljaju sebi rupčić pred usta, izbjegavajte kao antisocijalne i nekulturne elemente.

5. Osobito pazite na sebe na mjestima, gdje se ljudi tiskaju, kao na tramvajima, [illegible] skupštinama, kafanama, šrijač-nicama, školama i drugim mjestima. Tu ne dajte, da Vam tko kašlje ili diše u lice.

6. Da tijelo postane otporno protiv klica šarlaha, treba da cijepite cjepivom protiv šarlaha. Ako se to cijepljenje točno provede, čuva sigurno po iskustvu liječnika iz Amerike, Francuske, Rusije i dr. najmanje dvije godine. Naravno, ako se cijepljenje prekida radi toga, što je majka u strahu radi nastalih pojava na djetetu od cijepljenja, onda takovo cijepljenje ne čuva, jer je nepotpuno. Cijepljenje je neopasno. Cijepe sve zdravstvene državne, gradske i općinske ustanove.

7. Za vrijeme epidemije puštajte djecu što manje od kuće. Ne dajte da dodju u dodir s drugom djecom.

8. Ne branite, da se bolesna djeca izluče i odvezu u bolnicu.

Roditelji, uputite svoju djecu u ova mala pravila pristojnosti. Ispunite na oko malu, ali u istinu veliku roditeljsku dužnost. Kod bolesti šarlaha ne igra ulogu sudbina, nego neznanje i neodgojenost ljudi.

ŠALE

Zna si pomoći. — Sudac: «Koliko ste zima proživili, gospodjice?»

Svjedokinja: «Dvadeset i tri.»

Sudac: «Ali vi morate biti ipak starija.»

Svjedokinja: «Sedamnaest puta bila sam na jugu, a tamo nema zime.»

Zlobno. — A: «Odkako sam oženjen lagije sam upravo za pet sto grama.»

B: «Toliko je čini mi se težak ključ od kućnih vrata, što si ga nosio uza se.»

Potvrda. — «Vaša supruga sigurno je teško umirala?»

«Ah da, bila su potrebna tri liječnika.»

Dobar savjet. — Kritičar: «Najbolje bi bilo, da vi sami ocijenite svoje djelo.»

Pjesnik: «A zašto?»

Kritičar: «Jer ste vi sigurno jedini, koji ga je pročitao.»

Nesporazumljenje. — Ona: «Ako mi još jednoć dodješ pijan, pokazat ću ti vrata.»

On: «Posve pravo, draga ženice, jer i onako teško mi ih je naći.»

Ah tako! — Suprug: «Ti imaš zločestu navadu, da nikada ne pregledavaš moje žepove.»

Supruga: «I ti to nazivlješ zločestom navadom?»

Suprug: «Dakako, jer inače bi vidila, da su poderani.»

Neugodno. — Bravar: «Zar da otvorim kuhinjski ormar? Gdje ste izgubili ključ?»

Kuharica: «Nisam ga izgubila, nu gospodja zaključa sve prije nego podje na šetnju — a danas je bio u njem još moj dragi.»

Trgovački pomoćnik: — «Molim, gospodine, da bi mi povisili plaću.»

Gospodar: «Nije moguće — to jest: Vi znate, da je vrijeme novac?»

Pomoćnik: «Znam.»

Gospodar: «Onda smijete u buduće jedan sat više raditi.»

To je pitanje! — A: «Što misliš, ima li suprug pravo otvarati pisma svoje žene?»

B. (oženjen): «Pravo ima, nu pitanje je, ima li toliko srčanosti.»

Zgodan odgovor. — «Molim te, druže, pozajmi mi 10 lira.»

«Žalim, ali nemam novaca kod sebe.»

«A kod kuće?»

«Hvala Bogu, svi su živi i zdravi.»

Pogodio. — Gospodin: «Nu, jeste li položili izpit?»

Pravnik: «Brinite se vi za svoje poslove.»

Gospodin: «Žao mi je, da vam se dogodila ta nepriilka.»

Obrana. — Domaćica (koja se vratila s puta): «Sve mi se čini, da ste u mojoj odsutnosti nosili moje oprave.»

Sluškinja: «Da, ali samo u svetkovne dane.»

Strašna kletva. — Šumar (svadjajuć se sa nedjeljnim lovcem): «Dao Bog da pojedete sve što ustrijelite!»

Lukavac. — Starija tetka (svomu nećaku): «Sve se bojim, dragi moj, da ti odviše piješ.»

Nećak: «Ne popijem u mjesecu više časa, nego ti imaš godina, tetice.»

Tetka: «Nu tih nekoliko časa možeš si priuštiti.»

Zaletio se. — Zaručnica (slugi zaručnika): «Nu, Ivane, vama ne će biti posve drago, da se vaš gospodar ženi.»

Sluga: «Zašto ne... onda će barem dobiti zaostalu plaću.»

Dobro odgojen. — «Je li istina, da vaša supruga digne strašnu viku, kada se na večer vratite kući?»

«To je bezobrazna laž, ja ne izlazim u obće na večer iz kuće.»

EDGAR ALLAN POE:

Čudnovata ubijstva u ulici Morg

Pripovijetka.

(Nastavak.)

Moje je istraživanje bilo više temeljito i bavilo se više s potankostima. Bilo mi je jasno, da je to bila ona točka, gdje sam morao dokazati, da ta nemogućnost nije dostojala.

Ja sam počeo tako rekuć ostraga. Ubojice bili su pobjegli kroz jedan od tih prozora. Radi toga nisu mogli da okvir prozora opet iznutra zatvore. Ovo tačno razmišljanje je policiju navelo do toga, da da je ona obustavila svoja istraživanja glede tih prozora. Pa ipak su bili prozori zaista pričvršćeni! Što sam morao iz toga zaključiti. Da se tamo nalazila sprava, pomoću koje se je mogao prozor sam zatvoriti. Ovaj je zaključak bio neizbježiv. Pristupio sam k onom slobodnom prozoru, izvadio sam s priličnim trudom čavao i pokušao sam da dolnji dio prozora porinem u vis. Moji su napori ostali bezuspješni, kako sam mislio. Sad mi je bilo jasno, da se je tamo nalazila jedna tajna sprava. Pomno sam ja tražio i konačno sam je i našao. Pritisnuo sam na nju, ali nisam još pokušao da prozor podignem prema gore. Za sada bio sam zadovoljan, jer sam imao dokaz, da sam se nalazio na pravom putu.

Zabio sam čavao opet u njegovu škulju i pozorno sam ga promatrao. Ako je koja osoba skočila kroz taj prozor napolje, mogla ga je iz vana zatvoriti, jer se je prozor uslijed one sprave sam zatvarao. Ali nije ga mogao iz nutra zabiti, stoga mi se je nehotice nametnuo zaključak da je ubojica morao pobjeći kroz drugi prozor. Pretpostavljao sam, da su sprave na obim prozorima bile po svoj prilici jednake. Razlika je dakle mogla biti samo u tome, da nisu bili čavli jednaki ili da nisu na isti način zabiti. Ja stupih na gornji kraj kreveta te preko daske na uzglavlju kreveta pogledao sam u drugi prozor. Rukom posegnem dole, hitro nadjoh spravu te je pritisnem; bila je, kako sam i mislio sasvim ista, kao i na prvom prozoru. Onda pogledoh čavao. Bio je isto tako debeo kao onaj prvi te kao i onaj zabit sasvim do glavice.

Ako vi mislite, da me je to zabunilo, niste me razumjeli. Ja sam bio na pravom putu. Ja traga ni jednog trenutka nisam izgubio. Ja sam u svojim istraživanjima otkrio tajnu do njezine najposljednje točke i ta posljednja zagonetna točka bio je čavao. Kako već rekoh, izgledao je tačno kao onaj u drugom prozoru. Ta je činjenica bila mjerodavna za policiju. Za mene je bila nuzgredna napram promišljanju, da je moje istraživanje svršilo kod onog prozora i kod onog čavla. «S ovim čavlom, rekao sam sebi, nešto nije u redu. I zaista, kad sam ga primio i povukao ostala mi je glavica i još četvrt palca od čavla u ruci. Ostali dio čavla ostaô je bio u izvrtanoj škulji, gdje se je prebio. Na prelomu bili su rubovi sasma zardjali. Prama tome morao je čavao već odavna biti prelomljen; valjda su ga bili već onda razbili, kad su ga zabijali. Položio sam glavicu od čavla na isto mjesto, od kuda sam je i uzeo bio, i čavao se je pričinjao sasvim cijeli. Nije se vidilo, da je prelomljen. Pritisnuo sam na spravu i podigao sam prozor nekoliko palaca na gore; glavica od čavla ostala je čvrsto u svojoj škulji i makla se je s prozorom. Spustio sam opet prozor, a čavao je opet izgledao kao čitav. Dakle do ovuda je zagonetka riješena. Ubojica bio je pobjegao kroz ovaj prozor, koji se nalazio pred posteljom. Pošto je bio vani, prozor je sam po sebi pao dole ili bio je od njega namjerom spušten; kao i prije sprava ga je automatski zakvačila. Policija pak je mislila, da je prozor pričvršćen s čavlom i nije dalje istraživala.

Iza toga je nastalo pitanje: Kojim je putem ubojica sišao s četvrtog kata na ulicu. I o toj točki sam dobio jasnu sliku, kad sam s Vama zajedno obašao kuću. Otprilike pet i po stopa odaljeno od onog drugog prozora ide gromobran. Od njega dakako nikome ne bi bilo moguće da s rukom dodje do prozora, a kamo li kroz prozor u sobu. Ali ja sam opazio, da su kapci na prozorima četvrtog kata načinjeni na onaj osobiti način, što ga pariški stolari zovu «ferrades». Njih se sada rijetko u Parizu vidi, ali vrlo često još kod starih kuća u Lionu i Borbou. Oni izgledaju kao obično vrata, samo je njihova dolnja polovica izradjena kao otvorena rešetka. Na njima može ruka da se čvrsto i sigurno drži. Kapci pred ona dva prozora su pune tri i pol stope široki. Moguće je, da su policijski činovnici pretražili stražnji dio kuće kao i ja; sigurno je, da im nije udarilo u oči velika širina tih kapaka ili pak da nisu dostatno računali s tom širinom. Oni su bili uvjereni, da se iz onih prozora ne može pobjeći i radi toga su samo površno pregledali prozore. Meni pak je bilo jasno, da kapak onog prozora, gdje se nalazi krevet nije više od dvije stope udaljen od gromobrana, ako je sasvim otvoren i prislonjen na zid. Isto [illegible] je jasno, da osobito vješti [illegible] odvažan čovjek može tim putem da dodje do prozora i od prozora u sobu. Ako dakle uzmemo da je za vreme ubijstva kapak bio sasvim otvoren, to jest naslonjen na zid, onda je već moguće, da je osobito odvažan provalnik od gromobrana uhvatio se na rešetki, da je onda ostavio gromobran i da je mogao da smjelim skokom malne kapak prema prozoru i da se je mogao pače i sam baciti u sobu, da je prozor bio baš otvoren. Ja Vas molim, da osobito pazite na to, da sam istaknuo, kako treba za to jedna posvema neobična vještina i kuraža, jer je to zaista vrlo smion čin. Meni se radi prije svega o tome, da Vam dokažem, da se to može izvršiti; onda hoću pak da Vam u potpunom rastumačim, da je onaj, kojemu je to pošlo za rukom morao imati neobičnu, skoro nadnaravnu spretnost. I sada spojite ovu izvanrednu neobičnu vještinu s onim izvanredno čudnim kriještećim (ili osornim) i nejednakim glasom, o kojem ni dvojica svjedoka nisu znali kojem jeziku pripada i od kojeg ni jedan nije znao razabrati ni slovca.»

Kod tih riječi Dipena skoro sam mislio, da ga razumijem, ali ipak nisam mogao da si stvorim jasnu sliku. Bilo mi je, kako mnogim ljudima, koji se muče, da se nečega sjete, njima to jasno lebdi pred očima, ali ipak ne mogu da si stvore jasan pojam.

Moj prijatelj nastavi:

«Vi ste opazili da sam ja prije svega istražio, kako je ubojica došao u sobu i ne kako je iz sobe pobjegao. To sam navlaš učinio. Ulaz i izlaz izvršio se na isti način. Da se vratimo sada u sobu. Kažu da su bile okradjene ladice pisaćeg stola, iako su u njima ostale još mnoge stvari velike vrijednosti. Ovo mišlenje nije točno. To je samo jedno glupo naslućivanje. Gospodja Lespanaj i njezina kći živile su vrlo povučeno. Nisu primale nikakvih posjeta, rijetko kada su izlazile i prema tome nisu trebale nikakve garderobe. Odijeće, koje su nadjene u pretincima bile su dobre kvalitete. Ako je tat ukrao odijeće iz te komode, zašto nije uzeo najbolju robu? Zašto da je tamo pustio 4000 franaka u zlatu i da je uzeo samo svježanj odijela i rublja? To stoji da je zlato bilo tamo ostavljeno. Skoro sva od bankira Minjoa spomenuta svota našla se je u vrećicama na podu. Dakle onaj, koji je počinuo zločinstvo, nije ga počinuo zbog zlata. Držimo sada pred očima sve ove točke, na koje sam Vas upozorio: čudan glas, neobična vještina i što osobito upada u oči, pomanjkanje dovoljnog uzroka razloga za to strašno zločinstvo. Da se pozabavimo malo s tim samim pokoljem. Jedna je ženska s prostim rukama zadavljena. Njezina je lešina s glavom prema dole urinuta u dimnjak. Obične ubojice ubijaju na drugi način. Nikako pak ne otstranjuju svoje žrtve na takav način. U tome, što je lešina bila porinuta u dimnjak je nešto, što prelazi svaku mjeru običnog zločinaštva, nešto što se nikako ne slaže s našim običnim mišljenjem o ljudskim djelima. I najpokvareniji čovjek ne može da dodje do takve ideje. Molim Vas pomislite i ovo: kako je ogromna bila snaga, koja je porinula ljudsko truplo kroz onaj otvor s tolikom silom, da su morale mnoge osobe teškom mukom da ga opet dole povuku.

Molim Vas, držite na umu i druge činjenice, koje nam govore o izvanrednoj tjelesnoj snazi. Na ognjištu nalazili su se debeli čupovi ljudske kose. Isčupani su bili s korijenjem. Vama je sigurno poznata, koliko snage je potrebno, da se, pa makar samo dvadeset ili trideset vlasi na jedamput s korjenjem izvuče. To je bilo grozno: na korjenima bilo je još i kože, koja je bila zajedno s vlasima otrgnuta. Bez dvojbe dokaz za silnu snagu, s kojom je ubojica na jedamput istrgnuo moguće pol milijuna vlasi. Onda Vas upozorujem na bestijalnost tog čina.

Ponovimo sada sve ove stvari i nadovezimo karike u tom lancu ovako: čudna spretnost i vještina, nadčovječna jakost, brutalno divljaštvo, mrcvarenje bez motiva, upravo hirasta užasnost ljudskoj ćudi nepoznata i glas, koji ljudima najrazličitijih naroda zvuči kao strani glas i u kojem nema ni jedne jasne razumljive slovke. Kako se to tumači? Kakav je utisak sve ovo učinilo na Vašu maštu?»

Osjećao sam, kako mi po cijelom tijelu idu srsi. «Ludjak — odgovorih mu — morao je da počini ovo ubojstvo. Bijesan čovjek, koji je pobjegao iz najbliže ludnice.»

«Ova Vaša ideja nije baš loša — odgovori on. Nu glasovi ludjaka ni onda, kad imaju najbjesnije napadaje ne zvuče onako, kao onaj, što su ga slušali susjedi. I ludjaci imaju svoju narodnost, pa ako i riječi, što ih oni govore nemaju nikakve veze, to se ipak razabiru pojedine slovke. A osim toga ludjaci nemaju takvih vlasi, kao ove, što ih ja imam u ruci. Ovaj mali čup vlasi istrgao sam iz grčevito stisnute šake gospodje Lespanaj. Što vi kažete tome?»

— Dipen — odgovorih mu uzrujano, — ovo su vrlo neobične vlasi. To nisu čovječji vlasi!»

«Toga nisam ja tvrdio — odgovori on. Nu prije nego što odlučimo o toj točki, pogledajte samo ovaj mali nacrt, što sam ga narisao na ovom papiru. To je točan otisak onoga, što se u jednom iskazu opisuje kao tamna mjesta i duboki otisak nokata na vratu gospodjice Lespanaj, i što ga nekoji drugi svjedoci opisuju kao niz modrih mrlja, koje su očevidno nastale pritiskom prsti.»

«Vi ćete domala viditi — rekao je on — razloživši pred nama papir na stolu, da ova risarija podava nama jasnu sliku, kako je bila čvrsta i sigurna ruka onog ubojice. Svaki prst se je ukopao u vrat i nije popustio, dok nije nastala smrt one bijedne žrtve. Pokušajte sada da položite istodobno svoje prste na dotične otiske, što su narisani na ovom papiru.

Pokušao sam, ali nisam mogao.

Moguće da ne postupamo baš pravilno — reče on. Papir leži na ravnoj površini, a čovječju vrat imade formu cilindra. Ovaj komad drva ima po prilici promjer i oblik čovječjeg vrata. Omotajte oko njega papir te pokušajte još jednom.

Učinih, kako mi je rečeno, ali sad mi je još manje pošlo za rukom nego prije. To nisu tragovi čovječje ruke, odgovorih mu.

«A sada pročitajte ovo što piše Kigjer, — reče Dipen.

Dao mi je knjigu glasovitog prirodoslovca, u kojoj je točno i anatomski i općenito opisan smedje crveni orangutan istočno indijskih otoka: samo jedan oranguntan od ove vrsti može da ostavi takve otiske u vratu. (Slijedi.)

Franina i Jurina

Na zadnji dan leta.

Fr.: I tako je pomalo prišal i ov zadnji dan leta.
Jur.: Prišal je...
Fr.: I ča smo lane na ov dan pustili, to smo sada i našli.
Jur.: Ja, to smo i našli.
Fr.: A moglo je i huje bit.
Jur.: Moglo je.
Fr.: Ja ne znam kamo već.
Jur.: Ne znam ni ja.
Fr.: Zahvalimo, dakle, Bogu, da smo i ovako pasali.
Jur.: Zahvalimo.
Fr.: I preporučimo mu se, da nam ovo drugo leto, ko gre, bude bolje.
Jur.: Preporučimo se.
Fr.: Kemu?
Jur.: Gospodinu Bogu.
Fr.: Tako je! Ki s Bogom drži, će i Bog s njim.
Jur.: Će, će.
Fr.: I tako smo mi pomalo dočekali i ov zadnji dan leta.
Jur.: Smo.
Fr.: I ča smo lane na ov dan pustili, to smo sada i našli.
Jur.: Ja, to smo i našli.
Fr.: A moglo je i huje bit.
Jur.: Moglo je.
Fr.: Ma reci mi, Jurino, srcem te prosim, kade smo se mi dva navadili ovako razgovarat?
Jur.: Kade? Va Nikolajeve, va Maloj Rusije. Ča si već pozabil? Jedanput sam na svoje uši čul dveh od njih govorit baš ovako, kako i mi dva govorimo večeras. Počeli bi, pak kada bi svršili, onput bi speta počeli i sve tako po uri, po dve.
Fr.: Dobro, ma ča nam je skočilo va glavu, da baš na današnji dan govorimo onako kako i oni va Maloj Rusije? Nedeja, ponedejak, utorak, petak, sobota, pak speta: nedeja, ponedejak i sve tako. Je to jedan razgovor, ki se govori na zadnji dan leta.
Jur.: Ako ćemo pravo: ki j' prvi počel?
Fr.: Ja sam počel.
Jur.: Pak ča se tužiš? Kako si mašil, onako sam ti i otpeval. Da si me ča pametnejega pital, bim ti bil morda ča i pametnejega odgovoril.
Fr.: A ča ćeš, kada j' dan današnji teško pametno i mislet, a kamo pak govorit. Mislim, da bi najbolje bilo, da ti pitaš, a ja, siromah, da odgovaram.
Jur.: Dobro; Reci mi, ča j' [illegible] na svete?
Fr.: Dobar prijatelj.
Jur.: Aj ni, nego mirna savjest. A ki je pak najmudreji čovek na svete?
Fr.: On, ki je najviše knjig pročital.
Jur.: Aj ni, nego on, ki sam sebe pozna. A ki je pak najtrubasteji čovek na svete?
Fr.: Ki najmanje zna.
Jur.: Aj ni, nego on, ki misli, da sve zna. Homo napred: Ka je najveća slava na svete?
Fr.: Bit junak na vojske.
Jur.: Aj ni, nego bit strpljiv i ponizan va nesreće. A ki je pak najbogateji čovek na svete?
Fr.: Ki ima najviše beči.
Jur.: Aj ni, nego on, ki je i z malem zadovoljan. Ko blago je na svete najjače?
Fr.: Lionfant.
Jur.: Aj ni, nego crv, ki će zgrist i lionfanta i čoveka.
Fr.: Kako ja vidim, laglje je pitat nego odgovarat. Ala, pusti sada ti malo mane, da te ja neč pitam.
Jur.: Ala, pitaj!
Fr.: Kako je velik ov svet?
Jur.: Jako velik, ma još je neč puno veće od njega.
Fr.: A ča to?
Jur.: Ljudska bedastoća.
Fr.: A ča j' Bog delal, prej nego j' stvoril ov svet?
Jur.: Mislel je na te i sve se je sam sobum smel, zač je već napred znal, da ćeš me ovo pitat.
Fr.: Jurino, ti si jedanput vragu s torbi skočil.
Jur.: Neka sam. Ma da mi ne biš ča zameril! Ti znaš, da mi dva stojimo kako klisurina.
Fr.: I imamo još morbina.
Jur.: Neka dakle živu Franina i Jurina!
Fr.: I svi naši, koliko ih ima!

Male vijesti iz Italije i cijeloga svijeta

— Sekretar fašističke stranke, ekc. Turati, naredio je, da fašisti pod prijetnjom disciplinarnih kazni ne smiju više da nose znak kluba Rotary namjesto fašističkog znaka. Klub Rotary je nekakav amerikanski internacijonalni klub, za koji se misli, da imaju framasuni svoj uticaj na njega.

— Troškovi za novu kanalizaciju u Trstu predvidjeni su s iznosom od 47 milijuna lira (za 104 kilometara novih kanala).

— Početkom januara otvorit će se automobilska pruga izmedju Trsta i Pule. Ona će ticati Kopar, Buje, Pazin i Vodnjan.

— Poznata tvrtka Fratelli Nicotera, trgovina s brašnom, u Cataniji pala je u konkurz. Napram 18 milijuna lira pasiva imade 8 miljuna lira aktiva.

— Dne 23. decembra podijelio je prefekt u Trstu mnogobrojnim porodicama u Trstu darovè, što ih je njima namjenio eksc. Mussolini.

— Načelnik grada Buseto, gdje se je rodio Giuseppe Verdi, svjetski poznati operni komponist, odlučio je, da sagradi u Busetu novo narodno kazalište, gdje će se davati samo Verdijeve opere.

— Pretor u Novari osudio je nekoga radnika zbog opetovanog pijanstva na dvije sedmice zatvora. Namjesto da ih odsjedi, sudac mu je naredio, da obavi javne radnje u opću korist.

— U nekom selu kod Mitrovice u Slavoniji neki se je 19-godišnji seljak vjenčao s 16-godišnjom djevojkom. Pri tome su slavili silno slavlje. Bilo je pozvano 550 gostova, ali došlo ih je nekoliko stotina više. Svi su jeli i pili i zabavljali se kroz osam dana. Glazbu je svirala ciganska kapela od 80 momaka. Pojeli su 36 praščića, 4 vola, 8 teleta, 400 kokoši, 200 gusaka, 200 purana i masu drugih stvari. Popili su 20 hektolitara piva i 2 hektolitra rakije.

— Poslovna godina talijanskih željeznica zaključila se je sa viškom od 110 milijuna. U to vrijeme (1927-1928) željezničke pruge narasle su od 16.499 kilometara na 16.534. Broj željezničkih agenata opet je bio snižen i to od 169.930 na 166.294.

— «Gazzetta Ufficiale» objavlja dekret, kojim se «modus vivendi» sklopljen izmedju Italije i Francuske dne 3. decembra 1927. produži do 1. aprila 1929.

— Početkom januara prestao je puljski dnevnik «L'Azione». Mjesto «L'Azione» izlazi dnevnik «Corriere striano».

— Advokati i prokuratori province Vidma poslali su ministru Rocco brzojav, kojim traže, da prizivno sudište za njih bude u Trstu, a ne u Veneciji

— Za tekuću godinu predvidjena je tolika proizvodnja šećera, da neće biti potrebno uvažati šećer iz inozemstva. Na šećer iz inozemstva [illegible] carina 120.000 hektara [illegible] šećernu repu a od [illegible] kvantala šećerne repe [illegible]

DOPISI

IZ RIJEKE.

Buna u Afganistanu. - Nije svaka glava za svaku kapu. - Telefon, koji šuti. - Još o Boliviji i Paragvaju. - One tri.

Svi se zacijelo još sjećate onoga kralja iz Afganistana, koji je prošle godine sa svojom ženom proputovao čitavu Evropu. I kralju i kraljici iskazane su tom zgodom u najvećim evropskim prijestolnicama najveće počasti. Kao da su se svi natjecali, tko će da im više ugodi, tko da im se bolje ulaska.

I tako je taj azijatski, kraljevski par mnogo vidio, čuo i spoznao, a kako su on i ona još dosta mladi, nije čudo, što su sve ono, što su vidjeli takodjer i poprimili. Kralju i kraljici nisu se dopali samo evropski parobrodi, automobili, željeznice, aeroplani, veliki gradovi sa svojim širokim ulicama, već i fini saloni, nošnje, mode, elegantni sportovi, jednom riječi: sav onaj fini, raskošni, a recimo i griješni život naših velikih gradova prešao je u njih tako, da su se poslije nekoliko vremena vrnuli kući sa posve nekim drugim, novim nazorima, mislima i običajima. Razumije se, da taj kraljevski par nije imao vremena da bira i da razmišlja, dali su baš svi ti novi nazori, običaji i misli ispravni, i nema li možda medju svim tim evropskim mušicama i takvih, koje mogu i da ubodu i otruju srce i dušu. Pa i sve i da su imali kada, ne bi oni mogli o takvim stvarima da raspredaju, jer su bili do ušiju opojeni svim onim, što su na svojim putovanjima u Evropi vidjeli i čuli. Štaviše, njih se je tako dojmilo, tako ih je sve to zaslijepilo, da su mnogošto vidjeno i naučeno najprije, kako već rekoh, sami poprimili, a poslije su to htjeli silom da nature i svojim podanicima. Muškarci u Afganistanu imali su da se sasvim okane svoje starine i da misle i rade baš onako, kaošto to misle i rade Evropejci, a isto tako i žene. Kraljica im je sama htjela da prednjači: skinula je koprenu, što bi po mohamedanskom zakonu morala da joj pokriva lice, a uz to je i svoje starinsko afganistansko odijelo zamijenila najfinijim, pariskim. Onda je stala da traži od drugih, da i one čine ono isto.

E, ali Afganistanci imaju svoju staru dušu, koja im ne da, da se onako preko noći odreču svega, što im je do tada bilo tako drago i milo. Imaju oni svoj način mišljenja, svoju vjeru i običaje, svoje svetinje i uspomene, koje se ne dadu lako izbrisati, jer su preduboko u srcu okorjenjene. I to srce, u kome su afganistanski predji ohranili toliko lijepih i dragih stvari, najednom se uzbunilo i odgovorilo kralju i kraljici, mi tih vaših tudjinskih novotarija ne ćemo. Mi imamo našu starinu, po njoj nas svijet pozna, da smo živi, na njoj se naša budućnost osniva. Ljepše baštine nemamo potomstvu da ostavimo. To je naš dragi kamen, koji ćemo čuvati kao oko, braniti kao sokó. Ako pak svaka zvijezda svojim svijetlom sijeva i svaka ptica svojim pjevom pjeva, zašto da ne pjevamo i mi onako, kako su nas naučili naši stari? Zašto da pjevamo, kako u Berlinu pjevaju, kad mi imamo naše lijepe stare pjesme? Zašto da plešemo čarlstone i slične glupe blake botome, kad mi imamo naše stare, narodne igre? Tudje tudjinu, a nama naše doliči. Tudje poštujemo, a svojim se dičimo, tako je u nas uvjek bilo i tako će biti...

Evo kako je afganistanski narod odgovorio na novotarije svoga kralja i kraljice. I nije odgovorio samo riječima, već i činom: digao se na noge, i sad imaju kralj i kraljica vraškoga posla, da se obrane od te grdne bune svojih razjarenih podanika. Ima nade, da će se najzada sve lijepo svršiti, nešto će popustiti kralj, a nešto buntovnici. Uostalom Afganistan je tako dalek, da nas se sve to vrlo malo tiče.

Kako već znate, nekom je čudaku palo u pamet, da govori s planetom Marsom — kroz telefon. Taj planet Mars mnogo je veći od mjeseca, manji od naše zemlje, ali joj u koječemu naliči kako jaje jajetu. Na njemu ima snijega i oblaka kao i na našoj zemlji; ima osim toga jedan južni i jedan sjeverni pol. Planet se kreće oko sunca kao i mi, samo što za jedno putovanje oko sunca treba njemu oko dvije godine dana budući da se nalazi od sunca za nekih osamdeset milijuna kilometara dalje negoli mi. Prema tome, ako je na Marsu od prilike sve kao i na našoj zemlji, moglo bi tamo biti i života, ako ima života, moglo bi biti i ljudi, ako ima ljudi, bit će i nebrojeno mnogo čudi, to će reći: da će tamo biti osim glupih takodjer i nekoliko pametnih ljudi, pa ako ima tamo pametnih ljudi, bit će zacijelo i po koji telefon.

Tako je od prilike umovao onaj Englez, koji je sebi nedavno utuvio u glavu, da mora govoriti sa stanovnicima Marsa. On je zaista i namjestio negdje taj telefon i počeo da zvoni: drin! drin! drin! Zvoni čovjek i zvoni, tuck i kucka — nikoga se ne javlja. Sjutradan ista pjesma: zvoni i zvoni — odgovora nema. Najposlije se razljutio i počeo lupati po telefonu i psovati sve u šesnaest: — Šta ne čujete, vrag vas odnio? Što radite, zar spavate? Zašto ne odgovarate? Pokazat ću vam ja [illegible] i sve tako. Englez se ljuti, a Mars šuti, kao usprskos. Puška ga ubila.

Ako svi znaci ne varaju, čini se, da ne će doći do rata izmedju Bolivije i Paragvaja. Meni je to drago. Tako ćemo barem biti poštedjeni od onih dosadnih ratnih «Berihta», kojima nas je u svoje vrijeme toliko gnjavio onaj nesretni generalmajor Höfer. Istu muziku bismo i danas morali da slušamo. Evo kako bi glasili ti američki «berihti»:

«Neprijatelj je pokušao, da zauzme kvotu 156, ali je bio spriječen. Nekoliko zarobljenih. Dvije mašinske puške.»

«Paljba. Neprijatelj nije izišao iz svojih pozicija. Nevrijeme spriječava operacije.»

«Današnji dan je prošao prilično mirno. Nadjeno je nekoliko dum-dum metaka.»

«Položaj nepromijenjen.»

«I danas je položaj ostao nepromijenjen.»

«Neprijatelj je najednom postao aktivniji. Moral naših četa visok. Iz strateških razloga zaposjeli smo čitavu liniju otraga.»

«Neprijateljski «Bericht» o našem taktičnom kretanju lažan je i u mnogočemu pretjeran. Mi smo se borili u vrlo teškim prilikama, jer nam je sunce udaralo u oči.»

«I današnji je dan prošao mirno. Mali «umgrupirung.» Moral izvanredno visok.»

I tako redom. Time nas ne bi mrcvarilo samo Paragvaj, već i Bolivija. Zato ću im biti veoma zahvalan, ako ne dodje medju njima do gušćega.

One tri: Juče se je na Korzu tužio jedan otac drugom ćaći:

— Ja ne znam, šta je, ali meni moj sin nikada ne piše.

— Ne bi ni meni moj pisao, da nisam našao načina, da ga na to prisilim.

— A kako to? — molim vas?

— Evo ovako: Napišem mu, da sam mu u pismu priložio 50 lira.

— Mogu ja momu priložiti i petstotina lira, deran mi ne će ni zahvaliti.

— Jest, ali ja mu samo napišem, da sam mu ih priložio, a priložio zapravo nisam ništa, pa kad on razmota list i pretrese omot, a u njemu ne nadje ništa, tada mi brže bolje piše, nek mu smjesta javim, šta je s novcem, neka reklamiram i sve tako. Na taj čin ja eto doznam, da je onaj huncut negdje ipak živ.

Ona druga:

Opet na Korzu. Jedan se tuži drugome.

— Ja sam ti, brate, propao čovjek.

— Ta što se, za Boga, dogodilo?

— Lopovi su mi ovu noć provalili u dućan...

— Jesu li ti odnijeli mnogo?

— Ništa nisu odnijeli.

— E, pa što onda?

— E, ali ja sam juče rekao ženi, da ću čitavu noć radit u dućanu, dok sam zapravo bio — ti već znaš gdje. Kuku meni, kad kući dodjem!

Posljednja: — Digo, Menigo, kako ti je žene?

— Jako slabo.

— Ma ča mi to govoriš? A ča njoj je?

— Dotor njoj zabranil, da ne sme niš govorit.

— Neboga ženska! Baš mi je milo!

Rokac.

IZ ĆIĆKOG KRASA.

Vatra. - Žena smrznula na putu.

Božićni blagdani započeli su po nekojim našim selima ne baš u skladu sa Isusovim riječima «i na zemlji mir ljudima...» Uznemirilo nas više nesreća u oči blagdana. U Golcu izgorjele su 2 štale pokrivene slamom (strihe). Kad jednom plane slamnati krov, uzalud sav napor oko gašenja. Tako je bilo i u Golcu. Požar je uništio sve što je bilo pod krovom: seno, gospodarsko orudje, vozove, a uz to jednome od seljaka 2 krave. Velika je sreća da one noći nije vjetar nimalo duvao, jer inače bi bile uništene sve susjedne kuće, slamom pokrivene. U isto vrijeme uništila je i u Podgorju vatra jednu kuću. Kuće slamom pokrivene velika su nesreća selima. Bilo je vremena, kad bi si bili naši seljaci sa nevelikim žrtvama lako kuće opekom pokrili i bolje uredili svoj dom — dom u kome se čovjek rodi, poživi u njemu najveći dio svog života i u kome proboravi posljednji dan svoj na mrtvačkom odru. Teško je danas u današnjim ekonomskim prilikama uredjivati kuću, ali ono što je neobhodno potrebno, dužnost je valjana gospodara, da uz bilo koju žrtvu učini.

U noći od 16.-17. decembra planula je vatra na gospodarstvu «Gaberk» iznad Materije i uništilo sve: kuću, štalu, sjenik. Spasili se jedva ljudi i stoka. Srećom bili su svi nešto osigurani, ali pita se koliko će dobiti.

Oštra studen pred božićnim blagdanima zahtevala je kod nas i jedan ljudski život. Na stazi iz Vodica u Golac našli su seljaci u jutro na 22. dec. smrznutu ženu. Sirota rodom iz Vodica, udata u Golcu, vraćala se u Golac. Fizički onemogla, pala je na zemlju i zaspala za uvijek. «Štrige su je ugušile na kvaterni tjedan,» čulo se mrmljanje naših ženica. «Štrige i crne more imadu tog tjedna najveću moć i zato tih dana najjače tlače one nesretnike, koji se slučajno u noći na putu izvan doma nadju.»

Na ovu sirotu žrtvu je [illegible] tjelesnu slabost, a nikakve štrige ni more.

Domaće novosti

> *Sretnu novu 1929. godinu*
> *svim saradnicima, predplatnicima i čitateljima žele*
> *Uprava i uredništvo Istarske Riječi.*

Veliki istarski vodovod.

U zadnjem smo broju javili, da je istarski prefekt primio iz Rima obavijest, da je odobren nacrt za gradnju velikog istarskog vodovoda. Prefekt je odmah pristupio konstituiranju konsorcija za vodovod. Dne 29. decembra sastali su se u Puli predstavnici istarskih općina za stvorenje konsorcija izmedju pokrajine i 29 interesiranih općina. Inž. Veronese je rastumačio svoj nacrt za gradnju vodovoda. Puljski podeštat on. Bilucaglia je u ime svojih drugova izrazio prefektu i inž. Veronese zahvalnost za njihovo zauzimanje u ovom pothvatu historičke važnosti, jer će se sada ostvariti, što je Austrija kroz 130 godina proučavala i obećavala. Prefekt je predložio, da na sjednicama konsorcija bude prisutan i federativni tajnik stranke, da se time dade stranci prigoda, da slijedi za svakim korakom rada u konsorciju.

Kako je poznato, troškove za gradnju vodovoda će snašati: 75% država, 5% pokrajina i 20% interesirane općine.

Rasprodaja koledara.

Ko ne želi ostati bez koledara «Franina i Jurina» za godinu 1929. neka ga odmah naruči, jer smo već pri koncu rasprodaje. Naši čitatelji iz Puljštine mogu dobiti koledar i u Puli u papirnici via Barbacani br. 17, cartoleria Veit.

Nagrade mnogobrojnim obiteljima u Slumu.

U sjedištu slumske općine u Račjivasi sakupio je općinski komesar glavare porodica sa velikim brojem članova, da im razdijeli nagrade, koje je poslao načelnik vlade on. Mussolini. Bili su nagradjeni: Ivančić Josip iz Sluma, Šverko Roko iz Klenovšćaka, Brajković Ivan iz Dana, Buljevac Ivan iz Koprinjaka, Poropat Ivan iz Dana, Poropat Martin iz Dana i Božić Jure iz Rašpora. Komesar je napomenuo, da ove nagrade sa strane načelnika vlade nisu potpore, već su samo priznanje važnosti porasta pučanstva.

Nagrade mnogobrojnim obiteljima u Pazinu.

Načelnik vlade on. Mussolini u znak priznanja za mnogobrojne obitelji doznačio je pazinskoj općini ove nagrade: Šaina Josip iz Gračišća 200 lira, Bason Santo iz Škopljaka 400 lira, Krivičić Vinčenco 400 lira, Šuran Anton iz Berma 400 lira, Šain Ivan iz Lindara 400 lira, Matejčić Josip iz Kršikle 400 lira i Kalister Kalisto iz Krbuna 500 lira.

Odobrenje centralne blagajne istarskih seoskih posujilnica.

Ministarskim dekretom od 12. decembra 1928. dozvoljava se centralnoj blagajni istarskih seoskih posujilnica u Puli da započne svojim djelovanjem isključivo na području istarske pokrajine. Ova ustanova je ustanovljena na temelju sporazuma predstavnika istarskih seoskih posujilnica, puljske posujilnice i federalnog istituta kao zadruga na ograničeno jamčenje.

«Città di Milano» u Puli.

U Pulu je došla ladja «Città di Milano». Ova se ladja toliko spominjala, jer je služila kao baza za Nobilovu ekspediciju na sjeverni pol. Sada je ta slavna ladja preuzela svoju staru funkciju postavljanja podvodnog kabela, pa je radi toga i došla u Pulu.

Smrtna kosa.

Dne 27. decembra umro je u Premanturi 19-godišnji mladić Josip Mezulić, sin vrlo štovanog i razumnog gospodara Josipa Mezulića. Pokojnik je četiri godine učio zanat u tvornici češalja i gumbova u Zagrebu, a iza kako je izučio zanat, bio u toj struci neko vrijeme i uposlen. Na radu je obolio, pa je morao ići u zagrebačku bolnicu. Odatle se vratio kući i ovdje bolovao još pola godine, dok mu nije sada ona nemilosrdna bolest — sušica — pretrgala nit života, kad je počeo da samostalno stupa u život. Njegovim roditeljima i braći naše saučešće, a pokojniku nek je laka domaća rodna zemlja.

Sekcija prizivnog sudišta na Rijeci.

Kr. dekretom-zakonom od 6. decembra 1928. ustanovljuje se sa danom 1. jula 1929. sekcija prizivnog sudišta na Rijeci za djelokrug tribunala Rijeke, Pule i Zadra. Ova sekcija je odvisna od prizivnog sudišta u Trstu. Istim je dekretom odredjeno, da suci i sudski činovnici tršćanskog prizivnog sudišta i njegovih sekcija, koji potječu iz austrijske administracije ili riječke administracije, moći će učiniti molbu, da budu penzionirani, ako to odobri ministar pravde. Do 31. decembra 1929. moći će biti otpušteni iz službe suci i sudbeni činovnici spomenutih sudbenih [illegible], koji radi bolesti ili nesposobnosti [illegible] nisu u stanju da [illegible]

Silna mećava po gorskim krajevima.

U srijedu ujutro padala je silna mećava po sjevernim krajevima Istre, a još više po Krasu. Snijeg je spriječio redoviti željeznički saobraćaj. Na pruzi Pula - Trst vlak se je morao ustaviti na štaciji Podgorje, jer nije mogao dalje radi visoko nametnutog snijega na pruzi. Tamo je morao čekati 6 sati, dok nije došao novi vlak iz Pule, koji je preudešen za čišćenje snijega. Tako je onaj vlak, koji bi imao iz Pule doći ujutro u Trst u 10 sati, došao tekar u 4 poslije podne.

Na željezničkoj pruzi Trst - Postojna željeznički je saobraćaj sasma prestao. Izmedju Divače i Ležeća je na željezničkoj pruzi bio snijeg visok do 3 metra tako, da ni pomoćni vlakovi, koji čiste snijeg, nisu mogli ništa učiniti. Vlakovi, koji su se nalazili na pruzi, morali su se zaustaviti. Jake skupine željezničkih radnika išle su da čiste put. Da se pak internacionalni saobraćaj sasma ne prekine, skrenuti će ekspresni vlak Pariz - Carigrad preko Podbrda na Jesenice i zatim u Ljubljanu, namjesto da ide preko Postojne. Već mnogo i mnogo godina nije bilo takove mećave.

Pozdravi iseljenika iz Argentine.

Svim znancima, prijateljima i čitateljima «Istarske Riječi» žele sretnu novu godinu naši iseljenici iz Buenos Airesa: Andrija Kalčić Hrasnica, Andrija Gržin, Ivan Sirotnjak, Ivan Sirotnjak Antić, Viktor Janjetić, Mery Janjetić, Ante Mihalić, Svetko Mihalić, Ante Perišić, Ante Kurelić, Ivan Grum, Vlado Piglić, svi iz Lovrana, Josip Dešković i Ante Peršić iz Mošćenica, Vinko Kovačević i Gjuro Zorica iz Splita te Josip Kekez iz Sinja.

Ovi isti iseljenici upozoravaju one, koji žele onamo da dodju, a nemaju kakvog zanata, nek ostanu kod kuće. Ima de na hiljade i hiljade nezaposlenih težaka. Ima i takovih iseljenika, koji [illegible] Za težake [illegible] plaće od [illegible] [illegible]

Kretanje pučanstva u Trstu.

Rodjenih: u novembru živih 284, mrtvih 12; u decembru živih 333, mrtvih 9; razlika 49 više rodjenih živih, 3 manje rodjena mrtva.

Mrtvih: u novembru 313, u decembru 347; razlika 34 više mrtvih.

Vjenčanih parova: u novembru 167, u decembru 207; razlika 40 više vjenčanih parova.

Ne loži vatru bez dimnjaka.

Poznato je da je u kući opasno držati vatru, a da izgaranje ne izlazi kroz dimnjak, jer izgaranjem nastaju otrovni plinovi, osobito kod izgaranja ugljena. Dne 28. ovog mjeseca je nastradala baš radi toga jedna starica u Puli, neka Ana Sošić. Ona je cijeli dan radila, a kad se vratila kući, stavila je u jednu posudu karbun u sobu i palila, da se ugrije. Karbun je razvijao otrovne plinove, koji su se raširili po sobi, te su omamili staricu. Ona se je onesviješćena srušila na tlo. Zapalilo joj se je odijelo, a ona si nije mogla pomoći. Slučajno su mimo njezine kuće prolazili karabinijeri, koji su opazili dim. Ušli su u kuću i tamo našli Sošićku svu izgorjelu. Prenesli su je u bolnicu u vrlo teškom stanju, ali teško da ostane živa.

Razbojnički napad kod Kopra.

U Kavalićima kod Sv. Antona kod Kopra u 10 sati uveče ušli su u sobu jednog seljaka dva razbojnika. Čim su se pojavili na vratima jedan je odapeo pet hitaca jedan za drugim. Gospodar, starac od 60 godina ostao je odmah mrtav. Žena se sakrila iza kreveta i zvala na pomoć. Razbojnici su razbili ormar, u kome su znali da ima novaca, ali odnjeli nisu ništa, jer su morali pobjeći. Došli su naime susjedi, koji su čuli zapomaganje napadnute žene. Više je osoba radi ovog napadaja i umorstva zatvoreno i vodi se dalnja istraga.

Razno

Mjesto koje ne će da primi 150 hiljada dolara. To čudno mjesto zove se Bidhošć u Poljskoj. Prije sedam godina umrla je u Americi gdja Leona Coenova, koja se rodila u tom mjestu i u mladim danima iselila se u Ameriku. Ondje se je udala i živila sretno. Na svoje rodno mjesto nije mogla nikako zaboraviti i kad je umirala odredila je u oporuci da se 150.000 dolara pošalje općini Bidhošć po tim uslovom, da se svota upotrebi za potpomaganje siromašnih starih Židova, koji su ostali bez igdje ičega. Kao nagradu za upravljanje ovim imetkom ostavila je ova Amerikanka gradu Bidhošću veliku galeriju slika u vrijednosti od nekoliko desetina hiljada dolara. Općinsko zastupstvo spomenute općine očito se ne odlikuje suviše bistrim glavama. Ono je naime zaključilo da ovaj dar ne prima, i to iz razloga, što u mjestu nema starih Židova.

300.000 slijepaca u Rusiji. Broj slijepih u Rusiji mnogo je veći nego u drugim državama. To se može objasniti time što u Rusiji mnogi ljudi gube vid uslijed jako proširenih očnih bolesti, naročito trahoma. Prema popisu od 1886. godine bilo je u Rusiji 190.000 slijepih. Medjutim u zapadnoj Evropi je procentualno bilo šest puta manje slijepaca. Prilikom popisa stanovništva od 1897. godine nabrojeno je 250.000 slijepih, pa se tom prilikom konstatovalo da se sljepoća jako širi medju finsko-mongolskim plemenima. Prema popisu od 1913. godine imade 320.000 slijepih u Rusiji, a taj je broj ostao po prilici i danas.

Zagonetna epidemija medju djecom. U španjolskoj provinciji Santander bjesni od nekog vremena epidemija medju malom djecom. Uzrok i karakter epidemije još nije objašnjen. Djeca dobivaju jake rane na koži, a mnogo od njih je i pomrlo. Točnom istragom ustanovilo se da je epidemija uzrokovana od otrovanog praška za posipanje. Misli se da je nemarnošću, mjesto običnog praha, zakopavan arsenik i taj izaziva strašne rane na koži. Naravski ako se to ustanovi da će fabrika biti pozvana na tešku odgovornost.

Zagonetan princ od Kurdistana. — U Amsterdamu uhapšen je neki varalica Muhamed koji je u Berlinu, Londonu, Washingtonu i Parizu izveo najnevjerojatnije prevare, pod raznim zvučnim imenima. On je godine 1921. osvanuo u Washingtonu kao opunomoćenik neke navodne princese Fatime od Egipta, a nazivao se «princ od Kurdistana». Stanovao je sa princesom u otmjenom hotelu. Par je uskoro dobivao pozive od otmjenoga društva a bio je, šta više, i zvanično primljen od predsjednika republike. Godine 1923. boravio je varalica u londonskom Savoy-hotelu i to u sobi za koju je dnevno plaćao 100 funti sterlina, a nastupao je u uniformi bogato iskićenoj zlatom. Londonska policija je ustanovila da je on rodjen godine 1900. u Egiptu i da je mnogo godina radio kod jedne londonske firme, gdje je gladio pantalone. Nakon daljnjih pustolovina svratio se Muhamed u Berlin gdje je stanovao kao »Kurdistanski prestolonasljednik« u najotmjenijem hotelu. U svojoj zlatnoj odori, okićen mnogobrojnim orijentalnim ordenima, bio je mnogo željeni gost u mondenim salonima. Navadjao je da želi organizirati filmsku ekspediciju u Kurdistanu, pa je od poštivaoca njegova spola dobivao velike novčane iznose, koji su mu omogućavali da živi na velikoj nozi.

Golema kradja na izložbi štampe. — Prilikom izložbe štampe u Kölnu nestalo je na neobjašnjiv način mnogo nenadoknadivih rukopisa koji pripadaju Guttenbergovemu muzeju u Mainzu, a koji su procijenjeni na 200.000 maraka. Nestalo je jednog molitvenika iz XV. stoljeća, koji je bio vlasništvo Karla Hrabroga Burgundskoga. Rukopis imade devet miniatura, a obrubljen je sa vrlo bogatim risarijama. Dalje je nestalo jedne njemačke biblije sa slikama. U toj bibliji nalazi se 80 slika iz starog i 18 slika iz novog zavjeta. Dalje manjka jedan psalterij iz XV. stoljeća, pisan na pergameni, jedno Ivanovo evandjelje iz XII. stoljeća, zatim zbirka latinskih rukopisa i nekoliko rukopisa iz XII. i XIII. stoljeća.

Razbojnici ugrabili 22 djevojke. — Historija Mexika puna je raznih razbojstava i zločina, ali što se je ovih dana dogodilo u gradu Jicotepec, to nadilazi svaku fantaziju. Razbojnici su napali na taj grad i odveli silom 22 mlade djevojke. 70 razbojnika provalilo je u mjesto, i dok je gotovo cijelo stanovništvo bilo u kinu, zaposjeli su glavne ulice, razbili općinsku kuću dinamitom, provalili u kino i primorali sve posjetnike da ostanu na svojim mjestima. Onda su opljačkali sve ljude. Na njihovu zapovijed morale su se djevojke i žene postaviti pred zgradu. Razbojnici su onda potražili 22 najljepše djevojke i odveli ih. Majke mladih djevojaka molile i nudile su sav novac i nakit. Neke majke su se onesvijestile. Medjutim ništa nije ganulo ove odvratne razbojnike, koji su naglo sa svojim plijenom nestali. Odaslane su vladine trupe da ih progone, ali do sada im još nije pronadjen trag.

Njemački poslanik u Budimpešti ubio čovjeka. — Budimpeštanski listovi javljaju o teškoj lovačkoj nesreći u koju je upleten njemački poslanik barun Schön. Poslanik je bio u lovu na divje patke kod budimpeštanskog velikog župana. Barun je po jezeru vozio u čamcu jedan gonič i on je stojeći pucao na patke. Nenadano se čamac izvrnuo i poslanik je pao u vodu. Kod pada je nehotice opalio pušku i zatjerao sačmu goniču u nogu. Poslanika su ostali učesnici izvukli iz vode, a goniča su automobilom prevezli u bolnicu. Kako je medjutim gusta sačma rastrgala glavnu žilu umro je nesretnik usput od gubitka krvi. Istragom je odmah konstatovalo, da za ovu žalosnu nesreću nitko nije odgovoran. Lov je odmah prekinut a nesretni poslanik vratio se u Budimpeštu.

London se može uništiti za 12 sati s novim ratnim plinom. — Na skupštini prijatelja Društva Naroda u Londonu održao je lord Halsbury predavanje o budućem ratu. On je rekao, da će u idućem ratu po svoj prilici biti upotrebljen neki novi plin, sa kojim se stanovništvo Londona može uništiti za 12 sati. Po računu predavača za to će dostajati 42 tone plina. Još se ne zna, kakav će to plin biti, ali sve velike zemlje već 10 godina neumorno istražuju takav plin i neda se zamisliti da ne bi pronašle jedno sredstvo, koje će biti jače od svih do sada upotrebljavanih. Možda će novi plin biti još i strašniji nego si to čovjek i zamišlja. Jedina garancija protiv takve strašne opasnosti bila bi prijetnja sa represalijama. Svaka zemlja treba da zna, ako pokuša uništiti London, da Engleska ne će zastati niti pred najstrašnijom osvetom. U isti mah bile bi tako uništene dvije zemlje. To je, kaže lord Halsbury, jedini način da se spasi civilizacija.

Profesor Gilbert Murray, nadovezujući na Halsburyjevo predavanje, kazao je da se jedina zaštita protiv strašnih mogućnosti kemijskoga rata sastoji u tome, da se velike kemijske industrije svijeta internacijonaliziraju. Englezi, Francuzi i Talijani morali bi dobiti mjesto u upravnim savjetima njemačkih fabrika, tako da se ove ne bi mogle upotrebiti kao instrumenat rata. Pitanje bi li se tako moglo spriječiti da fabrike ne okupira jedna vlast koja vodi rat, do sada još nije odlučeno. Na koncu debate narodni poslanik Ammon dao je vrlo pesimističku izjavu. On je kazao da će svi predlozi o zabrani upotrebe izvjesnih ratnih sredstava, a naročito kemijskih produkata, ostati bez svakog učinka. Čim planu neprijateljstva, ne će nitko više paziti na ustanove zabrane i zato će sve zabrane ostati bez praktičnog rezultata.

Na Filipinima tajfun ubio 200 ljudi. Iz Manile javljaju o silnom tajfunu, koji je pogodio srednje filipinsko otočje. Na samom otoku Leyti ostalo je uslijed nevremena do deset hiljada ljudi bez krova nad glavom. Materijalna šteta računa se na milijune, a broj ljudskih žrtava diže se na 200.

Prije raspustili harem, a sada ih sile na ženidbu. — Jedna od modernih uredaba Turske bile je u nedavnoj prošlosti, da su raspušteni haremi, u kojima su Turci držali svoje žene. U Turskoj je bilo dopušteno kako je to poznato, mnogoženstvo. Sada medjutim, kako vijesti iz Angore javljaju, došlo je dotle, da se mladi Turci nerado uopće žene, pak je vlada naumila da tome predusretne raspisom naročitih i dosta visokih poreza na neženje.

Velika znanstvena ekspedicija sprema se na sjeverni pol. — Iz Berlina javljaju o pripremama, koje se već sada čine za jednu veliku znanstvenu ekspediciju, koja bi u proljeću 1930. imala proslijediti za sjeverni pol i to u velikom njemačkom zrakoplovu «Graf Zeppelin». Zrakoplovom će upravljati dr. Hugo Eckener, sadanji njegov komandir, a naučenjaci, koji će na taj put poći, uključivati će predstavništvo Njemačke, Norveške, Amerike, Sovjetske Rusije i sedam drugih narodnosti. Znanstveno odijelenje predvoditi će Fridjof Nansen.

Izdavač, direktor i odgovorni urednik: IVAN STARI
Tisak: TISKARA „EDINOST" U TRSTU.

RED VOŽNJE

Važi od 1. januara 1929. dalje.

Željeznička pruga Trieste-Campomarzio—Pola (Trst—Pula i obratno)

	putnički	brzi	mješoviti		putnički	odlazak	Km	STANICE	dolazak	putnički	mješoviti		brzi	putnički	
	*5.35	12.45	12.10		19.—		—	Trieste-Campomarzio (Sv. And.)		9.42	7.40		16.36	21.08	
	5.50		12.25		19.15		5	S. Anna di Trieste (Sv. Ana)		9.29	7.27		16.23	20.55	
	6.03		12.38		19.28		9	S. Giuseppe della Chiusa (Ricmanje)		9.17	7.15			20.43	
	6.09		12.44		19.34		10	S. Antonio-Mocco (Boršt)		9.13	7.11		16.09	20.39	
	6.24		12.59		19.49		13	S. Elia (Draga)		8.59	6.57		15.55	20.25	
	6.37	13.42	13.12		20.02	dol.	20	Erpelle-Cosina (Herpelje-Kozina)	odl.	8.45	6.45		15.43	20.13	
	6.53	13.58			20.18	odl.			dol.	8.28			15.27	19.57	
	7.				20.25		24	Bresezza del Taiano (Prešnica)		8.21				19.50	
	7.07	14.11			20.32		28	Piedimonte del Taiano (Podgorje)		8.13			15.15	19.42	
	7.19				20.44		34	Sasseto (Zazid)		8.04				19.33	
	7.27	14.30			20.52		38	Acquaviva-Valmorasa (Rakitovac)		7.52			14.57	19.21	
	7.36	14.39			21.02		44	Pinguente (Buzet)		7.35			14.40	19.04	
	7.45	14.47			21.11		49	Rozzo (Roč)		7.26			14.29	18.55	
	8.—	15.—			21.24		54	Castel Lupogliano (Lupoglava)		7.15			14.18	18.43	
	8.09				21.34		63	Colmo (Hum)		7.06				18.28	
	8.18				21.43		67	Borutto (Borut)		6.51				18.19	
	8.34	15.25		17.15	21.59		72	Cerreto istriano (Cerovlje)		6.42		11.34	15.50	18.10	
	8.40				22.05		74	Novacco (Novaki)		6.29				17.57	
	8.49	15.37		18.46	22.14		79	Pisino (Pazin)		6.21		11.20	15.33	17.49	
	9.03				22.29		86	Checchi (Heki)		6.11				17.39	
	9.11	15.57		19.14	22.37		90	S. Pietro in Selve (Sv. Petar u Šumi)		6.02		10.09	15.17	17.30	
	9.20				22.46		95	Gimino (Žminj)		5.52				17.20	
5.55	9.29	16.12	14.45	19.33	22.57		99	Canfanaro (Kanfanar)		5.44	9.13	9.50	15.02	17.12	18.45
6.03	9.36		14.54	19.58	23.04		102	Smogliani-Carmedo (Smoljani)		5.36	9.06			17.04	18.41
6.11	9.42		15.03	20.07	23.10		106	Sanvincenti (Sv. Vičenat)		5.29	8.58			16.57	18.33
5.20	9.49		15.13	20.16	23.17		108	Zabroni-Roveria (Cabranići)		5.23	8.50			16.51	18.25
7.37	10.02	16.38	15.44	20.32	23.30		117	Dignano (Vodnjan)		5.08	8.33		12.36	16.37	18.08
5.46	10.10		15.54	20.41	23.38		121	Gallesano (Galižana)		5.—	8.19			16.29	17.54
9.—	10.22	16.55	16.10	20.55	23.50		130	Pola (Pula)		4.45	8.—		12.15	16.14	17.39

iz Rovinja — iz Cerovlja do Kanfanara samo III razred osim nedjelje — iz Kanfanara do Cerovlja samo III razred osim nedjelje — u Rovinj

Željeznička pruga Trieste—Parenzo (Trst—Poreč i obratno)

Putnički vlakovi					odlazak	Km	STANICE	dolazak	Putnički vlakovi				
	5.—	9.47	13.55	18.25		—	Trieste Campomarzio (Trst-Sv. And.)		7.50	12.	18.20	21.16	
	.22	10.09	14.18	18.48		5	Trieste-Servola (Trst-Škedenj)		7.28	11.40	17.58	20.54	
	.46	10.33	14.41	19.11		11	Muggia Milje		7.02	11.14	17.32	20.28	
	5.57	10.44	14.52	19.22		15	Albaro Vescovà (Škofije)		6.53	11.04	17.21	20.18	
	6.05	11.—	15.01	19.31		17	Villa Decani (Dekani)		6.45	10.54	17.10	20.09	
	6.28	11.40	15.24	19.55		23	Capodistria (Kopar)		6.25	10.35	16.49	19.51	
	6.49	12.40	15.45	20.16		30	Isola d' Istria Izula		5.51	10.08	16.05	19.18	
	7.13	13.07	16.09	20.40		37	Portorose-Pirano (Portorose-Piran)		5.27	9.44	15.09	18.54	
	7.54	14.07	16.51	21.23		48	Salvore (Savudrija)		4.46	9.03	14.08	18.13	
5.05	8.37	14.40	17.33	21.56		59	Buie (Buje)		4.15	8.32	13.30	17.42	20.3[illegible]
5.38	8.58		17.54			62	Grisignana (Grožnjan)			8.01		17.12	20.13
6.22	9.36		18.31			78	Portole (Oprtalj)			7.20		16.30	19.52
7.10	10.04		18.59			86	Bagni S. Stefano-Levade (Livade)			6.57		16.08	19.0[illegible]
7.35	10.19		19.14			90	Montona (Motovun)			6.37		15.47	18.4[illegible]
7.48	10.33		19.28			95	Caròiba (Karojba)			6.25		15.35	18.1[illegible]
8.20	10.57		19.52			103	Visinada (Vižinada)			6.01		15.11	17.5[illegible]
8.45	11.16		20.11			109	S.Domenica Villa Sammarco (Labinci)			5.42		14.52	17.2[illegible]
8.55	11.23		20.18			111	Visignano (Višnjan)			5.33		14.43	17.05
9.07	11.35		20.30			116	Villanova (Novavas)			5.20		14.30	16.45
9.27	11.54		20.49			123	Parenzo (Poreč)			5.—		14.10	16.25

Željeznička pruga Canfanaro—Rovigno (Kanfanar—Rovinj i obratno)

mješ.	putn.	mješoviti		odlazak	Km	STANICE	dolazak	mješ.	putn.	mješoviti	
9.35	13.10	19.40	22.59		-	Canfanaro (Kanfanar)		5.37	12.47	15.52	22.42
9.55	13.30	20.00	23.19		9	Sossi (Sošići)		5.19	12.29	15.34	22.22
10.03	13.38	20.07	23.26		11	Villa di Rovigno (Rovinjsko Selo)		5.11	12.21	15.26	22.13
10.22	13.57	20.26	23.45		21	Rovigno d' Istria (Rovinj)		4.50	12.—	15.05	21.50

Željeznička pruga Trieste—Fiume (Trst—Rijeka i obratno)

Putnički		brzi	putnički	brzi	odlazak	Km	STANICE	dolazak	brzi	putnički		brzi	putnički
19.05	14.40	9.15	7.30	1.—		—	Trieste Centrale (Trst južna stanica)		9.08	13.05	16.35	20.17	22.3[illegible]
19.39	15.14	9.56	8.04	1.37		17	Aurisina (Nabrežina)		8.39	12.40	15.59	19.44	21.5[illegible]
	15.41	10.25		2.06		28	Opicina Campagna (Općina)				15.43	19.30	21.34
20.27	16.08	10.53	8.52	2.36		45	Divaccia S. Canziano (Divača)		8.04	12.05	15.16	19.07	21.1[illegible]
21.06	16.44	11.30	9.32	3.15	dol.	69	S. Pietro del Carso (Sv. Petar na Kr.)	odl.	7.35	11.57	14.47	18.59	20.4[illegible]
21.20	16.52	11.42	9.47	3.25	odl.			dol.	7.28	11.26	14.25	18.55	20.[illegible]
21.45	17.17	12.07	10.09	6.07		86	Torrenova-Bisterza (Trnovo-Il. Bistr.)		6.55	10.56	13.36	18.01	20.[illegible]
22.04	17.36	12.24	10.31	6.35		98	Sappiane (Šapjane)		6.32	10.30	13.08	17.35	19.5[illegible]
22.23	17.55	12.43	10.50	6.57		110	Giordani (Jurdani)		6.15	10.11	12.45	17.16	[illegible]
22.33	18.09	12.54	11.—	7.10		116	Abbazia-Mattuglie (Opatija-Matulji)		5.50	9.51	12.26	17.[illegible]	18.5[illegible]
22.50	18.21	13.06	11.20	7.35		130	Fiume (Rijeka)		5.25	9.30	11.50	16.5[illegible]	[illegible]

Željeznička pruga Divaccia—Erpelle—Cosina (Divača Herpelje—Kozina i obratno)

VLAKOVI mješoviti			odlazak	Km	STANICE	dolazak	VLAKOVI
5.56	12.25	19.10			Divaccia S. Canziano (Divača)		[illegible]
6.15	12.37	19.2[illegible]		6	Rodik (Rodik)		[illegible]
9.25	12.48	19.37		12	[illegible]		[illegible]

Broj 2 Poštanski tekući račun. (Conto corrente con la posta) **U Trstu, 10. januara 1929. - God. VII.** Pojedini broj 25 cent. **God. VII.**

„Istarska Riječ“
izlazi svakog četvrtka uveče. Dva puta u mjesečno izdaje gospodarski prilog „Narodni Gospodar“. Pretplata za tuzemstvo iznaša [illegible] Lir na godinu a **za inozemstvo** 25 lira. Uredništvo i uprava: Istarska Riječ Trst (Trieste) Piazza Oberdan 1/I. Telef. uredništva i uprave 50-19

ISTARSKA RIJEČ

Tjednik za pouku, gospodarstvo i politiku istarskog naroda.

„Slogom rastu male stvari, a neslogu sve pokvari“. - Narodna poslovica.

Važne izjave načelnika vlade

Rijetki su slučajevi, da načelnik **vlade** on. Mussolini daje izjave privatnim upitima o političkom položaju, jer niti mu dozvoljava njegov ogromni dnevni posao niti je to njegov običaj. Radi toga su i njegove izjave od veće **važnosti**, naročito ako se te izjave tiču izvanjske politike. »Corriere della Sera« javlja iz Londona, da je načelnik vlade primio jednog novinara englesko-američke novinarske službe i da mu je odgovarao na razna pitanja, koja je novinar postavio načelniku vlade i vodji fašizma.

Na pitanje o fašizmu, odgovorio je, da fašizam nije, kako bi se to htjelo u inostranstvu prikazati, apsolutno pokoravanje, niti je tiranija, niti aristokracija, niti plutokracija, već je usredotočena, odgovorna i disciplinirana demokracija. Talijani prvi put u životu imadu svoj vlastiti režim. Vele da je u Italiji tiranija. To je bedasto. Nema postojanije vlade na svijetu — rekao je on. Mussolini — nego što je moja. Fašizam nije vlada klase ni vlada jednog čovjeka, nego vlada svega talijanskog naroda. Ona se naslanja samo na jednu stranku sa jednim milijonom odraslih članova, dva milijuna podmlatka i više milijuna proizvadjača, organiziranih u krilu države. Prije fašizma nije bilo u Italiji demokratije, već samo demagogija. Narod se nije brinuo glede vlade, niti je u vladi sudjelovao. Izbori nisu faktični izraz volje naroda. Opći izbori su samo prevara. Suglasnost naroda se izražava radom, disciplinom i moralnom solidarnošću. Eto jasnog primjera. Radnici i seljaci pristali su na skraćenje plaća za jednu milijardu, da se učvrsti valuta.

Fašizam je sa onim koji rade i proizvadjaju, koji uopće doprinašaju dobrobiti naroda. Fašizam je za radnike učinio više nego ikoja druga talijanska vlada: priznao je zahtjeve radnika, uvrstio je u državu sindakate poslodavaca i radnika. U Italiji je rad jednak kapitalu. Nema štrajkova, jer postoji sud rada, koji pravedno odlučuje. Prošlo je vrijeme, kad je u Italiji rad bio podredjen kapitalu, kad su kapitalisti mogli raditi od radnika, što ih je bilo volja i kad su radnički sindakati mogli raditi proti općim interesima. Fašizam je ustanovio novi režim socialne pravednosti i u pogledu socialnog zakonodavstva učinio je više nego boljševistička Rusija i demokratska Amerika. To je naglasio i vodja socialista Albert Thomas. Eto što stavlja Italiju na prvo mjesto medju drugim narodima: osiguranje radnika i seljaka, zakoni o radu, radničke kuće, zaštita djece, siromaha i bolesnika, odgoj mladeži.

Ali i kapital je zaštićen, jer i sindakati i poslodavaoci su u službi nacije. Temeljno načelo države je, da su interesi nacije nad interesima klase ili pojedinca. Svrha fašizma nije borba, već suradnja, ne rasipnost već štednja.

Iza toga je načelnik vlade tumačio novinaru temelje korporativne države i obrazložio, kako u fašističkoj Italiji nema socializiranja države, jer je privatna iniciativa dozvoljena i slobodna.

Glede budućnosti Italije rekao je on. Mussolini, da ona ide zatim, da bude poštovana. Pitanje ekspanzije je hitno i Italija mora biti pripravna. Naša svrha nije rat, ali moramo biti spremni. Mislim da će godine 1935. — nastavio je načelnik vlade — nastati takove prilike, da će biti potrebna promjena sadašnjeg uredjenja Evrope. Mirovni ugovori su pogrješni. Mnogi odnošaji, koji su nastali iza rata, morat će biti uredjeni. Siguran sam da će to biti tekom vremena. Ima naroda, koji ne mogu ostati u stanju, kakovom se sada nalaze. Na primjer Madjari. Ugovori mogu se preinačiti mirnim i prijateljskim putem. Znadem da su druge države protivne mijenjanju ugovora, ali promjena je neizbježiva. Mi želimo mir, da možemo nastaviti započeto djelo. Ali smo spremni na rat, jer znamo da je rat realnost. I mi se spremamo skromnim sredstvima. Mi trošimo mnogo manje na kopneno i pomorsko naoružanje od Francuske, Engleske, Rusije i Njemačke. Naše je naoružanje potrebito za obranu našeg opstanka i za našu budućnost.

Ovaj moj pokret nastavit će se i iza mene. Budućnost Italije je osigurana u rukama balila, budućih fašista. Ako danas nije cijela Italija fašistička, bit će to onda, kad naraste sadašnji podmladak. Ovi milijuni mladeži stoje mi na srcu, jer su oni garancija za budućnost.

Politički pregled

On. Balbo u New-Yorku.

Državni podsekretar aeronautike on. Balbo je na svom putu po Americi došao na svoju zadnju etapu u New-York. Tu se je oprostio sa vlastima, političkim, financijalnim i industrijalnim krugovima na ručku, što ga je u njegovu počast priredilo talijansko-sjeverno američko društvo. Bili su izrečeni razni govori, na kojima se izražavala simpatija i štovanje Italiji. Govorio je i načelnik grada New-Yorka Walker.

Registracija Neptunskih konvencija.

Još dne 19. decembra talijanska je vlada poslala društvu naroda na registraciju konvencije sklopljene izmedju Italije i Jugoslavije. Stalni jugoslavenski delegat u Ženevi je u petak podnastro sekretarijatu društva naroda beogradske i neptunske konvencije i ugovore izmedju Jugoslavije i Italije na registraciju i objavljenje. Ova se registracija u ovaj momenat smatra kao dobar znak za obnovljenje ugovora o prijateljstvu sa Italijom, što se u krugovima društva naroda naročito želi.

Ministar Martelli u Milanu

U Milan je došao ministar nacionalne ekonomije Martelli, da zastupa vladu na izložbi kože, koja se tamo drži, a koju je on svečano otvorio.

Statističke knjige kralju.

Kralj je primio u privatnu audijencu predsjednika centralnog statističkog instituta profesora Corrada Ginija, koji mu je predao 4 sveska o stanju industrije i sve druge publikacije, koje je institut izdao u zadnje dvije godine opstanka, iza kako je pretvoren u samoupravno biće. Vladar je bio vanredno veseo ovom poklonu te se je interesirao o djelovanju instituta.

Godišnjica smrti kraljice majke.

Na godišnjicu smrti pokojne kraljice Margerite u petak su kralj i kraljica prisustvovali zadušnicama u Pantheonu, gdje je pokojna kraljica pokopana. Poslije službe božje došli su u crkvu i potpisali se u knjigu na grobu izaslanici senata i poslaničke zbornice te rimski guvernator princ Boncompagni Ludovisi u pratnji viceguvernera konta d'Ancora.

Istraga glede sjeverne ekspedicije.

U ponedjeljak se je sastala komisija, koja vodi istragu o ekspediciji na sjeverni pol generala Nobila i o propasti zrakoplova «Italia». Predsjednik komisije je admiral Umberto Cagni, a članovi general Cavallo, gen. De Pinedo, admiral Denti di Piraino i sen. Pujia. Komisija je već saslušala generala Nobila i druge članove ekspedicije, a sada saslušava svjedoke, te je pozvan u Rim prof. Hoel, poručnik Lundborg, načelnik ruske pomoćne ekspedicije profesor Samoilović, liječnik na brodu ledolomca «Krasina» i novinari, posebni izvjestitelji, koji su bili poslani u King's Bay.

Kraljica medju bolesnicima.

Običaj je po cijeloj Italiji, da se na dan sv. Triju Kralja obdaruju djeca. To je čisto talijanski narodni običaj, kao što je običaj sjevernih naroda priredjivanje božićnjeg drveta. Na Tri Kralja su se zauzimanjem gradskih fašističkih organizacija dijelili darovi siromašnoj djeci i to igračke, slatkiši i odijela. U Rimu je osobno dijelila darove kraljica Jelena bolesnoj djeci u bolnicama.

Manifestacija lealnosti.

Došle su u Rim dvije glazbe iz Bressanona i Brennera, da se predstave načelniku vlade i da pokažu lealnost svojih sunarodnjaka. U Rimu su položili vijenac na grob neznanom junaku, bili su primljeni na rimskom governatoratu, posjetili su kraljevske grobove u Pantheonu i palaču poslaničke zbornice. Dne 7. ov. mj. je načelnik vlade primio ove predstavnike gornjeg Poadižja sa prvim odijeljenjem milicije koja je sastavljena od Nijemaca i obe dvije glazbe. On. Mussolini je izrazio svoje simpatije i izjavio im, da je uvjeren, da će oni odnesti iz Rima prijatne uspomene. Načelniku vlade je predan na dar jedan album javnih radnja, koje su izvršene u gornje Poadižja i jedan drveni kip, koji je izradio rezbar Schiller iz Chiuse kao dar načelnom Romanu Mussoliniju. Načelnik vlade bio je dirnut ovim znakovima pažnje i lealnosti Nijemaca prama režimu te se je neko vrijeme zadržao u razgovoru sa pojedincima. Konačno je i milicija sa glazbom otišla u strojnim redovima na Kolodvor. Uz put su glazbe svirale karakteristične alpske pjesme. Bili su u svojim narodnim nošnjama, pa su time pobudili još veću pažnju.

Primanja diplomata u Rimu.

Načelnici diplomatskih predstavništva stranih država u Rimu kod Kvirinala i kod Sv. Stolice primili su iza nove godine članove svojih kolonija. Francuski poslanik na talijanskom dvoru De Beaumarchais držao je svojim sunarodnjacima kratki prigodni govor i zaželio sretnu novu godinu predsjedniku francuske republike talijanskom kralju i načelniku vlade on. Mussoliniju. Francuski poslanik kod Vatikana držao je takodjer govor, ali nije bio opredjeljen, već nekako rezerviran. On je govorio o miroljubivosti francuske vlade i o poznatim člancima u državnom proračunu, koji se tiču religioznih misija u inostranstvu.

I talijanski poslanici i diplomatski predstavnici u inostranstvu su takodjer primili svoje sunarodnjake u mjestima svojih rezidenca, te su čestitali državnim glavarima, kod kojih su akreditirani. Na pozdrav dekana diplomatskog kora papinog nuncija mons. Pacellija je predsjednik Njemačke Hindenburg odgovorio starom pjesmom njemačkog naroda «da se današnjeg dana sa bolju sjeća činjenice, da je jedan dio njihovog zemljišta još uvijek lišen slobode, koja mu pripada po ljudskom i božjem pravu».

Poljodjelska izložba odgodjena.

Prema odredjenju načelnika vlade on. Mussolinija, efektivnog predsjednika poljodjelske izložbe sindakat poljodjelskih tehničara, koji ima da organizira izložbu je istu odgodio za godinu 1932, to jest u X. godišnjicu pohoda na Rim. To je učinjeno radi toga, jer će se ove godine držati četiri nacionalne izložbe, na kojima će biti zastupano i poljodjelstvo, a zatim radi toga, što je vrijeme vrlo kratko, da bi se mogla organizirati jedna poljodjelska izložba, na kojoj bi se dolično isticala agrarna politika fašističke vlade.

Državni proračun za 1929 30.

Još mnogo prije nego to predvidja zakon o glavnom državnom računovodstvu je ministar financija predložio parlamentu predmijevani državni proračun za poslovanje 1929/30. Prema tom proračunu za buduću budžetnu godinu su predmijevani prihodi u iznosu od 18,539.235,192 lire 37 cent., a izdatci 18,280.953,844 lire 49 cent. U budućoj financijalnoj godini biti će dakle suvišak prihoda od 258 milijuna 281.347 lira 88 cent. Rimske novine naglašavaju svu spremnost ministarstva financija, da je još prije odredjenog vremena predloži parlamentu budući državni proračun, a u isto vrijeme konstatiraju, da je ministar financija bio pesimista, to jest da je uzeo u obzir prihode u najmanjoj mjeri, a izdatke baš obratno, tako da je mogući još i veći suvišak.

Novi predsjednik računskog dvora.

U dvorani zajedničkog odjelenja računskog dvora je ministar financija Anton Mosconi uveo u dužnost novog predsjednika računskog dvora (Corte dei Conti) adv. Gina Gasperinija, koji je pred nedavno imenovan na tu najveću dužnost državnog računovodstva i uprave. Tom prigodom je ministar držao kratki govor, u kome je istakao važnost, kakovu treba da ima računski dvor.

TEMELJITE PROMJENE U JUGOSLAVIJI

Deset godina je već prošlo, otkad su se tri dijela istog naroda, Srbi, Hrvati i Slovenci, razdijeljeni političkom sudbinom, historijom, kulturom, religijom, dinastijama, našli pod jednim zajedničkim **krovom** u vlastitoj kući. Deset godina je prošlo i u sve to doba ni za jedan korak naprijed. Svaki od njih došao je u novu kuću sa starom svojom prtljagom i starim blatom iz bivših vremena, makar još povećanom s drugim krpama, uzjahan mešetarima, koji su mislili više na se nego **na državni** i time narodni interes. Svaki je živio dalje u svojoj prijašnjoj mentaliteti. Vlade su se mijenjale bez prestanka, država je zabasala iz jedne vladine krize u drugu, i konačno u državnu, gdje su nekoji ludjaci čak i zahtjevali da treba se razići. došlo se je tako daleko, da su sami zastupnici, izabrani parlamentarnim izborima plandovali okolo po inozemstvu i agitirali nekažnjeno protiv vlastite države. U deset godina parlamenat nije ništa učinio, jer nije imao vremena da radi, novi dokaz, da bez obzira na različite druge okolnosti parlamentarne institucije nisu za svaki narod. U ovo poslijednje vrijeme kriza se sve više zaoštrila. Dogadjaji u narodnoj skupštini, pokazali su, da se dosadanjim metodama ponor izmedju pojedinih plemena ne dade ispuniti. Nesposobnost parlamenta i glavara pojedinih stranaka pokazala je, da treba naći temelje za sporazum u narodu samom. U tom momentu je kralj Aleksandar uzeo k sebi svu vlast, koju su dosada vršile druge ustanove, ukinuo je vidovdanski ustav, i postavio ministre, koji su samo njemu odgovorni. Bez dvojbe je kralj Aleksandar dugo oklijevao, prije nego se je odlučio na tu mjeru. Ali je bez dvojbe i to, da drugog izlaza nije bilo iz te situacije. Kralj je konsultirao sve glavare pojedinih stranaka, te izgleda, da su bili svi već obavješteni o njegovoj nakani i da su svi taj korak i odobrili. Svakako jedno stoji, da je narod širom Jugoslavije zadovoljan s tom promijenom i da su nezadovoljni samo oni, koji su profesijonalno živili od političkih razmirica. Što se inozemstva tiče, sve su novine i države razumjele taj korak i povoljno se izrazile o njemu.

Temelj te radikalne promijene je proglas kralja na narod, izdan iza što je primio u audienciju sve glavare stranaka, i vladinih i opozicijskih. Donosimo ga u cijelini, jer je sastavljen toplim i srdačnim tonom i najbolje ilustrira cijeli položaj:

Manifest na narod.

Mome dragom narodu, svima Srbima, Hrvatima i Slovencima! Najviši narodni i državni interesi i njihova budućnost zapovijedaju mi, da se i kao vladalac i kao sin ove zemlje obratim neposredno narodu i da mu otvoreno i iskreno kažem ono, što mi u sadašnjem trenutku nalaže moja savjest i moja ljubav prema otadžbini. Nastupio je čas, kad izmedju naroda i kralja ne može i ne smije više biti posrednika. U toku tolikih prošlih napora i tolikog strpljenja, koje sam pokazao u vršenju svojih visokih dužnosti, moju je dušu razdirao vapaj naših narodnih masa, radnih i rodoljubivih, ali i namučenih koje su rukovodene svojim prirodnim i zdravim rasudjivanjem već odavno nazirale, da se više ne može ići putem, kojim se je do sada išlo. Moja očekivanja, kao i očekivanja naroda, da će evolucija našeg unutarnjeg političkog života donijeti sredjenje i konsolidovanje prilika u zemlji, nisu se ostvarila. Parlamentarni red i sav naš politički život dobivaju sve više negativno obilježje od čega narod i država imaju za sada samo štete.

Sve korisne ustanove u našoj državi, njihov napredak i razvitak cjelokupnog našeg narodnog života dovedeni su time u opasnost. Od takvog nezdravog političkog stanja u zemlji strada ne samo unutarnji život i napredak, nego i sredjivanje i razvijanje spoljnih odnosa naše države, kao i jačanje našeg ugleda i kredita u inostranstvu. Parlamentarizam, koji je kao političko sredstvo po tradicijama od moga nezaboravnoga oca ostao i moj ideal, počele su zaslijepljene političke strasti zloupotrebljavati u toj mjeri, da je postao smetnja za svaki plodni rad u državi. Žalosni razdori i dogadjaji u narodnoj skupštini pokolebali su u narodu vjeru u korisnost te ustanove. Sporazumi, pa i najobičniji odnosi izmedju stranaka i ljudi, postali su apsolutno nemogući. Umjesto da parlamentarizam razvija i jača duh narodnog i državnog jedinstva, on ovakav, kakav je, počinje da dovodi do duhovnog rasula i narodnog razjedinjavanja. Moja je sveta dužnost, da svim sredstvima čuvam državno i narodno jedinstvo, i ja sam riješen, da ovu dužnost bez kolebanja ispunim do kraja. Čuvati jedinstvo naroda i cjelinu državnu, to je najviši cilj moje vladavine

a to mora biti i najviši zakon za mene i svakoga. To mi nalaže moja odgovornost pred narodom i pred historijom. To mi nalaže ljubav prema otadžbini i pietet prema bezbrojnim dragocjenim žrtvama, koje padoše za taj ideal. Tražiti lijeka tome zlu u dosadanjim parlamentarnim promjenama vlade ili u novim zakonodavnim izborima, značilo bi gubiti dragocjeno vrijeme u uzaludnim pokušajima, koji su nam već odnijeli nekoliko posljednjih godina. Mi moramo tražiti nove metode rada i krčiti nove puteve.

Ja sam uvjeren, da će u ovom ozbiljnom trenutku svi Srbi, Hrvati i Slovenci razumjeti ovu iskrenu riječ svoga kralja i da će oni biti moji najvjerniji pomagači u toku mojih budućih napora, kojima je jedini cilj, da se u što kraćem vremenu postigne ostvarenje onih ustanova, one državne uprave i onog državnog uredjenja, koje će najbolje odgovarati općim narodnim potrebama i državnim interesima.

Radi toga riješio sam i riješavam da ustav Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca od 28. juna 1921. prestane važiti. Svi zemaljski zakoni ostaju u važnosti, dok se prema potrebi mojim ukazom ne ukinu. Na isti način donosit će se buduće novi zakoni. Narodna skupština izabrana 11. septembra 1927. raspušta se.

Saopćavajući ovu moju odluku svome narodu, naredjujem svima vlastima u državi, da po njoj postupaju, a svima i svakome zapovijedam, da je poštuju i da joj se pokoravaju.

Kralj Aleksandar I.

Kraljev govor ministrima.

U subotu je naveče održana prva sjednica nove vlade u dvoru pod kraljevim predsjedanjem. Pročitana je kraljeva proklamacija na narod, a onda je kralj održao ministrima ovaj govor:

Gospodo ministri! Kraj svih mojih nastojanja da se nadje jedno riješenje, koje bi omogućilo složan rad na jačanju države i na općem dobru naroda — konstatovalo se pri posljednjoj konsultaciji, da se takovo riješenje pod današnjim prilikama nije moglo postići parlamentarnim putem. Zbog ovoga, ja sam se odlučio, što sam već objavio i svojim manifestom narodu, da promijenim sistem uprave, otklonim teškoće i potražim lijeka nedaćama u državnom i narodnom životu.

Sa ovakovim namjerama, ja sam vas pozvao za svoje saradnike u očekivanju da ćete pravilno shvatiti i težinu zadatka i značaj moga povjerenja. Na početku vašeg rada ja želim da vam uputim nekoliko riječi, koje imaju da vam budu direktive pri svakom vašem poslu.

Kao meni jedino odgovorni ministri, vi predstavljate danas svaki u svojem resoru najveći državni autoritet. Taj autoritet vlasti morate i vi i vaši podredjeni visoko čuvati i u svakoj prilici mu respektiranje pribaviti.

To ćete postići samo tako, ako se budete strogo držali zemaljskih zakona ne dozvoljavajući ni izigravanje ni najsitnije povrede njihove.

I vi i svi vaši podredjeni organi imaju se pri svakoj odluci i pri svakom aktu rukovoditi samo interesima službe i interesima države.

Na taj način stvoriti će se puno povjerenje naroda prema organima vlasti i zavladati će trajan osjećaj i uvjerenje, da u našoj državi vlada puna zakonitost, pravda i apsolutna jednakost.

Svaki ispravni činovnik treba da ima i osjećaj sigurnosti i da zna, da će kod vas naći istinsku zaštitu, ako pravno i savjesno, ekspeditivno i čestito vrši svoju službu.

Očekujući od vas, da će se u duhu jedinstva narodnog njegovati i razvijati sloga, jednakost i ravnopravnost svih Srba, Hrvata i Slovenaca, da ćete nesmetani nikakvim teškoćama, koje je dosadašnji sistem uprave sobom nosio, prionuti intenzivnom radu i razviti najveću aktivnost na svim poljima državne uprave i naročito da ćete brzim i shodnim mjerama odmah pristupiti popravci državne administracije — ja vas, gospodo ministri, pozivam, da svojim pregalaštvom i savjesnim vršenjem dužnosti pomognete meni u ovom velikom pothvatu za dobro i napredak naše kraljevine, bolju budućnost našeg naroda, imajući vazda u vidu:

da je spas države najveći zakon, a služba narodu da je najsvetija služba.»

Poslije toga na ovoj prvoj sjednici ministarskog savjeta donesena su četiri zakona i to:

1. zakon o kraljevskoj vlasti i vrhovnoj državnoj upravi; 2. zakon o zaštiti javne sigurnosti i poretka u državi; 3. zakon o izmjenama i dopunama zakona o štampi te 4. zakon o izmjeni zakona o općinama i oblasnim samoupravama, kojim se raspuštaju sve općinske uprave i oblasni odbori u cijeloj državi i imenuju državni komesari.

Nova vlada.

Nova vlada je ovako sastavljena:

Ministar predsjednik i ministar unutrašnjih djela: general Pera Živković; ministar bez portfelja: Nikola Uzunović, bivši ministar predsjednik; ministar vojni: general Stevan Hadžić, koji je i u zadnjem ministarstvu bio ministar vojni; ministar vanjskih posala: Voja Marinković (i u zadnjem ministarstvu držao isti resor); ministar pravde: dr. Milan Srškić, bivši ministar pravde; ministar financija: dr. Stanko Švrljuga, potpredsjednik saveza jugoslovenskih banaka i bankovni direktor; ministar prosvjete: Boža Maksimović, bivši ministar unutrašnjih posala; ministar vjera: dr. Tugomir Alaupović, potpredsjednik državnog savjeta; ministar narodnog zdravlja: dr. Uroš Krulj, bivši ministar bez portfelja; ministar trgovine, industrije i socialne politike: dr. Mate Drinković, bivši narodni poslanik iz Dalmacije u Beču; ministar poljoprivrede i voda: dr. Oton Frangeš, sveučilišni profesor u Zagrebu; ministar saobraćaja: dr. Anton Korošec, dosadašnji ministar predsjednik; ministar šuma, rudnika i agrarne reforme: inž. Laza Radivojević; ministar gradjevina, pošta i telegrafa: inž. Sveta Savković.

Svi su krajevi razmjerno zastupani, a takodjer i sva tri plemena. Od Hrvata su: dr. Drinković iz Dalmacije, dr. Alaupović, poznati pjesnik iz Bosne, dr. Frangeš i Švrljuga iz Hrvatske. Od političara su tri radikala, koji su bili veliki protivnici dosadašnje Koroščeve vlade (Uzunović, Maksimović i Srškić) i koji nisu se kompromitirali u sporu izmedju Hrvata i Srba. Od demokrata je ostao u vladi dr. Marinković, da nastavi politiku inostranih posala, kako je dosada vodio. Dosadašnji ministar predsjednik dr. Korošec ostao je u vladi kao predstavnik Slovenaca. Ostali su ministri izvan stranaka.

Smrt Nikole Nikolajevića.

Dne 5. ovog mjeseca umro je u Antibo, na južnoj francuskoj obali kod Nizze, ruski veliki knjaz Nikola Nikolajević. Bolovao je na upali pluća te je bolesti u 72. godini i podlegao.

Nikola Nikolajević bio je najstariji sin velikog knjaza Nikole, brata cara Aleksandra II. Odgoj je imao čisto vojnički. U 21. godini učestvovao je u ratu proti Turcima za oslobodjenje Bugarske. Iza toga je služio u carskoj gardi kao komandant kavalerije i brzo su mu bile dane najviše vojničke časti. Bio je učitelj jahanja mladom caru, pa je od tog vremena imao veliki upliv na cara. Početkom rata bio je vrhovni glavni komandant ruske vojske. Poznate su njegove pobjede nad Austrijancima, ovjenčane zauzećem Przemisla. Kad je ruska vojska stala otstupati pred Nijemcima, car je preuzeo sam komandu, a svog strica velikog knjaza Nikolu Nikolajevića imenovao komandantom na kavkaskom frontu proti Turcima. I tu je Nikola Nikolajević imao lijepe uspjehe. Na toj službi zatekla ga je revolucija. Bio je daleko od Petrograda, pa tome ima zahvaliti, da je ostao u životu, jer je imao mogućnost da ide u inozemstvo.

Nikola Nikolajević bio je cijenjen u vojničkim krugovima radi svoje strogosti i pravednosti. Vojnici su ga štovali, jer su vidili, da je znao strogo kazniti oficire i generale. Mnogo je štovatelja imao i medju ruskim rodoljubima, jer Nikola Nikolajević bio je protivnik politike koja se vodila na ruskom dvoru sa strane ruske carice i popa Rasputina. Uplivom carice je i bio poslan na Kavkaz. U emigraciji je živio u Francuskoj. Premda nije primao nikakvog aktivnog sudjelovanja u borbama proti boljševicima, on je ipak bio duhovni vodja i komandant svih protuboljševičkih četa. Njegova smrt je učinila duboki utisak na ruske monarhističke krugove, jer on je bio najstariji član carske porodice. Sprovod se ima obaviti u Cannesu u ruskoj crkvi danas ili sutra. Talijansku vladalačku kuću zastupat će duca di Genova. Na dvoru u Rimu odredjeno je žalovanje mjesec dana. Nikola Nikolajević je pašenok talijanskog kralja, jer kraljica Jelena je sestra žene velikog knjaza, Stane Nikolajevne. Francuska vlada je izrazila svoje žalenje porodici pokojnika, te su okazane velikom vojskovodji sve vojničke počasti. U budućem broju javit ćemo i o sprovodu.

Priključak Mandžurije Kini.

Nacijonalistička je vlada primila na znanje saopćenje mandžurskih vodja, da priznaju tri osnovna načela Sunjatsena i imenovala Cangsiljanga, sina pok. maršala Cankolina, koji je sada vodja mandžurskih trupa, za sjeveroistočnog komesara odbrane Lisa, koja je on izabrao za glavne državne činovnike, madžurska je vlada potvrdila.

U jednoj izjavi, koju je dao ministar spoljnih posala Vang, nacijonalistička zastava u Madžuriji znači za Daleki Istok najvažniji politički dogadjaj novoga vremena. Zaključak mandžurskih vodja odgovara željama čitavog kineskog naroda, a priključak Mandžurije nacijonalističkoj Kini proveo bi se bio već davno prije, da nije bilo željenog umješavanja izvana.

Prihvat francuskog državnog proračuna.

Francuska je komora primila budžet u cijelosti sa 460 protiv 112 glasova. Zakonska osnova o parlamentarnoj inkompatibilnosti primljena je u stilizaciji senata sa 575 protiv 3 glasova. Zakon o inkompatibilnosti odredjuje, da narodni poslanik ili senator ne može istodobno vršiti državne funkcije ili biti na mjestima direktora i članova upravnih vijeća u poduzećima, koja na temelju posebnih pravnih naslova uživaju od države osigurane prednosti, zatim na mjestima direktora u društvima, koja se bave isključivo finansijskim poslovima i obraćajem na ulagače. Članovima parlamenta je zabranjeno, da ovo svojstvo dodaju potpisu na spise, koji se odnose na poslovne stvari. Zakon odredjuje i kazne, kao i postupak, kojim u slučaju nepokoravanja može biti oduzet mandat u zakonodavnim tijelima. Činjenica, da je čitava komora samo sa tri glasa protiv prihvatila zakon o inkompatibilnosti, svjedoči o visokoj moralnoj svijesti francuske komore.

Povišenje parlamentarnih dnevnica primljeno je takodjer u stilizaciji senata sa 287 protiv 234 glasa.

Iza prihvata budžeta komora se odgodila do 8. januara. Prihvaćeni budžet predvidja 45 milijardi 431 milijun primitaka, a 45 milijardi 366 milijuna franaka izdataka tako, da višak prihoda iznosi 65 milijuna franaka.

Ministar predsjednik je najavio, da će 11. o. mj. odgovoriti na socijalističke interpelacije o općoj politici vlade, koje su podnijeli socijalistički radikal Léon Majer i socijalista Frossard. Toga bi dana mogla pasti odluka o Poincaréovom «kabinetu jedinstva», ako debata u parlamentu podje nepovoljnim tokom za vladu.

Formalni izbor Hoovera.

U Washingtonu su se sastali izborni kolegiji iz Sjedinjenih Američkih Država, da biraju Hoovera za predsjednika. Tu se radi samo o jednoj formalnosti jer izabrani birači imadu samo imperativan mandat i nemogu drugačije glasovati nego kako su im odredili izborom njihovi izbornici.

Reparacije i obaveze.

Ovih dana stižu u Evropu američki stručnjaci, koji će sudjelovati u medjunarodnom odboru za reparacije, pa će prema tome moći biti zasjedanje odbora u Parizu početkom februara. Čitav niz malih država namjerava poslati na stručnjačku konferencu svoje posmatrače. To su redom one države, koje dobivaju iz njemačkih reparacija samo jedan neznatan dio, nego bi trebale da budu naplaćene iz austrijskih, madjarskih i bugarskih reparacija, ali ove većim dijelom nisu još uopće plaćene. Ove male države svoje zahtjeve baziraju na čl. 231. i 232. prvog dijela reparacijonih ustanova versailleskog ugovora, po kojem Njemačka odgovara i jamči za reparacije svojih bivših saveznika. Ove će države staviti predlog da Njemačka ostane i nadalje jamac za bivše svoje saveznike.

Novi školski zakon u Bugarskoj

Pred Sobranjem stoji zakon koji naredjuje da nijedan Bugarin, koji nije navršio 14 godina ne može da polazi strane škole. To će teško pogoditi razne francuske, engleske, američke i talijanske škole, kojih ima u Bugarskoj vrlo mnogo.

Engleska se sprema na izbore.

Nova godina stajat će u znaku novih izbora. Sadašnji ministar predsjednik i vodja konservativaca Baldwin držao je već u subotu, u oči Bogojavljenja, svoj prvi veliki izborni govor u svome izbornom okrugu. U siječnju će više puta govoriti u samome Londonu. Konservativci su uvjereni, da će pitanje zaštitnih carina imati veliku ulogu u izbornoj borbi. Oni traže, da se sve potrebne industrije zaštite carinama. Za to valja izabrati posebni javni odbor, pred kojim će svaka industrija moći zatražiti zaštitne carine.

Njemačka točno plaća reparacije.

Izišao je godišnji izvještaj savezničkog glavnog agenta za reparacije Parkera Gilberta o reparacijskim plaćanjima Njemačke. Izvještaj obasiže 188 štampanih stranica. Naglašava naročito, da je Njemačka dosad lojalno isplatila sve svote, na koje se obavezala po Dawesovom planu.

P O D L I S T A K

EDGAR ALLAN POE:

Čudnovata ubijstva u ulici Morg

Pripovijetka.

(Svršetak.)

Ogromna snaga, vanredna jakost i okretnost, bijesna divljost pa onda sposobnosti i dar opomašanja ovih životinja, o kojim urodjenici tvrde, da samo zato ne govore, da ih ne bi možda tkogod tjerao na posao ili u ropstvo, dovoljno su poznati.

«Opis čaporaka nalikih prstima» rekoh, pročitav ono mjesto, «točno se slaže sa ovom risarijom, vidim da nijedna od ovdje navedenih životinja ove vrsti, izim orangutana, nije mogla ostaviti tragova svojih prsta, kao što su ovdje narisani. Ovaj kup smedje crvene dlake podpunoma se slaže s Cuvierovnim opisom o toj zvijeri. Ali ja zato ipak ne mogu pravo da pojmim pojedinosti ovog strašnog i tajinstvenog dogodjaja. A osim toga čula su se dva glasa, od kojih je jedan bez sumnje dolazio od nekakvog Francuza.»

Svakako, a vi ćete se još sjećati jednog izraza, «mon Dieu!» Taj je izraz jedan svjedok nazvao izrazom opomene i tužbe. Sve svoje nade, da ću zagonetku podpunoma riješiti, polagao sam poglavito na one dvije riječi. Francez je onaj koji mora da zna za ta ubojstva. Moguće je da nije ni najmanje udioničtvovao pri tom zločinu. Možda mu je orangutan pobjegao. On ga je možda do one sobe progonjao, nu u onim uzrujanim prilikama nije ga mogao više uloviti. Životinja se dakle nalazi još na slobodi. Ako je Francez u istinu, kao što to nagadjam, nedužan u tom užasnom dogodjaju, to će ga ovaj glas što sam ga jučer, kad smo se kući vraćali, predao u odpravničtvo novina «Le Monde» (koji zastupaju interese mornara i koje mornari mnogo čitaju), dovesti u naš stan.

On mi poda novine, u kojim pročitah ovo:

«Ulovljen je — u bulonjskoj šumi u rano jutro dne — (dan iza ubojstva) vrlo veliki crveno smedji orangutan od one vrsti, koja se često vidi na otoku Borneu. Vlasnik, koji je valjda mornar na kojem malteškom brodu, može životinju, ako dokaže da je njezin vlasnik, opet dobiti. Neka se javi u Fobur St. Žermen ulica... broj... —

«Ali kako je samo moguće,» zapitam ga ja, «da vi znate, da je onaj čovjek mornar na malteškom brodu.»

«I ja toga ne znam,» odgovori Dipen. «Nisam još siguran. Tu je medjutim mali komadić vrpce; po obliku i boji sudim, da je za to služila da se kosa veže u duge pramove, kako to mornari vrlo vole. Osim toga je na ovoj vrpci uzao, kako ga samo mornari znaju načiniti. Ovu vrpcu našao sam na tlu izpod plinske cijevi. Ova vrpca nije mogla biti od pokojnice. Pa ako sam se i prevario u tom, što sam zaključivao po vrpci, naime, da je Francez mornar na brodu iz Malte, to ovo što sam u oglasu kazao ne smeta ništa. Ako je bludnja, to će svaki jednostavno misliti, da sam se kakvom god okolnošću dao zavesti, kojoj ne će onda tražiti daljnjih razloga. Ako sam pako pogodio, onda je dobro. Pošto Francuz znade za ubojstva, ako i nije kriv, to će se naravski predomišljati, bi li uslijed onog oglasa u novinama zahtijevao orangutana. On će reći: Ja sam nevin, ja sam siromah, moj je orangutan mnogo vrijedan — za mene je taj orangutan u ovim prilikama imetak — a za što bi ja taj imetak za volju prazne bojazni izgubio? Mogu ga opet dobiti. Našli su ga u bulonjskoj šumi vrlo daleko od mjesta, gdje je počinjen užasni zločin. Tko će ikada i pomisliti moći, da bi to mogla počiniti bezumna životinja? Policija nalazi se ovdje pred neriješenom zagonetkom, te ne ima ni pojma kako bi je riješila. Pa da i dodje životinji u trag, bilo bi ipak nemoguće, da mi dokažu, da sam ja bio prisutan, kad je zločin počinjen, pa da mi se to ubroji u grijeh. Pa napokon me poznaju. Oglas mene označuje vlasnikom životinje. Ta ja ne mogu znati, što još o meni zna. Ako ne odem odmah, te ne zatražim orangutana, o kom znadu, da je moj, pobudit ću time sumnju. Nije u mom interesu, da svućem pozornost na se i na životinju. Ja ću se stoga odazvati oglasu, te uzeti orangutana pa ga onda čvrsto zatvoriti, da zabašurim cijelu stvar.»

U taj tren začusmo korake na stubama.

«Držite pištolje u priredbi,» reče Dipen, «nu niti ih ne upotrebljavajte niti ih pokažite, dok vam ne dam za to znaka.»

Vrata u kapiji ostala su otvorena, a naš posjetnik ušao je u kuću a da nije ni pozvonio. Ujedamput čuli smo ga, gdje opet silazi niz stube. Dipen priskoči žurno k vratima, nu sada smo ga opet čuli, kako se je vraćao uza stube. Drugi put se nije više okrenuo, nego je odlučno pristupio k vratima te pokucao.

«Unutra!» vikne Dipen, veselim snažnim glasom. U sobu stupi čovjek. Bio je mornar, velik, čvrst, žilav čovjek. Lice je odavalo neobičnu svjetlost, koja medjutim nije bila neugodna. Njegovo suncem opaljeno lice bilo je do polovice sakrito velikim brkovima i gustom bradom. Nosio je uza se dugu toljagu, a inače kao da je bio bez svakog oružja. On se nespretno nakloni te nam nazove dobru večer francestinom, koja je odavala rodjenog Parižliju.

«Sjednite, dragi prijatelju,» reče Dipen. «Po svoj prilici dolazite zbog orangutana. Na moje poštenje, skoro da vam zavidjam, što ste tako sretni, te posjedujete ovako vanredno lijepu i bez sumnje vrlo skupocjenu životinju. Što držite, koliko joj može godina biti?»

Mornar uzdahne duboko, poput čovjeka, kojemu je sa lica pao teški teret, te odgovori sigurnim glasom: «Toga ne bi znao reći — ali teško da će biti stariji od četiri ili pet godina. Imate ga ovdje?»

«Ne; ovdje ga ne bi imao gdje držati. Nalazi se u jednoj staji u ulici Dubourg, nedaleko odavle. Tamo ga možete sjutra dobiti. Vi bi mi ga dakako mogli točno opisati?»

«Jest, to mogu gospodine.»

«Ja ću se teško od njega dijeliti,» reče Dipen.

«Pa ja ne zahtijevam od vas, da ste se zaman mučili,» reče čovjek. «Ja ću vam rado platiti za to nagradu, što ste mi našli životinju, to jest, sve što je pravo.»

«Dobro,» odgovori moj prijatelj, «to je za sigurno pravo i pošteno. Ajde da vidimo! — Vi morate dati sva moguća razjaš-

DOPISI

IZ RIJEKE.

Stari običaji i koledve. - Mesopust i moda. Bura i snijeg. - One tri.

Prošla su i Tri Kralja i prošlo [illegible] koledvanja. Kad je moja pokojna mati bila djevojčica, koledvalo se i ovdje na Rijeci. Kao i drugdje, išli su i naši momci nokolo po gradu pjevajući lijepe koledvice i primajući od dobrih ljudi sve moguće darove. Pokojni Avelin Ćepulić zabilježio je u zagrebačkim »Narodnim Novinama« od god. 1862., da su se jedne večeri, prigodom nekakve zabave u riječkoj Narodnoj Čitaonici, najedanput pojavile koledvačice, koje da su po prastarom običaju zapjevale nekoliko poznatih pjesama. Uvod pjesama ovih bio je pozdrav, sadržaj čestitka za mlado ljeto, a zaključak oproštaj od društva, koje se polazilo. Netom su one djevojčice izišle, eto ti zbora muškaraca, koji su uz svirku otpjevali one pjesme i deklamirali jedan prizor iz židijske povjesnice, u kojem se predstavlja okrutnost židijskog kralja Jeuda. Svi da su se morali upravo diviti čistoći našega hrvatskog narječja, to više, što su pjevači bili sami sasvim obični zanatlije.

Ja se pak dobro sjećam jedne grobničke koledve. Evo vam nekoliko stihova:

> Stan se gore gospodar,
> pak pogledaj pred svoj dvor,
> pred dvorom ti zelen bor
> za nj je vezan vrani konj,
> z misečići potkovan,
> zlatnim uzdam obuzdan
> zlatnim sedlom osedlan.
> Na njen jaše mlad junak,
> na junaku kapica,
> na kapici kitica,
> na kitici tičica.
> Ona lipo poje,
> dobro leto zove,
> da bi obrodilo,
> žito i šenica,
> vince i rakija.
> Vince bimo pili,
> bili krušac jili...

I tako napred. Onda bi pozvali »diklu«, da se digne s kuta, da uzme ključe i otvori vrata »sbraube«, u kojoj je »kasela« puna hljeba i kolača. To da neka porazdijeli medju koledvače, koji će potom otići veselo od vašega stana, vridna gospodara.«

> Živi nam ga dragi Bog.
> i Divica Marija!

I pošto bi im napunili bisage svim i svačim, otišli bi koledvnći dalje.

Tako smo se mi juče »spominjali« o tim našim prastarim običajima, našto će Mićelin:

— Škoda, da je stara navada propala! Kako bi danas bilo lepo, da se more poć s torbum od kuči do kuči i pivat »fiole« i pustit, da va torbu padaju jaja i klobasice. Tako bi nekako Bog providel i za nas siromahe.

— Ne srdi Boga, Mićelin! — rekao mu je nato Francele. Kade se pije, kako puli nas, tu ne more bit ni mizerije vrag sleda. Govore, da vino, ko se je na zadnji dan leta popilo po našeh oštarijah, da ne bi stalo ni va Fijumere.

I tako smo ušli u pokladno doba, koje će ove godine biti vrlo kratko budući da posljednji dan mesopusta pada baš na 10 februara. U moje vrijeme vodilo se računa i o tome, dali su poklade kratke ili duge. Kad bi »pust« bio kratak, kao na priliku ove godine, mladež bi se požurila, da priredi ona tri četiri plesa, da ih ne bi prije zatekla korizma. Trebalo je računati, da se u nedjelju, u koju pada Ime Isusovo — ne pleše, zato se pazilo, da se sve ostale nedjelje iskoriste. Danas toga ne bi bilo. Danas se hoja i na Veliki Petak [illegible] vejedno dali je »pust« dug ili kratak.

Medjutim kako se čini, ima znakova, da se u nekim stvarima ipak vraćamo ponalo k starome. Tako sam juče vidio Ninettu, gdje u jednom baru pleše »mollefermu«.

— Što je to, Ninetta? — upitali je. Vi, najmodernija riječanka, pa plešete one plijesnive »molfe«?

— Baš zato, zač sam moderna, ne ča sa tancam, kako i drugi.

Drugi sam joj vidio na glavi nekakav šešir, što ga je već lani nosila.

— Što to vide oči moje! — začudih se ja. Vi, Ninetta — pa s lanjskim šeširom na glavi! Koliko ja vidim, čini mi se, da ste vi jedina u našem gradu s takvim šeširom...

— Ako sam jedina, to j' senjal, da' sam i najmodernija. Ja ne ću da se nosim, kako druge, pak Bog!

Ja sve mislim, da će brzo doći dan, kad će biti najmodernije baš ono, što su jedanput naše nonice nosile. Bože moj, šta će još ovaj ludi svijet morati da proguta i to sve u ime proklete mode! A kako smo mi jedanput bili fini! Kako smo na našim djevojčicama opažali svaku i najmanju »falingu«! Ja sam, sjećam se, imao jednu srdačnu frajlicu, koja mi je bila baš draga, ali ja je nisam štedio nimalo. Tako, kad me je jednom zapitala: sam ti koliko lepa? — ja sam joj odgovorio u pjesmi:

> Lipa si mi, lipo mi se nosiš,
> Samo malo preširoko hodiš.

Treba naime znati, da smo mi u moje vrijeme s našim djevojčicama govorili u stihovima, a ne kako neki danas: — Čo, Mare, obrni se, vrag te zel nemi! Itd.

Samo naša bura ne pozna mode. To nam je pokazala i ovih dana, kad je stala da nas brije, kašto je i negda u pradavno vrijeme brila i naše pradjedove, kad su ono pod Kresom, Kupišom i Rakom gonili Mongole po Grobničkim polju, dok ih nisu sasvim istrijebili. Tako se barem pripovijeda, a to znači, da je ili bilo ili će biti. Samo ovdje na Rijeci burina muzika nije, što je negda bila. Mnogobrojne žice, kojima je naš grad sav isprepleten, pretvaraju ga u nekakvu ogromnu kitaru, na kojoj bura izvodi svoje pjesme nove, po srcu ni pedlja duboke, po misli još manje visoke. To je neko oštro žviždanje, što ide kao igla u nerve.

Drukčije su te pjesme bile, kad ih je bura igrala na užetima mnogobrojnih jedrenjaka, kojih je negda naša luka bila puna. To je bio cijeli orkestar, koji je srcu i duši otvarao put u daleki svijet, na široka mora, u život. Oj lijepa moja bijela jedra, kud ste mi se djela!

Ni snijeg ne pozna mode. Čist je, bijel i nevin kao u doba Adama i Eve. Kadgod umije i on da se malo našali. Tako vele, da je Andrijaniju, poznatom gostioničaru na »Suchauzu« na Učki tako zatrpao vrata, da je morao telefonirati u Opatiju, da mu neko dodje u pomoć. A da nije bilo telefona?

One tri: Juče pitao je na Korzu prijatelj prijatelja:

— Ma reci mi malo: zašto se ti ne slažeš sa svojom ženom?

— Ja ni sam ne znam zašto, odgovori drugi. Ona je vrijedna, radišna, nije ni rastrošna i gleda, kako bi mi u svemu ugodila — pa eto: ne ide pa ne ide. Medjutim ja držim, da kad bih se bio oženio s kojom drugom, da bih se s ovom najbolje slagao.

Druga: Dvije prijateljice na Merkatu.

— Dobar dan Jovanina. Je ca novega?

— Je, samo to, da smo cera dobili devicu, ka je prej pol leta služila puli vas.

— A to je ona Meniga... ca ne?

— Baš ona. Ma ne bojte se nis: mi ne verujemo ni pol onega, ča nam ona od vas povida.

One posljednja: Na Cecelinovom. Mladi muž i mlada žena šetaju nokolo. Najedanput će ona:

— Pogledaj Berto, on banak tamo. Na njem smo se mi prvi put spaznali. A ki je on ki sada na njemu sedi?

— Sigurno, kakov drugi tovar — odgovori muž.

Rokac.

Franina i Jurina

Fr.: Ma je l' istina ono, ča novini pišu?

Jur.: A ča?

Fr.: To, da se je neki Švarc va Rusije oženil sto i petdeset puti.

Jur.: Istina je, kako ne? Sada je cela ta stvar v rukah od suda va Moskve.

Fr.: A ki je to za jedan čovek, ta Švarc?

Jur.: To je neki Židov, Nemac, jedan znameniti bolševik, stari revolucionar, Lenjinov veli prijatelj. On je leta devetsto i sedamnajstega prišal va Rusiju zajedno s pokojnim Lenjinom, va nekakovem piombiranem vagune. On je bil jedan od prvaki ruske revolucije, pak se je već onput, prej deset let, oženil s nekum ruskum kontesum.

Fr.: Čudim se, da ga je zela onakovega!

Jur.: A ča ćeš, da stori, neboga? Imela je oca i mater i braće, ki bi bili svi poginuli, da ih ni ona njija ženidba oslobodila.

Fr.: A koliko je vremena živel s njum?

Jur.: Malo. Pokle je prisvojil sve njije imanje, svi beči i brilanti, strpal ju je va vagun i hitil preko kunfina.

Fr.: Ta svet je posensega znorel; aj je, po moju puru! Pak ča j' onputa ta niškoristi?

Jur.: Onput se je dal na ženidbi. Od onega vremena oženil se je stoipedeset puti.

Fr.: Kako je to moguće?

Jur.: A lepo. Bolševiki su storili zakon, po kem se more svaka njihova ženidba razvreć, ako samo muž ale žena izjave, da ne će već z drugim zajedno živet.

Fr.: To je baš pravi prašći zakon, prošćenja pitam, pokle sam rekal.

Jur.: Za pravo reć, oni Švarc se ni držal ni tega zakona. On je bil nekakov komunistički poglavar, pak je delal, ča ga j' bilo volja. Kad bi se oženil, neko vreme bi živel s tum novum ženom, onputa bi ju najedanput pustil i šal va drugo mesto, kade bi se speta oženil, pak bi sopet pustil i tu ženu i šal napred, sve tako do svoje stoipedesete ženidbi.

Fr.: Ma ča ni to nikada prej prišlo vanka?

Jur.: Kako ćeš da pride vanka, kada j' on imel v rukah i sukno i škare. Bolševiki su se jedno vreme vavek tužili, da gospoda delaju krivicu, pak kada su oni prišli na korito, onputa oni sami delaju još većeh nepravic nego oni prvi.

Fr.: Ter to je vavek tako. Svaka nova metla bolje mete, ma vavek k sebe. A kakove su pak bile one njigove ženi?

Jur.: Svakakove. Neke su bile činovnice, neke balerinki, a neke i reduji. Njemu je bilo glavno, da mu j' žena lepa i da ima beči. Kad bi se jedne stufal i zel njoj beči, ki j' imela, onput bi njoj rekal Bog, i ki te vidi, te vidi. Tako je on va malo let skupil preko jedan milijun zlatneh rublji.

Fr.: Aj štroka! Ma je najzada vendar prišla vanka ta njegova hudobija?

Jur.: Je, i to onput, kada j' postal tako bezobrazan, da je va jednoj općine imel po pet šest žen.

Fr.: A ima dece?

Jur.: Ima šezdeset i pet. I sada ga šezdeset i pet žen tuži na sud za prevaru al tako neč.

Fr.: A one druge?

Jur.: Oneh drugeh je sram, da su se pustile prevarit, pak muče, ma je svejedin prišlo vanka sve, tako i njihova imena.

Fr.: Pak ča j' sud odlučil?

Jur.: Odsudil ga je, da mora hranit oneh šezdeset i pet žen i njihovu decu, to je svega skupa sto i trejset glav.

Fr.: To je kako da bi jedno celo selo. Ma reci mi malo, Jurino, kako je to moguće?

[illegible] ogenja o umorstvima u ulici Morg«. Poslijedtje riječi progovorio je Dipen tihim i mirnim glasom. Isto tako mirno stupi k vratima, te ih zaključa, a ključ spravi u žep. A onda potegne iz njedara pištolju, te ju mirno metne na stol.

Lice se mornara zažari, kao da će se zagušiti. On skoči te sgrabi svoju toljagu, ali za čas pane opet cijelim tijelom drhćući i blijed poput smrti na stolac. Nije ni riječi progovorio. Žalio sam ga od srca.

«Dragi prijatelju,» reče Dipen prijaznim glasom. «Bez nužde ste se zabrinuli — jest za sigurno. Ja vam dajem svoju poštenu riječ, da vam ne ćemo ništa zla učiniti. Ja znam posve sigurno, da ste vi skroz nedužni u onom zločinstvu u ulici Morg. Medjutim vam ne bi savjetovao, da poričete, da i vi niste u tu stvar upleteni. Ali vi ste sve učinili, da zapriječite to nedjelo.»

Mornaru vratila se medjutim prisutnost duha, dok je Dipen te riječi govorio, ali one prijašnje sigurnosti nije više u njega bilo. «Tako mi bog i svi sveci pomogli,» reče iza kratke stanke, «sve ću vam pripovijedati, što o toj stvari znam, ali ne mogu se nadati, da ćete mi polovicu onoga, što ću pripovijedati, vjerovati — bilo bi ludo da na to pomislim. Ali nedužan sam.»

Pripovijedati ćemo u kratko, što je izpripovjedao: Ne davno vratio se je sa svog putovanja iz Indije. Jedna četa, u kojoj je i on bio, izkrcala se je na Borneu. On i jedan njegov drug ulovili su orangutana. Pošto mu je drug umro, prešla je životinja u njegovo vlastničtvo. Životinja ga je [illegible] mu sbog svoje neobuzdane divljine na putu velikih neprilika, nu napokon mu je uspjelo, da ju je sretno doveo do svoje vlastite kuće u Parizu. Da mu susjedi ne dosadjuju, zatvarao je majmuna brižno, dokle god mu nije zacijelila mala rana na nozi, koju je zadobio na brodu. Njegova osnova bila je, da životinju napokon proda.

One noći pako, ili bolje rekuć onog jutra, kad je počinjeno umorstvo, vratio se je mornar sa nekakove svečanosti kasno kući, te je životinju našao u svojoj vlastitoj spavaćoj sobi. Živinče naime provalilo je vrata od kabineta, u kojem je bilo zaključano. Majmun je sjedio s britvom u ruci pred zrcalom, te je oponašao kretanje brijača. Sgrozio se je, opaziv ovako divlju životinju, gdje drži u ruci tako opasno oružje, pa nije znao u prvi čas, što bi s njom. Dosad mu je uvijek uspjelo životinju bičem spraviti u red, pa je stoga i sada za njim hvatao. Kad je orangutan to opazio, pobjegne ujedanput kroz vrata iz sobe, pa onda niz stube, gdje je kroz prozor, koji je bio na nesreću otvoren, skočio na cestu. Francez podje zdvojan za njim, majmun drži uvijek u ruci nož, te bi svaki čas stao i mahao rukom prema progonitelju, dok ga ovaj nije već skoro i dostigao. A onda opet pobjegne. Na ovaj je način lov prilično dugo trajao. Ceste su sve mirne bile, jer je već bilo blizu tri sata u jutro. U jednoj pokrajnoj ulici iza ulice Morg, povukao je jedan rasvijetljeni prozor na sebe pozornost živinčeta. Svijeća je dopirala iz sobe gospodje l'Espanaj. Kad je poletio prema zgradi, opazi plinsku cijev, te se popne nepojmivom okretnošću u vis. Tamo se zlovi za krila vanjskih prozora, koja su bila širom otvorena, te odanle skoči u sobu na krevet. Krila se opet otvoriše, kad je orangutan skočio sa njih u sobu.

Mornar se je tomu i veselio ali i prestrašio. Sad se je smio nadati, da će životinju opet uloviti, jer iz zamke, u koju je pala, nije mogla drugim putem izaći nego li plinskom cijevi. S druge strane morao se bojati, da će u kući počiniti nesreću. Ta posljednja misao sklonula je čovjeka, da se je za bjeguncem popeo u vis. Mornaru nije teško, penjati se plinskom cijevi, nu kad je došao u istu visinu sa prozorom, koji je bio daleko od njega, nije mogao dalje: sve što je mogao učiniti, bilo je to, da se nagne pred prozor, te da gleda što će se u sobi dogadjati. Pogledav u sobu, mal da se nije srušio sa svog mjesta, baš u onaj čas, kad se je začula usred noći ona grozna vika, koja je od sna probudila stanovnike ulice Morg. Gospoja l'Espanaj i njezina kći, u noćnim haljinama, upravo su redile nekakove papire u gvozdenom kovčegu, koji je kako to već prije spomenusmo, stajao nasred sobe. Kovčeg bio je otvoren, a njegov sadržaj ležao je sa strane na podu. Ubroge žrtve sjedile su valjda s plećima prema prozoru, a sudeć po vremenu, koje je prošlo od onog časa, kad je životinja skočila u sobu, do časa, kad se je čula prva krika, nisu žene odmah opazili živinče.

Kad je mornar pogledao u sobu, uhvatio je majmun gospodju l'Espanaj za kosu te je britvom mahao oko njezinog lica, oponašajuć brijača. Kćerka ležala je u nesvjestici na podu. Vika i napor stare gospodje razlogom su, da se je majmun, koji je iz prva imao dobru namjeru, pobijesnio i razgnjevio. Samo jednom zamahne svojom mišićavom rukom, te joj sasvim odreže glavu od trupla.

Majmun je vidio toplu krv: to je raspirilo njegov bijes još više. Izkesiv zube i žarećih očiju skoči na tijelo djevojčino, te ju sgrabi svojim strašnim pandžam za vrat, dok nije bila mrtva. Sada mu pogled slučajno pane na gospodara, koji se od užasa kamenio.

Majmunov gnjev, koji se je jamačno još uvijek bojao biča, pretvori se odmah u strah. U majmunu, svijestnom, da je zaslužio kaznu, porodi se želja, da sakrije svoja nedjela, pa je uzrujan amo tamo po sobi bježao, pri tom srušio je sve pokućtvo, te ga je djelomice i porazbio. Napokon uhvati majmun najprije tijelo kćerke, te ga strpa onako, kako su ga našli, u dimnjak, a onda tijelo stare gospoje, te ga brzo baci kroz prozor na polje.

Kad se je majmun sa svojom osakaćenom žrtvom približio prozoru, spusti se mornar pun užasa niz plinsku cijev te pobjegne kući pun straha, kakove će posljedice imati to nedjelo. Riječi, što su ih ljudi čuli, bili su povici i psovke Franceza, pomiješane s užasnim glasom životinje.

Tomu nemamo više mnogo primjetiti. Orangutan morao je po plinskoj cijevi prije osvitka dana pobjeći iz sobe. Valjda je, pošto je bio vani, iza sebe zalupio prozor. Njegov ga je vlasnik poslije ulovio, te ga za dobre novce prodao. Pošto je mornar svoj iskaz opetovao, a Dipen tomu svoje tumačenje dodao, pušten je na slobodu i Le Bon, koga su bili zatvorili kao krivca.

Jur.: To ti je, kako kada se kakov star zid poruši, pak se z njega rasteku svakakova grda blaga. Tako ti je bilo i va Rusije: prišla je revolucija, hitila dole sve, i česa je najviše prišlo van-ka? Svakakoveh beštij, pak i ovakoveh, kakov je i ov Zedija i Nemčina Švarc

Fr.: Ma nisu zlodeju svi takovi?

Jur.: To se zna da nisu.

Fr.: A kade su oni boji, oni čestiteji?

Jur.: Neki su poginuli, a neki se drže dugo, po strane, va seleh, kade još žive nekdanja Rusija i čeka na lepji i bolji dnevi. Najgrje gnjusobi pak dogadjaju se najviše po najvećeh gradeh, kade ima puno lepeh stvari, ale ima i još više gnjileh.

Fr.: A ter je tako. Zato ja i govorim našem mlajeni: čuvajte se grada, kako i vraga. Va grade se dobro skriva, a zlo otkriva, da nevine dušice zamami i omami.

Jur.: Tako je!

IZ BORUTA.

Nesreća na željeznici. - Naše blato.

Javljamo vam o nesretnom slučaju, što se je dogodio dne 30. prošlog mjeseca na željeznici u Borutu.

Jedan gluhonijemi siromah iz Posrta blizu Paza, koga svi zovu i poznaju samo imenom «Muto» obilazi sva sela ispod Učke, a dolazi često i do nas. Rečenog dana bio je u Borutu i išao od kuće do kuće da dobije koricu kruha, jer nije sposoban za nijedan posao. Poslije podne je prelazio željeznicu kod rampa blizu štacije. Sada popravljaju našu staciju i izvadjeno i nabacano je uz željeznicu mnogo zemlje, koja se hvata kao ljepilo. Tako se ta zemlja uhvatila i za noge nesretnom gluhonijemcu. Kad je prolazio preko željeznice, zaustavio se na tračnicama, da si očisti blato. U isto je vrijeme prolazio brzi vlak, koji ide iz Pule u Trst. Vlak je ficukao, kad je opazio, da je jedan čovjek na tračnicama, ali gluhonijemac nije ništa čuo, već je gledao samo u protivnu stranu. Vlakovodji je uspjelo da je vlak zaustavio i da je laganije išao, ali je ipak gurnuo Muta i bacio ga u jarak. Zadobio je više ozlijeda, jer je udario u kamenje. Poslije je bio posebnim vozom prevezen u Cerovlje, a odavle u bolnicu u Pulu u vrlo teškom stanju. Kako čujemo je u Puli iza četiri dana i umro.

Kad već govorimo o blatu, o kojem smo vam već toliko puta pisali, da vam sada javimo i jedan nekako smiješan slučaj. Iz Cerovlja imali su da dodju u Borut nešto pregledati. Uzeli su automobil i velikom poteškoćom nekako došli do Boruta po novoj cesti. Ali u Borutu su se morali zaustaviti. Kad su naime došli na naše puteve, zagrizli su tako u blato, da se automobil nije mogao maknuti sa mjesta. Pozvali su ljude, da im pomognu izvući iz blata automobil. Morali su upreći volove, da ga izvuku. I gospoda su samo psovala, kakovo je to selo, sa takovim blatom, pa su brže bolje odjurili u Cerovlje.

Dakle oni su se začudili, kad nisu mogli sa automobilom da idu po putu. Što da kažemo mi, kad moramo cijeli svoj život, da vozimo po ovim putevima. Sada je momentano još više oštećen prolaz radi proširenja željeznice. Svakako naši putevi traže ne samo popravak, već treba graditi ceste, da se ne mučimo toliko i mi i blago.

Domaće novosti

Kraljičin imendan.

U utorak dne 8. ovog mjeseca slavila je Nj. V. kraljica Jelena svoj rodjendan. Po cijeloj Italiji od malenih do najvećih gradova i vanjskim je znakom očitovana ljubav, koju narod goji prama svojoj uzvišenoj kraljici i izražena su na razne načine čuvstva čestitanja i želja na ponos vladajuće kuće i nacije.

Centralna blagajna istarskih seoskih posujilnica.

Istarski prefekt E. Leone je u subotu u Puli ustoličio odbor centralne blagajne istarskih seoskih posujilnica. Predsjednik odbora senator Innocente Chersi pozdravio je prefekta i prisutne odbornike, govorio o djelovanju posujilnica i o ekonomskom pravcu istarske pokrajine. Iza njega je govorio gosp. prefekt, koji je zaželio odboru napredak u preuzetoj zadaći te je u ime kralja i vlade ustoličio članove upravnog i nadzornog odbora. Odbor je ovako sastavljen: predsjednik senator Chersi; odbornici imenovani od posujilnica: Bruno Camus, dr. Ivan Lonza i rag. Vianello; imenovani od puljske štedionice: Bregato i Ricci; imenovani od federalnog instituta: narodni poslanik Maracchi, dr. Rocco i predsjednik pokrajinske federacije poljodjelskih fašističkih sindakata Candussi Giardo. U nadzor. odbor kao članovi ili njihovi zamjenici odredjeni su: Otto Zadro, Ivan Rašković, narodni poslanik Bilucaglia i dr. Caicagni. Iza toga je poslanik Maracchi govorio, kako su svladane sve poteškoće za konstituiranje centralne blagajne za zajedničku suradnju talijanskih i slavenskih posujilnica i da će se blagodat od toga osjetiti u najbližoj budućnosti. Centralna blagajna znači temeljni kamen u ekonomskom životu Istre. Konačno je upravni odbor raspravljao o slabom ekonomskom stanju istarskih seljaka, pa je naložio izvršnom odboru, da nastoji naći načina, kako bi se pružile seljacima polakšice za nabavku kukuruza i pšenice za sjeme. U izvršni odbor su izabrani: sen. Chersi, Vianello, Bregato i Rocco. Sa sjednice je poslan brzojav načelniku Vlade on. Mussoliniju, tajniku stranke Turatiju, ministru nacionalne ekonomije Martelliju i ministru financija Mosconiju.

Novi kvestor u Puli.

U Pulu je došao novi kvestor comm. Emilio D'Agostino. Dosada je bio kvestorom u Parmi, a još prije u Sieni

Rasprodaja koledara.

Kaošto smo u zadnjem broju javili naš se koledar *«Franina i Jurina»* za godinu 1929. može dobiti u rasprodaji i u Puli, u papirnici via Barbacani br. 17, cartoleria Veit. Naši pretplatnici iz Puljštine mogu dakle tamo da kupe koledar.

Sol za životinje u Pazinu.

Seljaci će moći u Pazinu da kupe sol za životinje, ako prikažu potvrdu od općine, da zaista posjeduju životinje. To je samo provizorno, dok rasprodaja na veliko ne nabavi posebne tiskanice.

Traženje vode.

Općina Pazin javlja, da Cattedra Ambulante u Puli raspolaže sredstvima za bušenje tla i traženje pod površinom vode. Pozivlju se svi seljaci, da pismenom izjavom jave, žele li da se gdje na njihovom zemljištu traži, ima li vode. Po broju prijavljenih odredit će se i cijena istraživanju.

Kamatna mjera Banca d'Italia.

Ministarskim dekretom Banca d'Italia sa danom 7. januara povisila je kamatnu mjeru na predujme, koje daje sa 5 i pol na 6%.

Poštanska marka u korist veterana.

Ministarstvo saobraćaja javlja, da je puštena u promet specijalna poštanska marka sa slikom kralja, u vrijednosti od 50 cent., za koja će se plaćati 60 cent. Frankaturnu vrijednost imati će samo 50 cent. tako da će 10 cent. ići na korist veterana i učesnika domaćih i kolonijalnih bitaka.

Emigracija ide sve na manje.

U smislu politike sadašnjeg režima, da se skrči broj iseljenika, vidi se rezultat, da svake godine biva sve manji broj iseljenika iz Italije u druge države. Godine 1923. iselilo se 391 hiljada, 377 hiljada u godini 1924., 292 hiljada 1925., 270 hiljada 1926., 238 hiljada 1927., a u prva tri mjeseca prošle godine 35.942. Istodobno se opaža, da se sve više vraćaju kući iseljenici, koji su dugo vremena bili u inostranstvu.

Male vijesti iz Italije i cijeloga svijeta

U Rimu od 1. januara naprijed svi kočijaši moraju da nose jednaku uniformu po naredjenju rimskog guvernera.

U Sjedinjenim Državama Sjeverne Amerike se sve više širi influenca. Ima dosada skoro milijun bolesnih. Bolest je nastupila ovih dana i u Europi.

Ugovor protiv ratovanja s kemičkim i bateriološkim sredstvima potpisan je dosada od devet država. Medju njima tri su velevlasti i to Italija, Francuska i Rusija.

U Češko-slovenskoj republici dešava se već po drugi put slučaj, da vjerovnik traži da se proda na dražbi zgrada tudje države, u kojoj je konzulat namješten. Prije nekoliko vremena se dogodilo to Madjarima, sada Njemačkoj. Tribunali su odbili traženje iz razloga, što takva ovrha nije dopustiva.

Istarski gradić Plomin na istočnoj obali Istre dobio je na dar od Mletaka (Venecije) jednoga lava, uklesanog u mramornoj ploči. Bit će postavljen kao spomenik na borbe, koje su se bile izmedju Mlečana i Uskoka u plominskom kraju.

U Švedskoj se pojavila jaka epidemija influence, ali u blagoj formi.

U Madjarskoj otvoren je natječaj za mjesto krvnika. Trinaest konkurenta se je oglasilo, medju njima bivši pomagač pokojnog krvnika, nekoji mesari, mrtvonoše i bolničari. Novi krvnik mora da obavi jedan šestmjesečni anatomski tečaj.

Republikanska stranka potrošila je za izbore predsjednika Sjedinjenih Država Sjeverne Amerike šest milijuna dolara. Kako je poznato, izabran je njezin kandidat Hoover.

U godini 1928. do mjeseca novembra bilo je u Beču u svemu 800.000 stranaca, koji su posjetili grad.

Austrijska republika upotrijebit će nove lokomotive od 3500 konjskih sila. S njima će se prevaliti u jednu uru 110 kilometara.

— U samom gradu New-Yorku umrlo je u godini 1928. zbog pijanstva 1560 osoba, *unatoč tome, što su alkoholna pića sasvim* zabranjena.

— Sjedinjene Države Sjeverne Amerike povisile su za 16 milijuna dolara proračun ministarstva rata. U svemu je predvidjeno za vojničke potrebe 435 milijuna dolara.

Seljak Cehej u Poljskoj ubio je dvadesetgodišnju kćer poljskog ministra Vojcika. Bio je zaljubljen u nju, dok ona za njega nije htjela da znade.

U Belgiji pao je autobus, na kojem su se vozili radnici, u rijeku Ourthe. Ostalo je 12 žena bez muža i 25 djece bez oca.

Udova pok. Nikole Pašića, koja je dosada živila u Dubrovniku, putuje u Englesku, a od tamo u Washington k svojoj kćeri, koja je udata za jugoslovenskog poslanika.

U vreme od 1919. do 1927. istupilo je u Beču iz rimskokatoličke crkve 120.000 ljudi, a iz drugih vjeroispovjesti 20.000. To je otpadanje prouzročeno političkim razlozima.

Slučaj lažnog Rešid Paša pobudio je veliki interes. Prije nekoliko vremena bio je uapšen u Turinu, baš kad je kušao da unovči lažni novčani ček, neki Turčin, koji si je dao ime Rešid Paša. Iz zatvora u Turinu pobjegao je na način, da se je prikazao kao advokat, koji je bio posjetiti nekoga svoga klijenta u zatvoru. Čuvari i stražari pustili su ga da izadje. Na ulici uzeo je auto i dao se je voziti do Milana. Šoferu je ostao dužan 600 lira za vožnju. Od Milana je pošao s vlakom do Trsta, a da nije platio vozarine. U Trstu su ga opet uapsili, ali samo dvanaest sati ostao je u zatvoru, poslije je opet pobjegao. Sad su ga ulovili u Veneciji.

Veliki krstaš «Dante Alighieri» prodala je talijanska vlada nekoj trgovačkoj firmi. Krstaš bit će demoliran.

On. Farinacci, bivši tajnik fašističke stranke, preuzeo je zastupstvo poznatog čovjeka iz Kolenja, za koga se ne zna, je li Canella ili Bruneri.

Svjetsko poznati fabrikanat parfimerija Coty iz Pariza izjavio se je bio nepovoljno u pogledu Madjara. Radi toga su Madjari po svoj Madjarskoj provedi bojkot protiv njegovih proizvoda. Coty morao je da obustavi sve svoje trgovine u Madjarskoj. Nijedan Madjar nije više htjeo, da kupi njegove parfeme.

God. 1651. bježao je engleski kralj Karlo II. od Cromwella, koji ga je htjeo pogubiti. Neki Pendrell sakrio je kralja i tako mu spasio život. Od tada uvijek svaki Pendrell potomac onog, i to prvorodjeni muškarac kroz cijeli svoj život dobiva 100 engleskih lira šterlina (t. j. cirka 20.000 lira) svake godine. Sada dobiva tu nagradu neki Mr. George W. Pendrell u New-yorku.

U državi Michigan u Sjedinjenim Državama Sjeverne Amerike osudjena je neka žena na doživotnu robiju zato što je raspačavala alkoholna pića. Ona ima desetero djece.

Razno

Albanski kralj traži krunu.

Kako je poznato, namjeravao je Ahmed beg najprije da se prozove Skenderberg, na uspomenu Jurja Kastriotića, koji je stvorio nezavisnu albansku kneževinu. Kaciga Kastriotićeva nalazi se u bečkom historijsko-umjetničkom muzeju. Na gvozdenoj kapi nalazi se bakrena košuta, grb Kastriotićev. Albanija je najprije kušala da diplomatskim putem dobije tu kacigu, jer da je kao ratni plijen stigla u Beč. Medjutim je bečki muzej dokazao, da je tu kacigu nabavio pravno valjanom kupnjom preko Mletaka. Sada hoće kralj Zogu da tu kacigu kao svoju krunu kupi od Beča i da se njom okruni u Kruji. Ponudio je bečkoj vladi prilično visoku cijenu, ali se bečka vlada još uvijek nije odlučila, da li će tu historijsku rijetkost prodati ili ne će.

Memoari maršala Cadorne.

Maršal Cadorna je objavio do sada tri sveska svojih memoara. Po želji pokojnika četvrti dio biti će objavljen tek za nekoliko godina. Tvrdi se da ovaj četvrti dio imade vrlo polemički karakter i da se u njemu vodi oštra polemika sa svim do sada izašlim glasovitim memoarima, naročito od strane Francuza.

90-godišnjica bivšeg predsjednika francuske republike Loubeta.

Na samu Staru Godinu bivši predsjednik *francuske republike Loubet proslavio je* svoj 90 rodjendan. On je bio predsjednik francuske republike od 1899. do 1906. Rodio se 31. decembra 1838. u Marsannu. 90-godišnjicu svoga života proslavio je časni državnik u sasvim intimnom krugu svoje porodice. Od dana kad se povukao iz političkog života živi sa svojim ... u Monte Limaru

Emigracija iz Poljske.

Prema podacima Centralnog ureda za emigraciju za prve tri četvrti ove godine iz Poljske je emigriralo 160.699 lica. Od ovoga broja u razne države Evrope iselilo se 111.536 lica, a preko mora 49.125. Po državama emigracija je rasporedjena ovako: Francuska 24.461, Njemačka 83.314, Američka Unija 5.859, Kanada 25.177, Argentina 12.924, Brazilija 3.329 lica itd.

Pamučna industrija u Ukrajini.

Pamučna industrija u Ukrajini nije bila dosada razvijena zbog povoljnih ponuda turkestanske pijace. U Kijevu se osniva sada prva tvornica za pamučnu robu. Ovoj tvornici bit će dogradjena još i tvornica gotovih odjela, koja će imati 5 hiljada radnika.

Izgorjela tržnica u Genovi.

Uslijed požara posve je izgorjela tržnica u Genovi. Vatrogasci su se morali ograničiti samo na to, da lokaliziraju požar

IZ UPRAVE.

Darovi za fond «Istarske Riječi»: M. ... iz Eeeudea Lit. 10. — A. P. Trst Lit. 5. Plemenitim darovateljima srdačna hvala. V. Pošćić, Eureka. Primili u redu. Lijepa hvala.

Izdavač, direktor ...
IVAN STARI
Tisak: TISKARA ...

Broj 2 Poštanski tekući račun. (Conto corrente con la posta) **U Trstu, 10. januara 1929. - God. VII.** Pojedini broj **25** cent. **God. VII.**

„Istarska Riječ“ izlazi svakog četvrtka uveče. Dva puta mjesečno izdaje gospodarski prilog „Narodni Gospodar“. Pretplata za tuzemstvo iznaša 15·— lira na godinu, a za inozemstvo 25·— lira. Uredništvo i uprava lista: Trst (Trieste) - Piazza Oberdan 1/II. Telef. uredništva i uprave 50-19

ISTARSKA RIJEČ

Tjednik za pouku, gospodarstvo i politiku istarskog naroda.

„Slogom rastu male stvari, a neslogu sve pokvári“. — Narodna poslovica.

Važne izjave načelnika vlade

Rijetki su slučajevi, da načelnik vlade on. Mussolini dade izjave privatnim upitima o političkom položaju, jer niti mu dozvoljava njegov ogromni dnevni posao niti je to njegov običaj. Radi toga su i njegove izjave od veće važnosti, naročito ako se te izjave tiču izvanjske politike. «Corriere della Sera» javlja iz Londona, da je načelnik vlade primio jednog novinara englesko-američke novinarske službe i da mu je odgovarao na razna pitanja, koja je novinar postavio načelniku vlade i vodji fašizma.

Na pitanje o fašizmu, odgovorio je, da fašizam nije, kako bi se to htjelo u inostranstvu prikazati, apsolutno pokoravanje, niti je tiranija, niti aristokracija, niti plutokracija, već je usredotočena, odgovorna i disciplinirana demokracija. Talijani prvi put u životu imadu svoj vlastiti režim. Vele da je u Italiji tiranija. To je bedasto. Nema postojanije vlade na svijetu — rekao je on. Mussolini — nego što je moja. Fašizam nije vlada klase ni vlada jednog čovjeka, nego vlada svega talijanskog naroda. Ona se naslanja samo na jednu stranku sa jednim milijonom odraslih članova, dva milijuna podmlatka i više milijuna proizvadjača, organiziranih u krilu države. Prije fašizma nije bilo u Italiji demokratije, već samo demagogija. Narod se nije brinuo glede vlade, niti je u vladi sudjelovao. Izbori nisu faktični izraz volje naroda. Opći izbori su samo prevara. Suglasnost naroda se izražava radom, disciplinom i moralnom solidarnošću. Eto jasnog primjera. Radnici i seljaci pristali su na skraćenje plaća za jednu milijardu, da se učvrsti valuta.

Fašizam je sa onim koji rade i proizvadjaju, koji uopće doprinašaju dobrobiti naroda. Fašizam je za radnike učinio više nego ikoja druga talijanska vlada: priznao je zahtjeve radnika, uvrstio je u državu sindakate poslodavaca i radnika. U Italiji je rad jednak kapitalu. Nema štrajkova, jer postoji sud rada, koji pravedno odlučuje. Prošlo je vrijeme, kad je u Italiji rad bio podredjen kapitalu, kad su kapitalisti mogli raditi od radnika, što ih je bilo volja i kad su radnički sindakati mogli raditi proti općim interesima. Fašizam je ustanovio novi režim socialne pravednosti i u pogledu socialnog zakonodavstva učinio je više nego boljševistička Rusija i demokratska Amerika. To je naglasio i vodja socialista Albert Thomas. Eto što stavlja Italiju na prvo mjesto medju drugim narodima: osiguranje radnika i seljaka, zakoni o radu, radničke kuće, zaštita djece, siromaha i bolesnika, odgoj mladeži.

Ali i kapital je zaštićen, jer i sindakati i poslodavaoci su u službi nacije. Temeljno načelo države je, da su interesi nacije nad interesima klase ili pojedinca. Svrha fašizma nije borba, već suradnja, ne rasipnost već štednja.

Iza toga je načelnik vlade tumačio novinaru temelje korporativne države i obrazložio, kako u fašističkoj Italiji nema socializiranja države, jer je privatna iniciativa dozvoljena i slobodna.

Glede budućnosti Italije rekao je on. Mussolini, da ona ide zatim, da bude poštovana. Pitanje ekspanzije je hitno i Italija mora biti pripravna. Naša svrha nije rat, ali moramo biti spremni. Mislim da će godine 1935. — nastavio je načelnik vlade — nastati takove prilike, da će biti potrebna promjena sadašnjeg uredjenja Evrope. Mirovni ugovori su pogrješni. Mnogi odnošaji, koji su nastali iza rata, morat će biti uredjeni. Siguran sam da će to biti tekom vremena. Ima naroda, koji ne mogu ostati u stanju, kakovom se sada nalaze. Na primjer Madjari. Ugovori mogu se preinačiti mirnim i prijateljskim putem. Znadem da su druge države protivne mijenjanju ugovora, ali promjena je neizbježiva. Mi želimo mir, da možemo nastaviti započeto djelo. Ali smo spremni na rat, jer znamo da je rat realnost. I mi se spremamo skromnim sredstvima. Mi trošimo mnogo manje na kopneno i pomorsko naoružanje od Francuske, Engleske, Rusije i Njemačke. Naše je naoružanje potrebito za obranu našeg opstanka i za našu budućnost.

Ovaj moj pokret nastavit će se i iza mene. Budućnost Italije je osigurana u rukama balila, budućih fašista. Ako danas nije cijela Italija fašistička, bit će to onda, kad naraste sadašnji pomladak. Ovi milijuni mladeži stoje mi na srcu, jer su oni garancija za budućnost.

Politički pregled

On. Balbo u New-Yorku.

Državni podsekretar aeronautike on. Balbo je na svom putu po Americi došao na svoju zadnju etapu u New-York. Tu se je oprostio sa vlastima, političkim, financijalnim i industrijalnim krugovima na ručku, što ga je u njegovu počast priredilo talijansko-sjeverno američko društvo. Bili su izrečeni razni govori, na kojima se izražavala simpatija i štovanje Italiji. Govorio je i načelnik grada New-Yorka Walker.

Registracija Neptunskih konvencija.

Još dne 19. decembra talijanska je vlada poslala društvu naroda na registraciju konvencije sklopljene izmedju Italije i Jugoslavije. Stalni jugoslavenski delegat u Ženevi je u petak podastro sekretarijatu društva naroda beogradske i neptunske konvencije i ugovore izmedju Jugoslavije i Italije na registraciju i objavljenje. Ova se registracija u ovaj momenat smatra kao dobar znak za obnovljenje ugovora o prijateljstvu sa Italijom, što se u krugovima društva naroda naročito želi.

Ministar Martelli u Milanu

U Milan je došao ministar nacionalne ekonomije Martelli, da zastupa vladu na izložbi kože, koja se tamo drži, a koju je on svečano otvorio.

Statističke knjige kralju.

Kralj je primio u privatnu audijencu predsjednika centralnog statističkog instituta profesora Corrada Ginija, koji mu je predao 4 sveska o stanju industrije i sve druge publikacije, koje je institut izdao u zadnje dvije godine opstanka, iza kako je pretvoren u samoupravno biće. Vladar je bio vanredno veseo ovom poklonu te se je interesirao o djelovanju instituta.

Godišnjica smrti kraljice majke.

Na godišnjicu smrti pokojne kraljice Margerite u petak su kralj i kraljica prisustvovali zadušnicama u Pantheonu, gdje je pokojna kraljica pokopana. Poslije službe božje došli su u crkvu i potpisali se u knjigu na grobu izaslanici senata i poslaničke zbornice te rimski guvernator princ Boncompagni Ludovisi u pratnji viceguvernera konta d'Ancora.

Istraga glede sjeverne ekspedicije.

U ponedjeljak se je sastala komisija, koja vodi istragu o ekspediciji na sjeverni pol generala Nobila i o propasti zrakoplova «Italia». Predsjednik komisije je admiral Umberto Cagni, a članovi general Cavallo, gen. De Pinedo, admiral Denti di Piraino i sen. Pujia. Komisija je već saslušala generala Nobila i druge članove ekspedicije, a sada saslušava svjedoke, te je pozvan u Rim prof. Hoel, poručnik Lundborg, načelnik ruske pomoćne ekspedicije profesor Samoilović, liječnik na brodu ledolomca «Krasina» i novinari, posebni izvjestitelji, koji su bili poslani u King's Bay.

Kraljica medju bolesnicima.

Običaj je po cijeloj Italiji, da se na dan sv. Triju Kralja obdaruju djeca. To je čisto talijanski narodni običaj, kao što je običaj sjevernih naroda priredjivanje božićnog drveta. No Tri Kralja su se zauzimanjem gradskih fašističkih organizacija dijelili darovi siromašnoj djeci i to igračke, slatkiši i odijela. U Rimu je osobno dijelila darove kraljica Jelena bolesnoj djeci u bolnicama.

Manifestacija lealnosti.

Došle su u Rim dvije glazbe iz Bressanona i Brennera, da se predstave načelniku vlade i da pokažu lealnost svojih sunarodnjaka. U Rimu su položili vijenac na grob neznanom junaku, bili su primljeni na rimskom governatoratu, posjetili su kraljevske grobove u Pantheonu i palaču poslaničke zbornice. Dne 7. ov. mj. je načelnik vlade primio ove predstavnike gornjeg Poadižje sa prvim odijeljenjem milicije, koja je sastavljena od Nijemaca i obe dvije glazbe. On. Mussolini je izrazio svoje simpatije i izjavio im, da je uvjeren, da će oni odnesti iz Rima prijatne uspomene. Načelniku vlade je predan na dar jedan album javnih radnja, koje su izvršene u gornjem Poadižju i jedan drveni kip, koji je izradio rezbar Schiller iz Chiuse kao dar malom Romanu Mussoliniju. Načelnik vlade bio je dirnut ovim znakovima pažnje i lealnosti Nijemaca prama režimu te se je neko vrijeme zadržao u razgovoru sa pojedincima. Konačno je i milicija sa glazbom otišla u strojnim redovima na kolodvor. Uz put su glazbe svirale karakteristične alpske pjesme. Bili su u svojim narodnim nošnjama, pa su time pobudili još veću pažnju.

Primanja diplomata u Rimu.

Načelnici diplomatskih predstavništva stranih država u Rimu kod Kvirinala i kod Sv. Stolice primili su iza nove godine članove svojih kolonija. Francuski poslanik na talijanskom dvoru De Beaumarchais držao je svojim sunarodnjacima kratki prigodni govor i zaželio sretnu novu godinu predsjedniku francuske republike, talijanskom kralju i načelniku vlade on. Mussoliniju. Francuski poslanik kod Vatikana držao je takodjer govor, ali nije bio opredjeljen, već nekako rezerviran. On je govorio o miroljubivosti francuske vlade i o poznatim člancima u državnom proračunu, koji se tiču religioznih misija u inostranstvu.

I talijanski poslanici i diplomatski predstavnici u inostranstvu su takodjer primili svoje sunarodnjake u mjestima svojih rezidenca, te su čestitali državnim glavarima, kod kojih su akreditirani. Na pozdrav dekana diplomatskog kora papinog nuncija mons. Pacellija je predsjednik Njemačke Hindenburg odgovorio starom pjesmom njemačkog naroda «da se današnjeg dana sa bolju sjeća činjenice, da je jedan dio njihovog zemljišta još uvijek lišen slobode, koja mu pripada po ljudskom i božjem pravu».

Poljodjelska izložba odgodjena.

Prema odredjenju načelnika vlade on. Mussolinija, efektivnog predsjednika poljodjelske izložbe sindakat poljodjelskih tehničara, koji ima da organizira izložbu je istu odgodio za godinu 1932, to jest u X. godišnjicu pohoda na Rim. To je učinjeno radi toga, jer će se ove godine držati četiri nacionalne izložbe, na kojima će biti zastupano i poljodjelstvo, a zatim radi toga, što je vrijeme vrlo kratko, da bi se mogla organizirati jedna poljodjelska izložba, na kojoj bi se dolično isticala agrarna politika fašističke vlade.

Državni proračun za 1929/30.

Još mnogo prije nego to predvidja zakon o glavnom državnom računovodstvu je ministar financija predložio parlamentu predmijevani državni proračun za poslovanje 1929/30. Prema tom proračunu za buduću budžetnu godinu su predmijevani prihodi u iznosu od 18,539,235,192 lire 37 cent., a izdatci 18,280,953,844 lire 49 cent. U budućoj financijalnoj godini biti će dakle suvišak prihoda od 258 milijuna 281,347 lira 88 cent. Rimske novine naglašavaju ovu spremnost ministarstva financija, da se još prije odredjenog vremena predloži parlamentu budući državni proračun, a u isto vrijeme konstatiraju, da je ministar financija bio pesimista, to jest da je uzeo u obzir prihode u najmanjoj mjeri, a izdatke baš obratno, tako da je mogući još i veći suvišak.

Novi predsjednik računskog dvora.

U dvorani zajedničkog odjelenja računskog dvora je ministar financija Anton Mosconi uveo u dužnost novog predsjednika računskog dvora (Corte dei Conti) adv. Gina Gasperinija, koji je pred nedavno imenovan na tu najveću dužnost državnog računovodstva i uprave. Tom prigodom je ministar držao kratki govor, u kojem je istakao važnost, kakovu treba da ima računski dvor.

TEMELJITE PROMJENE U JUGOSLAVIJI

Deset godina je već prošlo, otkad su se tri djela istog naroda, Srbi, Hrvati i Slovenci, razdijeljeni političkom sudbinom, historijom, kulturom, religijom, dinastijama, našli pod jednim zajedničkim krovom u vlastitoj kući. Deset godina je prošlo i u sve to doba ni za jedan korak naprijed. Svaki od njih došao je u novu kuću sa starom svojom prtljagom i starim blatom iz bivših vremena, makar još povećanom s drugim krpama, uzjahan meštarima, koji su mislili više na se nego na državni i time narodni interes. Svaki je živio dalje u svojoj prijašnjoj mentaliteti. Vlade su se mijenjale bez prestanka, država je zabasala iz jedne vladine krize u drugu, i konačno u državnu, gdje su nekoji ludjaci čak i zahtjevali da treba se razići, došlo se je tako daleko, da su sami zastupnici, izabrani parlamentarnim izborima plandovali okolo po inozemstvu i agitirali nekažnjeno protiv vlastite države. U deset godina parlamenat nije ništa učinio, jer nije imao vremena da radi, novi dokaz, da bez obzira na različite druge okolnosti parlamentarne institucije nisu za svaki narod. U ovo poslijednje vrijeme kriza se sve više zaoštrila. Dogadjaji u narodnoj skupštini, pokazali su, da se dosadanjim metodama ponor izmedju pojedinih plemena ne dade ispuniti. Nesposobnost parlamenta i glavara pojedinih stranaka pokazala je, da treba naći temelje za sporazum u narodu samom. U tom momentu je kralj Aleksandar uzeo k sebi svu vlast, koju su dosada vršile druge ustanove, ukinuo je vidovdanski ustav, i postavio ministre, koji su samo njemu odgovorni. Bez dvojbe je kralj Aleksandar dugo oklijevao, prije nego se je odlučio na tu mjeru. Ali je bez dvojbe i to, da drugog izlaza nije bilo iz te situacije. Kralj je konsultirao sve glavare pojedinih stranaka, te izgleda, da su bili svi već obavješteni o njegovoj nakani i da su svi taj korak i odobrili. Svakako jedno stoji, da je narod širom Jugoslavije zadovoljan s tom promijenom i da su nezadovoljni samo oni, koji su profesijonalno živili od političkih razmirica. Što se inozemstva tiče, sve su novine i države razumjele taj korak i povoljno se izrazile o njemu.

Temelj te radikalne promijene je proglas kralja na narod, izdan iza što je primio u audienciju sve glavare stranaka, i vladinih i opozicijskih. Donosimo ga u cijelini, jer je sastavljen toplim i srdačnim tonom i najbolje ilustrira cijeli položaj:

Manifest na narod.

Mome dragom narodu, svima Srbima, Hrvatima i Slovencima! Najviši narodni i državni interesi i njihova budućnost zapovijedaju mi, da se i kao vladalac i kao sin ove zemlje obratim neposredno narodu i da mu otvoreno i iskreno kažem ono, što mi u sadašnjem trenutku nalaže moja savjest i moja ljubav prema otadžbini. Nastupio je čas, kad izmedju naroda i kralja ne može i ne smije više biti posrednika. U toku tolikih prošlih napora i tolikog strpljenja, koje sam pokazao u vršenju svojih visokih dužnosti, moju je dušu razdirao vapaj naših narodnih masa, radnih i rodoljubivih, ali i namučenih koje su rukovodjene svojim prirodnim i zdravim rasudjivanjem već odavno nazirale, da se više ne može ići putem, kojim se je do sada išlo. Moja očekivanja, kao i očekivanja naroda, da će evolucija našeg unutarnjeg političkog života donijeti sredjenje i konsolidovanje prilika u zemlji, nisu se ostvarila. Parlamentarni red i sav naš politički život dobivaju sve više negativno obilježje od čega narod i država imaju za sada samo štete.

Sve korisne ustanove u našoj državi, njihov napredak i razvitak cjelokupnog našeg narodnog života dovedeni su time u opasnost. Od takvog nezdravog političkog stanja u zemlji strada ne samo unutarnji život i napredak, nego i sredjivanje i razvijanje spoljnih odnosa naše države, kao i jačanje našeg ugleda i kredita u inostranstvu. Parlamentarizam, koji je kao političko sredstvo po tradicijama od moga neprežaljenog oca ostao i moj ideal, počele su zaslijepljene političke strasti zloupotrebljavati u toj mjeri, da je postao smetnja za svaki plodni rad u državi. Žalosni razdori i dogadjaji u narodnoj skupštini pokolebali su u narodu vjeru u korisnost te ustanove. Sporazumi, pa i najobičniji odnosi izmedju stranaka i ljudi, postali su apsolutno nemogući. Umjesto da parlamentarizam razvija i jača duh narodnog i državnog jedinstva, on ovakav, kakav je, počinje da dovodi do duhovnog rasula i narodnog razjedinjavanja. Moja je sveta dužnost, da svim sredstvima čuvam državno i narodno jedinstvo i ja sam riješen da ovu dužnost bez kolebanja ispunim do kraja. Čuvati jedinstvo naroda i državno, to je najviši [illegible]

a te mora biti i najviši zakon za mene i svakoga. To mi nalaže moja odgovornost pred narodom i pred historijom. To mi nalaže ljubav prema otadžbini i pietet prema bezbrojnim dragocjenim žrtvama, koje padoše za taj ideal. Tražiti lijeka tome zlu u dosadanjim parlamentarnim promjenama vlade ili u novim zakonodavnim izborima, značilo bi gubiti dragocjeno vrijeme u uzaludnim pokušajima, koji su nam već odnijeli nekoliko posljednjih godina. Mi moramo tražiti nove metode rada i krčiti nove puteve.

Ja sam uvjeren, da će u ovom ozbiljnom trenutku svi Srbi, Hrvati i Slovenci razumjeti ovu iskrenu riječ svoga kralja i da će oni biti moji najvjerniji pomagači u toku mojih budućih napora, kojima je jedini cilj, da se u što kraćem vremenu postigne ostvarenje onih ustanova, one državne uprave i onog državnog uredjenja, koje će najbolje odgovarati općim narodnim potrebama i državnim interesima.

Radi toga riješio sam i riješavam da ustav Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca od 28. juna 1921. prestane važiti. Svi zemaljski zakoni ostaju u važnosti, dok se prema potrebi mojim ukazom ne ukinu. Na isti način donosit će se buduće novi zakoni. Narodna skupština izabrana 11. septembra 1927. raspušta se.

Saopćavajući ovu moju odluku svome narodu, naredjujem svima vlastima u državi, da po njoj postupaju, a svima i svakome zapovijedam, da je poštuju i da joj se pokoravaju.

Kralj Aleksandar I.

Kraljev govor ministrima.

U subotu je naveče održana prva sjednica nove vlade u dvoru pod kraljevim predsjedanjem. Pročitana je kraljeva proklamacija na narod, a onda je kralj održao ministrima ovaj govor:

Gospodo ministri! Kraj svih mojih nastojanja da se nadje jedno riješenje, koje bi omogućilo složan rad na jačanju države i na općem dobru naroda — konstatovalo se pri posljednjoj konsultaciji, da se takovo riješenje pod današnjim prilikama nije moglo postići parlamentarnim putem. Zbog ovoga, ja sam se odlučio, što sam već objavio i svojim manifestom narodu, da promijenim sistem uprave, otklonim teškoće i potražim lijeka nedaćama u državnom i narodnom životu.

Sa ovakovim namjerama, ja sam vas pozvao za svoje saradnike u očekivanju da ćete pravilno shvatiti i težinu zadatka i značaj moga povjerenja. Na početku vašeg rada ja želim da vam uputim nekoliko riječi, koje imaju da vam budu direktive pri svakom vašem poslu.

Kao meni jedino odgovorni ministri, vi predstavljate danas svaki u svojem resoru najveći državni autoritet. Taj autoritet vlasti morate i vi i vaši podredjeni visoko čuvati i u svakoj prilici mu respektiranje pribaviti.

To ćete postići samo tako, ako se budete strogo držali zemaljskih zakona ne dozvoljavajući ni izigravanje ni najsitnije povrede njihove.

I vi i svi vaši podredjeni organi imaju se pri svakoj odluci i pri svakom aktu rukovoditi samo interesima službe i interesima države.

Na taj način stvoriti će se puno povjerenje naroda prema organima vlasti i zavladati će trajan osjećaj i uvjerenje, da u našoj državi vlada puna zakonitost, pravda i apsolutna jednakost.

Svaki ispravni činovnik treba da ima i osjećaj sigurnosti i da zna, da će kod vas naći istinsku zaštitu, ako pravno i savjesno, ekspeditivno i čestito vrši svoju službu.

Očekujući od vas, da će se u duhu jedinstva narodnog njegovati i razvijati sloga, jednakost i ravnopravnost svih Srba, Hrvata i Slovenaca, da ćete nesmetani nikakvim teškoćama, koje je dosadašnji sistem uprave sobom nosio, prionuti intenzivnom radu i razviti najveću aktivnost na svim poljima državne uprave i naročito da ćete brzim i shodnim mjerama odmah pristupiti popravci državne administracije — ja vas, gospodo ministri, pozivam, da svojim pregalaštvom i savjesnim vršenjem dužnosti pomognete meni u ovom velikom pothvatu za dobro i napredak naše kraljevine, bolju budućnost našeg naroda, imajući vazda u vidu:

da je spas države najveći zakon, a služba narodu da je najsvetija služba.»

Poslije toga na ovoj prvoj sjednici ministarskog savjeta donesena su četiri zakona i to:

1. zakon o kraljevskoj vlasti i vrhovnoj državnoj upravi; 2. zakon o zaštiti javne sigurnosti i poretka u državi; 3. zakon o izmjenama i dopunama zakona o štampi te 4. zakon o izmjeni zakona o općinama i oblasnim samoupravama, kojim se raspuštaju sve općinske uprave i oblasni odbori u cijeloj državi i imenuju državni komesari.

Nova vlada.

Nova vlada je ovako sastavljena:

Ministar predsjednik i ministar unutrašnjih djela: general Pera Živković; ministar bez portfelja: Nikola Uzunović, bivši ministar predsjednik; ministar vojni: general Stevan Hadžić, koji je i u zadnjem ministarstvu bio ministar vojni; ministar vanjskih posala: Voja Marinković (i u zadnjem ministarstvu držao isti resor); ministar pravde: dr. Milan Srškić, bivši ministar pravde; ministar financija: dr. Stanko Švrljuga, potpredsjednik saveza jugoslovenskih banaka i bankovni direktor; ministar prosvjete: Boža Maksimović, bivši ministar unutrašnjih posala; ministar vjera: dr. Tugomir Alaupović, potpredsjednik državnog savjeta; ministar narodnog zdravlja: dr. Uroš Krulj, bivši ministar bez portfelja; ministar trgovine, industrije i socialne politike: dr. Mate Drinković, bivši narodni poslanik iz Dalmacije u Beču; ministar poljoprivreda i voda: dr. Oton Frangeš, sveučilišni profesor u Zagrebu; ministar saobraćaja: dr. Anton Korošec, dosadašnji ministar predsjednik; ministar šuma, rudnika i agrarne reforme: inž. Laza Radivojević; ministar gradjevina, pošta i telegrafa: inž. Sveta Savković.

Svi su krajevi razmjerno zastupani, a takodjer i sva tri plemena. Od Hrvata su: dr. Drinković iz Dalmacije, dr. Alaupović, poznati pjesnik iz Bosne, dr. Frangeš i Švrljuga iz Hrvatske. Od političara su tri radikala, koji su bili veliki protivnici dosadašnje Koroščeve vlade (Uzunović, Maksimović i Srškić) i koji nisu se kompromitirali u sporu izmedju Hrvata i Srba. Od demokrata je ostao u vladi dr. Marinković, da nastavi politiku inostranih posala, kako je dosada vodio. Dosadašnji ministar predsjednik dr. Korošec ostao je u vladi kao predstavnik Slovenaca. Ostali su ministri izvan stranaka.

Smrt Nikole Nikolajevića.

Dne 5. ovog mjeseca umro je u Antibo, na južnoj francuskoj obali kod Nizze, ruski veliki knjaz Nikola Nikolajević. Bolovao je na upali pluća te je bolesti u 72. godini i podlegao.

Nikola Nikolajević bio je najstariji sin velikog knjaza Nikole, brata cara Aleksandra II. Odgoj je imao čisto vojnički. U 21. godini učestvovao je u ratu proti Turcima za oslobodjenje Bugarske. Iza toga je služio u carskoj gardi kao komandant kavalerije i brzo su mu bile dane najviše vojničke časti. Bio je učitelj jahanja mladom caru, pa je od tog vremena imao veliki upliv na cara. Početkom rata bio je vrhovni glavni komandant ruske vojske. Poznate su njegove pobjede nad Austrijancima, ovjenčane zauzećem Pržemisla. Kad je ruska vojska stala otstupati pred Nijemcima, car je preuzeo sam komandu, a svog strica velikog knjaza Nikolu Nikolajevića imenovao komandantom na kavkaskom frontu proti Turcima. I tu je Nikola Nikolajević imao lijepe uspjehe. Na toj službi zatekla ga je revolucija. Bio je daleko od Petrograda, pa tome ima zahvaliti, da je ostao u životu, jer je imao mogućnost da ide u inozemstvo.

Nikola Nikolajević bio je cijenjen u vojničkim krugovima radi svoje strogosti i pravednosti. Vojnici su ga štovali, jer su vidili, da je znao strogo kazniti oficire i generale. Mnogo je štovatelja imao i medju ruskim rodoljubima, jer Nikola Nikolajević bio je protivnik politike koja se vodila na ruskom dvoru sa strane ruske carice i popa Rasputina. Uplivom carice je i bio poslan na Kavkaz. U emigraciji je živio u Francuskoj. Premda nije primao nikakvog aktivnog sudjelovanja u borbama proti boljševicima, on je ipak bio duhovni vodja i komandant svih protuboljševičkih četa. Njegova smrt je učinila duboki utisak na ruske monarhističke krugove, jer on je bio najstariji član carske porodice. Sprovod se ima obaviti u Cannesu u ruskoj crkvi danas ili sutra. Talijansku vladalačku kuću zastupat će duca di Genova. Na dvoru u Rimu odredjeno je žalovanje mjesec dana. Nikola Nikolajević je pašenok talijanskog kralja, jer kraljica Jelena je sestra žene velikog knjaza, Stane Nikolajevne. Francuska vlada je izrazila svoje žalenje porodici pokojnika, te su okazane velikom vojskovodji sve vojničke počasti. U budućem broju javit ćemo i o sprovodu.

Priključak Mandžurije Kini.

Nacijonalistička je vlada primila na znanje saopćenje mandžurskih vodja, da priznaju tri osnovna načela Sunjatsena i imenovala Čangsiljanga, sina pok. maršala Čankolina, koji je sada vodja madžurskih trupa, za sjeveroistočnog komesara odbrane. Lica, koja je on izabrao za glavne državne činovnike, madžurska je vlada potvrdila.

U jednoj izjavi, koju je dao ministar spoljnih posala Vang, nacijonalistička zastava u Madžuriji znači za Daleki Istok najvažniji politički dogadjaj novoga vremena. Zaključak mandžurskih vodja odgovara željama čitavog kineskog naroda, a priključak Mandžurije nacijonalističkoj Kini proveo bi se bio već davno prije, da nije bilo željenog umješavanja izvana.

Prihvat francuskog državnog proračuna.

Francuska je komora primila budžet u cijelosti sa 460 protiv 112 glasova. Zakonska osnova o parlamentarnoj inkompatibilnosti primljena je u stilizaciji senata sa 575 protiv 3 glasova. Zakon o inkompatibilnosti odredjuje, da narodni poslanik ili senator ne može istodobno vršiti državne funkcije ili biti na mjestima direktora i članova upravnih vijeća u poduzećima, koja na temelju posebnih pravnih naslova uživaju od države osigurane prednosti, zatim na mjestima direktora u društvima, koja se bave isključivo finansijskim poslovima i obraćajem na ulagače. Članovima parlamenta je zabranjeno, da ovo svojstvo dodaju potpisu na spise, koji se odnose na poslovne stvari. Zakon odredjuje i kazne, kao i postupak, kojim u slučaju nepokoravanja može biti oduzet mandat u zakonodavnim tijelima. Činjenica, da je čitava komora samo sa tri glasa protiv prihvatila zakon o inkompatibilnosti, svjedoči o visokoj moralnoj svijesti francuske komore.

Povišenje parlamentarnih dnevnica primljeno je takodjer u stilizaciji senata sa 287 protiv 234 glasa.

Iza prihvata budžeta komora se odgodila do 8. januara. Prihvaćeni budžet predvidja 45 milijardi 431 milijun primitaka, a 45 milijardi 366 milijuna franaka izdataka tako, da višak prihoda iznosi 65 milijuna franaka.

Ministar predsjednik je najavio, da će 11. o. mj. odgovoriti na socijalističke interpelacije o općoj politici vlade, koje su podnijeli socijalistički radikal Léon Majer i socijalista Frossard. Toga bi dana mogla pasti odluka o Poincaréovom «kabinetu jedinstva», ako debata u parlamentu podje nepovoljnim tokom za vladu.

Formalni izbor Hoovera.

U Washingtonu su se sastali izborni kolegiji iz Sjedinjenih Američkih Država, da biraju Hoovera za predsjednika. Tu se radi samo o jednoj formalnosti jer izabrani birači imadu samo imperativan mandat i nemogu drugačije glasovati nego kako su im odredili izborom njihovi izbornici.

Reparacije i obaveze.

Ovih dana stižu u Evropu američki stručnjaci, koji će sudjelovati u medjunarodnom odboru za reparacije, pa će prema tome moći biti zasjedanje odbora u Parizu početkom februara. Čitav niz malih država namjerava poslati na stručnjačku konferencu svoje posmatrače. To su redom one države, koje dobivaju iz njemačkih reparacija samo jedan neznatan dio, nego bi trebale da budu naplaćene iz austrijskih, madjarskih i bugarskih reparacija, ali ove većim dijelom nisu još uopće plaćene. Ove male države svoje zahtjeve baziraju na čl. 231. i 232. prvog dijela reparacijonih ustanova versailleskog ugovora, po kojem Njemačka odgovara i jamči za reparacije svojih bivših saveznika. Ove će države staviti predlog da Njemačka ostane i nadalje jamac za bivše svoje saveznike.

Novi školski zakon u Bugarskoj

Pred Sobranjem stoji zakon koji naredjuje da nijedan Bugarin, koji nije navršio 14 godina ne može da polazi strane škole. To će teško pogoditi razne francuske, engleske, američke i talijanske škole, kojih ima u Bugarskoj vrlo mnogo.

Engleska se sprema na izbore.

Nova godina stajat će u znaku novih izbora. Sadašnji ministar predsjednik i vodja konservativaca Baldwin držao je već u subotu, u oči Bogojavljenja, svoj prvi veliki izborni govor u svome izbornom okrugu. U siječnju će više puta govoriti u samome Londonu. Konservativci su uvjereni, da će pitanje zaštitnih carina imati veliku ulogu u izbornoj borbi. Oni traže, da se sve potrebne industrije zaštite carinama. Za to valja izabrati posebni javni odbor, pred kojim će svaka industrija moći zatražiti zaštitne carine.

Njemačka točno plaća reparacije.

Izišao je godišnji izvještaj savezničkog glavnog agenta za reparacije Parkera Gilberta o reparacijskim plaćanjima Njemačke. Izvještaj obasiže 188 štampanih stranica. Naglašava naročito, da je Njemačka dosad lojalno isplatila sve svote, na koje se obavezala po Dawesovem planu.

P O D L I S T A K

EDGAR ALLAN POE:

Čudnovata ubijstva u ulici Morg

Pripovijetka.

(Svršetak.)

Ogromna snaga, vanredna jakost i okretnost, bijesna divljost pa onda sposobnosti i dar oponašanja ovih životinja, o kojim urodjenici tvrde, da samo zato ne govore, da ih ne bi možda tkogod tjerao na posao ili u ropstvo, dovoljno su poznati.

«Opis čaporaka nalikih prstima» rekoh, pročitav ono mjesto, «točno se slaže sa ovom risarijom, vidim da nijedna od ovdje navedenih životinja ove vrsti, izim orangutana, nije mogla ostaviti tragova svojih prsta, kao što su ovdje narisani. Ovaj kup smedje crvene dlake podpunoma se slaže s Cuvierovnim opisom o toj zvijeri. Ali ja zato ipak ne mogu pravo da pojmim pojedinosti ovog strašnog i tajinstvenog dogodjaja. A osim toga čula su se dva glasa, od kojih je jedan bez sumnje dolazio od nekakvog Francuza.»

Svakako, a vi ćete se još sjećati jednog izraza, «mon Dieu!» Taj je izraz jedan svjedok nazvao izrazom opomene i tužbe. Sve svoje nade, da ću zagonetku podpunoma riješiti, polagao sam poglavito na one dvije riječi. Francez je onaj koji mora da zna za ta ubojstva. Moguće je da nije ni najmanje udioničtvovao pri tom zločinu. Možda mu je orangutan pobjegao. On ga je možda do one sobe proganjao, nu u onim uzrujanim prilikama nije ga mogao više uloviti. Životinja se dakle nalazi još na slobodi. Ako je Francez u istinu, kao što to nagadjam, nedužan u tom užasnom dogodjaju, to će ga ovaj glas što sam ga jučer, kad smo se kući vraćali, predao u odpravničtvo novina «Le Monde» (koji zastupaju interese mornara i koje mornari mnogo čitaju), dovesti u naš stan.

On mi poda novine, u kojim pročitah ovo:

«Ulovljen je — u bulonjskoj šumi u rano jutro dne — (dan iza ubojstva) vrlo veliki crveno smedji orangutan od one vrsti, koja se često vidi na otoku Borneu. Vlasnik, koji je valjda mornar na kojem malteškom brodu, može životinju, ako dokaže da je njezin vlasnik, opet dobiti. Neka se javi u Fobur St. Žermen ulica... broj... —

«Ali kako je samo moguće,» zapitam ga ja, «da vi znate, da je onaj čovjek mornar na malteškom brodu.»

«I ja toga ne znam,» odgovori Dipen. «Nisam još siguran. Tu je medjutim mali komadić vrpce; po obliku i boji sudim, da je za to služila da se kosa veže u duge pramove, kako to mornari vrlo vole. Osim toga je na ovoj vrpci uzao, kako ga samo mornari znaju načiniti. Ovu vrpcu našao sam na tlu izpod plinske cijevi. Ova vrpca nije mogla biti od pokojnice. Pa ako sam se i prevario u tom, što sam zaključivao po vrpci, naime, da je Francez mornar na brodu iz Malte, to ovo što sam u oglasu kazao ne smeta ništa. Ako je bludnja, to će svaki jednostavno misliti, da sam se kakvom god okolnošću dao zavesti, kojoj ne će onda tražiti daljnjih razloga. Ako sam pako pogodio, onda je dobro. Pošto Francuz znade za ubojstva, ako i nije kriv, to će se naravski predomišljati, bi li uslijed onog oglasa u novinama zahtijevao orangutana. On će reći: — Ja sam nevin, ja sam siromah, moj je orangutan mnogo vrijedan — za mene je taj orangutan u ovim prilikama imetak — a za što bi ja taj imetak za volju prazne bojazni izgubio? Mogu ga opet dobiti. Našli su ga u bulonjskoj šumi vrlo daleko od mjesta, gdje je počinjen užasni zločin. Tko će ikada i pomisliti moći, da bi to mogla počiniti bezumna životinja? Policija nalazi se ovdje pred neriješenom zagonetkom, te ne ima ni pojma kako bi je riješila. Pa da i dodje životinji u trag, bilo bi ipak nemoguće, da mi dokažu, da sam ja bio prisutan, kad je zločin počinjen, pa da mi se to ubroji u grijeh. Pa napokon me poznaju. Oglas mene označuje vlasnikom životinje. Ta ja ne mogu znati, što još o meni zna. Ako ne odem odmah, te ne zatražim orangutana, o kom znadu, da je moj, pobudit ću time sumnju. Nije u mom interesu, da povučem pozornost na se i na životinju. Ja ću se stoga odazvati oglasu, te uzeti orangutana pa ga onda čvrsto zatvoriti, da zabašurim cijelu stvar.»

U taj tren začusmo korake na stubama.

«Držite pištolje u priredbi,» reče Dipen, «nu niti ih ne upotrebljavajte niti ih pokažite, dok vam ne dam za to znaka.»

Vrata u kapiji ostala su otvorena, a naš posjetnik ušao je u kuću a da nije ni pozvonio. Ujedamput čuli smo ga, gdje opet silazi niz stube. Dipen priskoči žurno k vratima, nu sada smo ga opet čuli, kako se je vraćao uza stube. Drugi put se nije više okrenuo, nego je odlučno pristupio k vratima te pokucao.

«Unutra!» vikne Dipen, veselim snažnim glasom. U sobu stupi čovjek. Bio je mornar, velik, čvrst, žilav čovjek. Lice je odavalo neobičnu svjetlost, koja medjutim nije bila neugodna. Njegovo suncem opaljeno lice bilo je do polovice sakrito velikim brkovima i gustom bradom. Nosio je uza se dugu toljagu, a inače kao da je bio bez svakog oružja. On se nespretno nakloni te nam nazove dobru večer francuštinom, koja je odavala rodjenog Parižliju.

«Sjednite, dragi prijatelju,» reče Dipen. «Po svoj prilici dolazite zbog orangutana. Na moje poštenje, skoro da vam zavidjam, što ste tako sretni, te posjedujete ovako vanredno lijepu i bez sumnje vrlo skupocjenu životinju. Što držite, koliko joj može godina biti?»

Mornar uzdahne duboko, poput čovjeka, kojemu je sa lica pao teški teret, te odgovori sigurnim glasom: «Toga ne bi znao reći — ali teško da će biti stariji od četiri ili pet godina. Imate ga ovdje?»

«Ne; ovdje ga ne bi imao gdje držati. Nalazi se u jednoj staji u ulici Dubourg, nedaleko odavle. Tamo ga možete sjutra dobiti. Vi bi mi ga dakako mogli točno opisati?»

«Jest, to mogu gospodine.»

«Ja ću se teško od njega [illegible] Dipen.

[illegible]

DOPISI

IZ RIJEKE.

Stari običaji i koledve. - Mesopust i moda. Bura i snijeg. - One tri.

Prošla su i Tri Kralja — prošlo je doba koledvanja. Kad je moja pokojna mati bila djevojčica, koledvalo se i ovdje na Rijeci. Kao i drugdje, išli su i naši momci uokolo po gradu pjevajući lijepe Koledvice i primajući od dobrih ljudi svakojake darove. Pokojni Avelin Čepulić zabilježio je u zagrebačkim «Narodnim Novinama» od god. 1852., da su se jedne večeri, prigodom nekakve zabave u riječkoj Narodnoj Čitaonici, najedamput pojavile koledvačice, koje da su po prastarom običaju zapjevale nekoliko poznatih pjesama. Uvod pjesama ovih bio je pozdrav, sadržaj — čestitka za mlado ljeto, a zaključak — oproštaj od društva, koje se polazilo. Netom su one djevojčice izišle, eto ti zbora muškaraca, koji su uz svirku otpjevali iste pjesme i deklamirali jedan prizor iz žudijske povjesnice, u kojem se predstavlja okrutnost žudijskog kralja Iruda. Svi da su se morali upravo diviti čistoći našega hrvatskog narječja, to više, što su pjevači bili sami sasvim obični zanatlije.

Ja se pak dobro sjećam jedne grobničke koledve. Evo vam nekoliko stihova:

Stan se gore gospodar,
pak pogledaj pred svoj dvor,
pred dvorom ti zelen — bor
za nj je vezan vrani konj,
z misečići potkovan,
zlatnun uzdun obuzdan
zlatnim sedlom osedlan.
Na njen jaše mlad junak,
na junaku kapica,
na kapici kitica,
na kitici tičica.
Ona lipo poje,
dobro leto zove,
da bi obrodilo,
žito i šenica,
vince i rakija.
Vince bimo pili,
bili krušac jili...

I tako napred. Onda bi pozvali «diklu», da se digne s kuta, da uzme ključe i otvori vrata «shranbe», u kojoj je «kašela» puna hljeba i kolača. To da neka porazdijeli medju koledvače, koji će potom otići veselo «od vašega stana, vridna gospodara.»

Živi nam ga dragi Bog,
i Divica Marija!

I pošto bi im napunili bisage svim i svačim, otišli bi koledvači dalje.

Tako smo se mi juče «spominjali» o tim našim prastarim običajima; našto će Mićelin:

— Škoda, da je stara navada propala! Kako bi danas bilo lepo, da se more poć s torbum od kući do kući i pivat «fiole — fiole» i pustit, da va torbu padaju jaja i klombasice. — Tako bi nekako Bog providel i za nas siromahe.

— Ne srdi Boga, Mićelin! — rekao mu je nato Francele. Kade se pije, kako puli nas, tu ne more bit ni mizerije vrag sleda. Govore, da vino, ko se je na zadnji dan leta popilo po našeh oštarijah, da ne bi stalo ni va Fijumere.

I tako smo ušli u pokladno doba, koje će ove godine biti vrlo kratko budući da posljednji dan mesopusta pada baš na 10. februara. U moje vrijeme vodilo se računa i o tome, dali su poklade kratke ili duge. Kad bi «pust» bio kratak, kao na priliku ove godine, mladež bi se požurila, da priredi ona tri četiri plesa, da ih ne bi prije zatekla korizma. Trebalo je računati, da se u nedjelju, u koju pada Ime Isusovo — ne pleše, zato se pazilo, da se sve ostale nedjelje ispune. Danas toga ne treba. Danas se hopa i na Veliki Petak — pa je ljudima svejedno dali je «pust» dug ili kratak.

Medjutim, kako se čini, ima znakova, da se u nekim stvarima ipak vraćamo pomalo k starome. Tako sam juče vidio Ninettu, gdje u jednom «baru» pleše «molferinu».

— Što je to, Ninetta? — upitah je. Vi, najmodernija Riječanka, pa plešete onu pljesnivu «molferinu».

— Baš zato, zac sam moderna, ne ću da tancam, kako i drugi.

Danas sam joj vidio na glavi nekakav šešir, što ga je već lani nosila.

— Što to vide oči moje! — začudih se ja. Vi, Ninetta — pa s lanjskim šeširom na glavi! Koliko ja vidim, čini mi se, da ste vi jedina u našem gradu s takvim šeširom...

— Ako sam jedina, to j' senjal, da sam i najmodernija. Ja ne ću da se nosim, kako druge, pak Bog!

Ja sve mislim, da će brzo doći dan, kad će biti najmodernije baš ono, što su jedanput naše nonice nosile. Bože moj, šta će još ovaj ludi svijet morati da proguta i to sve u ime proklete mode! A kako smo mi jedanput bili fini! Kako smo na našim djevojčicama opažali svaku i najmanju «falingu»! Ja sam, sjećam se, imao jednu srdačnu frajlicu, koja mi je bila baš draga, ali ja je nisam štedio nimalo. Tako, kad me je jednom zapitala: sam ti koliko lepa? — ja sam joj odgovorio u pjesmi:

Lipa si mi, lipo mi se nosiš,
Samo malo preširoko hodiš.

Treba naime znati, da smo mi u moje vrijeme s našim djevojčicama govorili u stihovima, a ne kako neki danas: — Čo, Mare, obrni se, vrag te zel nemi! Itd.

Samo naša bura ne pozna mode. To nam je pokazala i ovih dana, kad je stala da nas brije, kaošto je i negda u pradavno vrijeme brila i naše pradjedove, kad su ono pod Kresom, Kuplšom i Rakom gonili Mongole po Grobničkim polju, dok ih nisu sasvim istrijebili. Tako se barem pripovijeda, a to znači, da je ili bilo ili će biti. Samo ovdje na Rijeci burina muzika nije, što je negda bila. Mnogobrojne žice, kojima je naš grad sav isprepleten, pretvaraju ga u nekakvu ogromnu kitaru, na kojoj bura izvodi svoje pjesme nove, po srcu ni pedlja duboke, po misli još manje visoke. To je neko oštro žviždanje, što ide kao igla u nerve.

Drukčije su te pjesme bile, kad ih je bura igrala na užetima mnogobrojnih jedrenjaka, kojih je negda naša luka bila puna. To je bio cijeli orkestar, koji je srcu i duši otvarao put u daleki svijet, na široka mora, u život. Oj lijepa moja bijela jedra, kud ste mi se djela!

Ni snijeg ne pozna mode. Čist je, bijel i nevin kao u doba Adama i Eve. Kadgod umije i on da se malo našali. Tako vele, da je Andrijaniju, poznatom gostioničaru na «Šuchauzu» na Učki tako zatrpao vrata, da je morao telefonirati u Opatiju, da mu neko dodje u pomoć. A da nije bilo telefona?

One tri: Juče pitao je na Korzu prijatelj prijatelja:

— Ma reci mi malo: zašto se ti ne slažeš sa svojom ženom?

— Ja ni sam ne znam zašto, odgovori drugi. Ona je vrijedna, radišna, nije ni rastrošna i gleda, kako bi mi u svemu ugodila — pa eto: ne ide pa ne ide. Medjutim ja držim, da kad bih se bio oženio s kojom drugom, da bih se s ovom najbolje slagao.

Druga: Dvije prijateljice na Merkatu.

— Dobar dan Jovanjna. Je ca novega?

— Je, samo to, da smo cera dobili devicu, ka je prej pol leta služila puli vas.

— A to je ona Meniga... ca ne?

— Bas ona. Ma ne bojte se nis: mi ne verujemo ni pol onega, ca nam ona od vas poveda.

Ona posljednja: Na Cecelinovom. Mladi muž i mlada žena šetaju uokolo. Najedanput će ona:

— Pogledaj Berto, on banak tamo. Na njem smo se mi prvi put spoznali. A ki je on ki sada na njemu sedi?

— Sigurno, kakov drugi tovar — odgovori muž.

Rokac.

Franina i Jurina

Fr.: Ma je l' istina ono, ča novini pišu?

Jur.: A ča?

Fr.: To, da se je neki Švarc va Rusije oženil sto i petdeset puti.

Jur.: Istina je, kako ne? Sada je cela ta stvar v rukah od suda va Moskve.

Fr.: A ki je to za jedan čovek, ta Švarc?

Jur.: To je neki Židov, Nemac, jedan znameniti boljševik, stari revolucionar, Lenjinov veli prijatelj. On je leta devetsto i sedamnajstega prišal va Rusiju zajedno s pokojnim Lenjinom, va nekakovem piombiranem vagune. On je bil jedan od prvaki ruske revolucije, pak se je već onput, prej deset let, oženil s nekum ruskum kontesum.

Fr.: Čudim se, da ga je zela onakovega!

Jur.: A ča ćeš, da stori, neboga? Imela je oca i mater i braće, ki bi bili svi poginuli, da ih ni ona njija ženidba oslobodila.

Fr.: A koliko je vremena živel s njum?

Jur.: Malo. Pokle je prisvojil sve njije imanje, svi beči i brilanti, strpal ju je va vagun i hitil preko kunfina.

Fr.: Ta svet je posensega znorel; aj je, po moju puru! Pak ča j' onputa ta niškoristi?

Jur.: Onput se je dal na ženidbi. Od onega vremena oženil se je stoipedeset puti.

Fr.: Kako je to moguće?

Jur.: A lepo. Boljševiki su storili zakon, po kem se more svaka njihova ženidba razvreć, ako samo muž ale žena izjave, da ne će već z drugim zajedno živet.

Fr.: To je baš pravi prašći zakon, prošćenja pitam, pokle sam rekal.

Jur.: Za pravo reć, oni Švarc se ni držal ni tega zakona. On je bil nekakov komunistički poglavar, pak je delal, ča ga j' bilo volja. Kad bi se oženil, neko vreme bi živel s tum novum ženom, onputa bi ju najedanput pustil i šal va drugo mesto, kade bi se speta oženil, pak bi sopet pustil i tu ženu i šal napred, sve tako do svoje stoipedesete ženidbi.

Fr.: Ma ča ni to nikada prej prišlo vanka?

Jur.: Kako ćeš da pride vanka, kada j' on imel v rukah i sukno i škare. Boljševiki su se jedno vreme vavek tužili, da gospoda delaju krivicu, pak kada su oni prišli na korito, onputa oni sami delaju još većeh nepravic nego oni prvi.

Fr.: Ter to je vavek tako. Svaka nova metla bolje mete, ma vavek k sebe. A kakove su pak bile one njigove ženi?

Jur.: Svakakove. Neke su bile činovnice, neke balerinki, a neke i reduji. Njemu je bilo glavno, da mu j' žena lepa i da ima beči. Kad bi se jedne stufal i zel njoj beči, ki j' imela, onput bi njoj rekal Bog, i ki te vidi, te vidi. Tako je on va malo let skupil preko jedan milijun zlatneh rublji.

Fr.: Aj štroka! Ma je najzada vendar prišla vanka ta njegova hudobija?

Jur.: Je, i to onput, kada j' postal tako bezobrazan, da je va jednoj općine imel po pet šest žen.

Fr.: A ima dece?

Jur.: Ima šezdeset i pet. I sada ga šezdeset i pet žen tuži na sud za prevaru al tako neč.

Fr.: A one druge?

Jur.: Oneh drugeh je sram, da su se pustile prevarit, pak muče, ma je svejedin prišlo vanka sve, tako i njihova imena.

Fr.: Pak ča j' sud odlučil?

Jur.: Odsudil ga je, da mora hranit oneh šezdeset i pet žen i njihovu decu, to je svega skupa sto i trejset glav.

Fr.: To je kako da bi jedno celo selo. Ma reci mi malo, Jurino, kako je to moguće?

...njenja o umorstvima u ulici Morg». Posljednje riječi progovorio je Dipen tihim i mirnim glasom. Isto tako mirno stupi k vratima, te ih zaključa, a ključ spravi u žep. A onda potegne iz njedara pištolju, te ju mirno metne na stol.

Lice se mornara zažari, kao da će se zadušiti. On skoči te sgrabi svoju toljagu, nu za čas pane opet cijelim tijelom drhćući i blijed poput smrti na stolac. Nije ni riječi progovorio. Žalio sam ga od srca.

«Dragi prijatelju,» reče Dipen prijaznim glasom. «Bez nužde ste se zabrinuli — jest za sigurno. Ja vam dajem svoju poštenu riječ, da vam ne ćemo ništa zla učiniti. Ja znam posve sigurno, da ste vi skroz nedužni u onom zločinstvu u ulici Morg. Medjutim vam ne bi savjetovao, da poričete, da i vi niste u tu stvar upleteni. Ali vi ste sve učinili, da zapriječite to nedjelo.»

Mornaru vratila se medjutim prisutnost duha, dok je Dipen te riječi govorio, ali one prijašnje sigurnosti nije više u njega bilo. «Tako mi bog i svi sveci pomogli,» reče iza kratke stanke, «sve ću vam pripovijedati, što o toj stvari znam, ali ne mogu se nadati, da ćete mi polovicu onoga, što ću pripovijedati, vjerovati — bilo bi i ludo da na to pomislim. Ali nedužan sam.»

Pripovijedati ćemo u kratko, što je izpovijedao: Ne davno vratio se je sa svog putovanja iz Indije. Jedna četa, u kojoj je i on pripadao, izkrcala se je na Borneu. On i jedan njegov drug ulovili su orangutana. Pošto mu je drug umro, prešla je životinja u njegovo vlastništvo. Životinja pravila mu sbog svoje neobuzdane divlje ćudi na putu velikih neprilika, nu napokon mu je uspjelo, da ju je sretno doveo do svoje vlastite kuće u Parizu. Da mu susjedi ne dosadjuju, zatvarao je majmuna brižno, dokle god mu nije zacijelila mala rana na nozi, koju je zadobio na brodu. Njegova osnova bila je, da životinju napokon proda.

One noći pako, ili bolje rekuć onog jutra, kad je počinjeno umorstvo, vratio se je mornar sa nekakove svečanosti kasno kući, te je životinju našao u svojoj vlastitoj spavaćoj sobi. Živinče naime provalilo je vrata od kabineta, u kojem je bilo zaključano. Majmun je sjedio s britvom u ruci pred zrcalom, te je oponašao kretnje brijača. Sgrozio se je, opaziv ovako divlju životinju, gdje drži u ruci tako opasno oružje, pa nije znao u prvi čas, što bi s njom. Dosad mu je uvijek uspjelo životinju bičem spraviti u red, pa je stoga i sada za njim hvatao. Kad je orangutan to opazio, pobjegne ujedamput kroz vrata iz sobe, pa onda niz stube, gdje je kroz prozor, koji je bio na nesreću otvoren, skočio na cestu. Francez podje zdvojan za njim, majmun drži uvijek u ruci nož, te bi svaki čas stao i mahao rukom prema progonitelju, dok ga ovaj nije već skoro i dostigao. A onda opet pobjegne. Na ovaj je način lov prilično dugo trajao. Ceste su sve mirne bile, jer je već bilo blizu tri sata u jutro. U jednoj pokrajnoj ulici iza ulice Morg, povukao je jedan rasvijetljeni prozor na sebe pozornost živinčeta. Svijeća je dopirala iz sobe gospodje l'Espanaj. Kad je poletio prema zgradi, opazi plinsku cijev, te se popne nepojmivom okretnošću u vis. Tamo se uhvati za krila vanjskih prozora, koja su bila širom otvorena, te odanle skoči u sobu na krevet. Krila se opet otvoriše, kad je orangutan skočio sa njih u sobu.

Mornar se je tomu i veselio ali i prestrašio. Sad se je smio nadati, da će životinju opet uloviti, jer iz zamke, u koju je pala, nije mogla drugim putem izaći nego li plinskom cijevi. S druge strane morao se bojati, da će u kući počiniti nesreću. Ta posljednja misao sklonula je čovjeka, da se je za bjeguncem popeo u vis. Mornaru nije teško, penjati se plinskom cijevi, nu kad je došao u istu visinu sa prozorom, koji je bio daleko od njega, nije mogao dalje: sve što je mogao učiniti, bilo je to, da se nagne pred prozor, te da gleda što će se u sobi dogadjati. Pogledav u sobu, mal da se nije srušio sa svog mjesta, baš u onaj čas, kad se je začula usred noći ona grozna vika, koja je od sna probudila stanovnike ulice Morg. Gospoja l'Espanaj i njezina kći, u noćnim haljinama, upravo su redile nekakove papire u gvozdenom kovčegu, koji je kako to već prije spomenusmo, stajao nasred sobe. Kovčeg bio je otvoren, a njegov sadržaj ležao je sa strane na podu. Uboge žrtve sjedile su valjda s plećima prema prozoru, a sudeć po vremenu, koje je prošlo od onog časa, kad je životinja skočila u sobu, do časa, kad se je čula prva krika, nisu žene odmah opazile živinče.

Kad je mornar pogledao u sobu, uhvatio je majmun gospodju l'Espanaj za kosu te je britvom mahao oko njezinog lica, oponašajuć brijača. Kćerka ležala je u nesvjestici na podu. Vika i napor stare gospodje razlogom su, da se je majmun, koji je iz prva imao dobru namjeru, pobijesnio i razgnjevio. Samo jednom zamahne svojom mišičavom rukom, te joj sasvim odreže glavu od trupla.

Majmun je vidio toplu krv; to je raspirilo njegov bijes još više. Izkesiv zube i žarećih očiju skoči na tijelo djevojčino, te ju sgrabi svojim strašnim pandžam za vrat, dok nije bila mrtva. Sada mu pogled slučajno pane na gospodara, koji se od užasa kamenio.

Majmunov gnjev, koji se je jamačno još uvijek bojao biča, pretvori se odmah u strah. U majmunu, svijestnom, da je zaslužio kaznu, porodi se želja, da sakrije svoja nedjela, pa je uzrujan, amo tamo po sobi bježao, pri tom srušio je sve pokućstvo, te ga je djelomice i porazbio. Napokon uhvati majmun najprije tijelo kćerke, te ga strpa onako, kako su ga našli, u dimnjak, a onda tijelo stare gospoje, te ga brzo baci kroz prozor na polje.

Kad se je majmun sa svojom osakaćenom žrtvom približio prozoru, spusti se mornar pun užasa niz plinsku cijev te pobjegne kući pun straha, kakove će posljedice imati to nedjelo. Riječi, što su ih ljudi čuli, bili su povici i psovka Franceza, pomiješane s užasnim glasom životinje.

Tomu nemamo više mnogo primjetiti. Orangutan morao je po plinskoj cijevi prije osvitka dana pobjeći iz sobe. Valjda je, pošto je bio vani, iza sebe zalupio prozor. Njegov ga je vlasnik poslije ulovio, te ga za dobre novce prodao. Pošto je mornar svoj iskaz opetovao, a Dipen tomu [illegible] tumačenje dodao, pušten je [illegible] Le Bon, koga su bili zatvorili. [illegible]

Jur.: To ti je, kako kada se kakov star zid poruši, pak se z njega rasteku svakakova grda blaga. Tako ti je bilo i va Rusije: prišla je revolucija, hitila dole sve, i česa je najviše prišlo vanka? Svakakoveh beštij, pak i ovakoveh, kakov je i ov Žedija i Nemčina Švarc.

Fr.: Ma nisu zlodeju svi takovi?

Jur.: To se zna da nisu.

Fr.: A kade su oni boji, oni čestiteji?

Jur.: Neki su poginuli, a neki se drže dugo, po strane, va seleh, kade još žive nekdanja Rusija i čeka na lepji i bolji dnevi. Najgrje gnjusobi pak dogadjaju se najviše po največeh gradeh, kade ima puno lepeh stvari, ale ima i još više gnjileh.

Fr.: A ter je tako. Zato ja i govorim našem mlajem: čuvajte se grada, kako i vraga. Va grade se dobro skriva, a zlo otkriva, da nevine dušice zamami i omami.

Jur.: Tako je!

IZ BORUTA.

Nesreća na željeznici. - Naše blato.

Javljamo vam o nesretnom slučaju, što se je dogodio dne 30. prošlog mjeseca na željeznici u Borutu.

Jedan gluhonijemi siromah iz Posrta blizu Paza, koga svi zovu i poznaju samo imenom «Muto» obilazi sva sela ispod Učke, a dolazi često i do nas. Rečenog dana bio je u Borutu i išao od kuće do kuće da dobije koricu kruha, jer nije sposoban za nijedan posao. Poslije podne je prelazio željeznicu kod rampa blizu štacije. Sada popravljaju našu staciju i izvadjeno i nabacano je uz željeznicu mnogo zemlje, koja se hvata kao ljepilo. Tako se ta zemlja uhvatila i za noge nesretnom gluhonijemcu. Kad je prolazio preko željeznice, zaustavio se na tračnicama, da si očisti blato. U isto je vrijeme prolazio brzi vlak, koji ide iz Pule u Trst. Vlak je fićukao, kad je opazio, da je jedan čovjek na tračnicama, ali gluhonijemac nije ništa čuo, već je gledao samo u protivnu stranu. Vlakovodji je uspjelo da je vlak zaustavio i da je laganije išao, ali je ipak gurnuo Muta i bacio ga u jarak. Zadobio je više ozlijeda, jer je udario u kamenje. Poslije je bio posebnim vozom prevezen u Cerovlje, a odavle u bolnicu u Pulu u vrlo teškom stanju. Kako čujemo je u Puli iza četiri dana i umro.

Kad već govorimo o blatu, o kojem smo vam već toliko puta pisali, da vam sada javimo i jedan nekako smiješan slučaj. Iz Cerovlja imali su da dodju u Borut nešto pregledati. Uzeli su automobil i velikom poteškoćom nekako došli do Boruta po novoj cesti. Ali u Borutu su se morali zaustaviti. Kad su naime došli na naše puteve, zagrizli su tako u blato, da se automobil nije mogao maknuti sa mjesta. Pozvali su ljude, da im pomognu izvući iz blata automobil. Morali su upreći volove, da ga izvuku. I gospoda su samo psovala, kakovo je to selo, sa takovim blatom, pa su brže bolje odjurili u Cerovlje.

Dakle oni su se začudili, kad nisu mogli sa automobilom da idu po putu. Što da kažemo mi, kad moramo cijeli svoj život, da vozimo po ovim putevima. Sada je momentano još više oštećen prolaz radi proširenja željeznice. Svakako naši putevi traže ne samo popravak, već treba graditi ceste, da se ne mučimo toliko i mi i blago.

Domaće novosti

Kraljičin imendan.

U utorak dne 8. ovog mjeseca slavila je Nj. V. kraljica Jelena svoj rodjendan. Po cijeloj Italiji od malenih do najvećih gradova i vanjskim je znakom očitovana ljubav, koju narod goji prama svojoj uzvišenoj kraljici i izražena su na razne načine čuvstva čestitanja i želja na ponos vladajuće kuće i nacije.

Centralna blagajna istarskih seoskih posujilnica.

Istarski prefekt E. Leone je u subotu u Puli ustoličio odbor centralne blagajne istarskih seoskih posujilnica. Predsjednik odbora senator Innocente Chersi pozdravio je prefekta i prisutne odbornike, govorio o djelovanju posujilnica i o ekonomskom pravcu istarske pokrajine. Iza njega je govorio gosp. prefekt, koji je zaželio odboru napredak u preuzetoj zadaći te je u ime kralja i vlade ustoličio članove upravnog i nadzornog odbora. Odbor je ovako sastavljen: predsjednik senator Chersi; odbornici imenovani od posujilnica: Bruno Camus, dr. Ivan Lonza i rag. Vianello; imenovani od puljske štedionice: Bregato i Ricci; imenovani od federalnog instituta: narodni poslanik Maracchi, dr. Rocco i predsjednik pokrajinske federacije poljodjelskih fašističkih sindakata Candussi Giardo. U nadzor. odbor kao članovi ili njihovi zamjenici odredjeni su: Otto Zadro, Ivan Rašković, narodni poslanik Bilucaglia i dr. Calcagni. Iza toga je poslanik Maracchi govorio, kako su svladane sve poteškoće za konstituiranje centralne blagajne za zajedničku suradnju talijanskih i slavenskih posujilnica i da će se blagodat od toga osjetiti u najbližoj budućnosti. Centralna blagajna znači temeljni kamen u ekonomskom životu Istre. Konačno je upravni odbor raspravljao o slabom ekonomskom stanju istarskih seljaka, pa je naložio izvršnom odboru, da nastoji naći načina, kako bi se pružile seljacima polakšice za nabavku kukuruza i pšenice za sjeme. U izvršni odbor su izabrani: sen. Chersi, Vianelli, Bregato i Rocco. Sa sjednice je poslan brzojav načelniku vlade on. Mussoliniju, tajniku stranke Turatiju, ministru nacionalne ekonomije Martelliju i ministru financija Mosconiju.

Novi kvestor u Puli.

U Pulu je došao novi kvestor comm. Emilio D'Agostino. Dosada je bio kvestorom u Parmi, a još prije u Sieni.

Rasprodaja koledara.

Kaošto smo u zadnjem broju javili naš se koledar «Franina i Jurina» za godinu 1929. može dobiti u rasprodaji i u Puli, u papirnici via Barbacani br. 17, cartoleria Veit. Naši pretplatnici iz Puljštine mogu dakle tamo da kupe koledar.

Sol za životinje u Pazinu.

Seljaci će moći u Pazinu da kupe sol za životinje, ako prikažu potvrdu od općine, da zaista posjeduju životinje. To je samo provizorno, dok rasprodaja na veliko ne nabavi posebne tiskanice.

Traženje vode.

Općina Pazin javlja, da Cattedra Ambulante u Puli raspolaže sredstvima za bušenje tla i traženje pod površinom vode. Pozivlju se svi seljaci, da pismenom izjavom jave, žele li da se gdje na njihovom zemljištu traži, ima li vode. Po broju prijavljenih odredit će se i cijena istraživanju.

Kamatna mjera Banca d'Italia.

Ministarskim dekretom Banca d'Italia sa danom 7. januara povisila je kamatnu mjeru na predujme, koje daje sa 5 i pol na 6%.

Poštanska marka u korist veterana.

Ministarstvo saobraćaja javlja, da je puštena u promet specijalna poštanska marka sa slikom kralja, u vrijednosti od 50 cent., za koju će se plaćati 60 cent. Frankaturnu vrijednost imati će samo 50 cent. tako da će 10 cent. ići na korist veterana i učesnika domaćih i kolonijalnih bitaka.

Emigracija ide sve na manje.

U smislu politike sadašnjeg režima, da se skrči broj iseljenika, vidi se rezultat, da svake godine biva sve manji broj iseljenika iz Italije u druge države. Godine 1923. iselilo se 391 hiljada, 377 hiljada u godini 1924., 292 hiljada 1925., 270 hiljada 1926., 238 hiljada 1927., a u prva tri mjeseca prošle godine 35.942. Istodobno se opaža, da se sve više vraćaju kući iseljenici, koji su dugo vremena bili u inostranstvu.

Male vijesti iz Italije i cijeloga svijeta

— U Rimu od 1. januara naprijed svi kočijaši moraju da nose jednaku uniformu po naredjenju rimskog guvernera.

— U Sjedinjenim Državama Sjeverne Amerike se sve više širi influenca. Ima dosada skoro milijun bolesnih. Bolest je nastupila ovih dana i u Europi.

— Ugovor protiv ratovanja s kemičkim i bateriološkim sredstvima potpisan je dosada od devet država. Medju njima tri su velevlasti i to Italija, Francuska i Rusija.

— U Češko-slovenskoj republici dešava se već po drugi put slučaj, da vjerovnik traži da se proda na dražbi zgrada tudje države, u kojoj je konzulat namješten. Prije nekoliko vremena se dogodilo to Madjarima, sada Njemačkoj. Tribunali su odbili traženje iz razloga, što takva ovrha nije dopustiva.

— Istarski gradić Plomin na istočnoj obali Istre dobio je na dar od Mletaka (Venecije) jednoga lava, uklesanog u mramornoj ploči. Bit će postavljen kao spomenik na borbe, koje su se bile izmedju Mlečana i Uskoka u plominskom kraju.

— U Švedskoj se pojavila jaka epidemija influence, ali u blagoj formi.

U Madjarskoj otvoren je natječaj za mjesto krvnika. Trinaest konkurenta se je oglasilo, medju njima bivši pomagač pokojnog krvnika, nekoji mesari, mrtvonoše i bolničari. Novi krvnik mora da obavi jedan šestmjesečni anatomski tečaj.

— Republikanska stranka potrošila je za izbore predsjednika Sjedinjenih Država Sjeverne Amerike šest milijuna dolara. Kako je poznato, izabran je njezin kandidat Hoover.

— U godini 1928. do mjeseca novembra bilo je u Beču u svemu 800.000 stranaca, koji su posjetili grad.

— Austrijska republika upotrijebit će nove lokomotive od 3000 konjskih sila. S njima će se prevaliti u jednu uru 110 kilometara.

— U samom gradu New-Yorku umrlo je u godini 1928. zbog pijanstva 1560 osoba, unatoč tome, što su alkoholna pića sasvim zabranjena.

— Sjedinjene Države Sjeverne Amerike povisile su za 16 milijuna dolara proračun ministarstva rata. U svemu je predvidjeno za vojničke potrebe 435 milijuna dolara.

— Seljak Cehej u Poljskoj ubio je dvadesetgodišnju kćer poljskog ministra Vojcika. Bio je zaljubljen u nju, dok ona za njega nije htjela da znade.

— U Belgiji pao je autobus, na kojem su se vozili radnici, u rijeku Outre. Ostalo je 12 žena bez muža i 25 djece bez oca.

— Udova pok. Nikole Pašića, koja je dosada živila u Dubrovniku, putuje u Englesku, a od tamo u Washington k svojoj kćeri, koja je udata za jugoslovenskog poslanika.

— U vreme od 1919. do 1927. istupilo je u Beču iz rimskokatoličke crkve 120.000 ljudi, a iz drugih vjeroispovjesti 20.000. To je otpadanje prouzročeno političkim razlozima.

— Slučaj lažnog Rešid Paša pobudio je veliki interes. Prije nekoliko vremena bio je uapšen u Turinu, baš kad je kušao da unovči lažni novčani ček, neki Turčin, koji si je dao ime Rešid Paša. Iz zatvora u Turinu pobjegao je na način, da se je prikazao kao advokat, koji je bio posjetiti nekoga svoga klijenta u zatvoru. Čuvari i stražari pustili su ga da izadje. Na ulici uzeo je auto i dao se je voziti do Milana. Šoferu je ostao dužan 600 lira za vožnju. Od Milana je pošao s vlakom do Trsta, a da nije platio vozarine. U Trstu su ga opet uapsili, ali samo dvanaest sati ostao je u zatvoru, poslije je opet pobjegao. Sad su ga ulovili u Veneciji.

— Veliki krstaš «Dante Alighieri» prodala je talijanska vlada nekoj trgovačkoj firmi. Krstaš bit će demoliran.

— On. Farinacci, bivši tajnik fašističke stranke, preuzeo je zastupstvo poznatog čovjeka iz Kolenja, za koga se ne zna, je li Canella ili Bruneri.

— Svjetsko poznati fabrikanat parfimerija Coty iz Pariza izjavio se je bio nepovoljno u pogledu Madjara. Radi toga su Madjari po svoj Madjarskoj provedi bojkot protiv njegovih proizvoda. Coty morao je da obustavi sve svoje trgovine u Madjarskoj. Nijedan Madjar nije više htjeo, da kupi njegove parfeme.

— God. 1651. bježao je engleski kralj Karlo II. od Cromwella, koji ga je htjeo pogubiti. Neki Pendrell sakrio je kralja i tako mu spasio život. Od tada uvijek svaki Pendrell potomac onog, i to prvorodjeni muškarac kroz cijeli svoj život dobiva 100 engleskih lira šterlina (t. j. cirka 20.000 lira) svake godine. Sada dobiva tu nagradu neki Mr. George W. Pendrell u Newyorku.

— U državi Michigan u Sjedinjenim Državama Sjeverne Amerike osudjena je neka žena na doživotnu robiju zato što je raspačavala alkoholna pića. Ona ima desetero djece.

Razno

Albanski kralj traži krunu.

Kako je poznato, namjeravao je Ahmed beg najprije da se prozove Skendenberg, na uspomenu Jurja Kastriotića, koji je stvorio nezavisnu albansku kneževinu. Kaciga Kastriotićeva nalazi se u bečkom historijsko-umjetničkom muzeju. — Na gvozdenoj kapi nalazi se bakrena košuta, grb Kastriotićev. Albanija je najprije kušala, da diplomatskim putem dobije tu kacigu, jer da je kao ratni plijen stigla u Beč. Medjutim je bečki muzej dokazao, da je tu kacigu nabavio pravno valjanom kupnjom preko Mletaka. Sada hoće kralj Zogu, da tu kacigu kao svoju krunu kupi od Beča i da se njom okruni u Kruji. Ponudio je bečkoj vladi prilično visoku cijenu, ali se bečka vlada još uvijek nije odlučila, da li će tu historijsku rijetkost prodati ili ne će.

Memoari maršala Cadorne.

Maršal Cadorna je objavio do sada tri sveska svojih memoara. Po želji pokojnika četvrti dio biti će objavljen tek za nekoliko godina. Tvrdi se da ovaj četvrti dio imade vrlo polemički karakter i da se u njemu vodi oštra polemika [illegible]

sada izašlim glasovitim memoarima, naročito od strane Francuza.

90-godišnjica bivšeg predsjednika francuske republike Loubeta.

Na samu Staru Godinu bivši predsjednik francuske republike Loubet proslavio je svoj 90 rodjendan. On je bio predsjednik francuske republike od 1899. do 1906. Rodio se 31. decembra 1838. u Marsanneu. 90-godišnjicu svoga života proslavio je časni državnik u sasvim intimnom krugu svoje porodice. Od dana kad se povukao iz političkog života živi sa svojim sinom u Monte Limaru.

Emigracija iz Poljske.

Prema podacima Centralnog Ureda za emigraciju za prve tri četvrti ove godine iz Poljske je emigriralo 160.699 lica. Od ovoga broja u razne države Evrope iselilo se 111.536 lica, a preko mora 49.125. Po državama emigracija je rasporedjena ovako: Francuska 24.461, Njemačka 83.314, Američka Unija 5.859, Kanada 25.177, Argentina 12.924, Brazilija 3.329 lica itd.

Pamučna industrija u Ukrajini.

Pamučna industrija u Ukrajini nije bila dosada razvijena, zbog povoljnih ponuda turkestanske pijace. U Kijevu se osniva sada prva tvornica za pamučnu robu. Ovoj tvornici bit će dogradjena još i tvornica gotovih odjela, koja će imati 5 hiljada radnika.

Izgorjela tržnica u Genovi.

Uslijed požara posve je izgorjela tržnica u Genovi. Vatrogasci su se morali ograničiti samo na to, da lokalizuju požar.

IZ UPRAVE.

Daruju za fond «Istarske Riječi»: M. Iv. iz Brgudca Lit. 10.—, A. P., Trst Lit. 5.—. Plemenitim darovateljima srdačna hvala.

V. Poščić, Eureka Primili u redu. Lijepa hvala.

Izdavač, direktor i odgovorni urednik:
IVAN STARI
Tisak: TISKARA „EDINOST" U TRSTU.